

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1921.

Andra kammaren.

Nr 53.

Lördagen den 4 juni, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Herr förste vice talmannen anmälde till fortsatt handläggning bevillningsutskottets betänkande, nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förhöjning av tullsatserna för vissa industriprodukter ävensom i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid i fråga om *punkten A*), enligt förut skedd anteckning, ordet till

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.*

(Forts.)

Herr M å n s s o n i Hagsström, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Tulldebatten har ju även denna gång förts mera i allmänna ordalag. Det ligger i sakens natur, att så måste ske, när man har så kort tid på sig, som man har i det föreliggande fallet. Vi hava sett en utredning verkställd i vederbörande departement, en utredning, som man skall vara synnerligen artig och till och med lögnaktigt artig för att kalla den uttömmande och vara något egentligen att tacka för. Samtidigt måste jag dock erkänna, att man naturligtvis icke på den tiden och med de resurser man har kunnat göra den bättre, men det är en sak för sig. Vi hava som en följd därav i riksdagen mottagit en kungl. proposition, som naturligtvis måst vara därefter. Vad den än kunnat vara, men en proposition i tullfrågan kan den icke anses vara. I vårt utskott hava vi haft en behandling av den, som varit i stil därmed. Huru skulle man hava gått in i en verklig behandling av propositionen, som ju är så avfattad i sin kläm, att jag tror icke det finnes tjugu ledamöter i kammaren, som kan läsa den eller har läst den på grund av att *de icke kunna läsa den?* Om ni vilja slå upp klämman och titta på den, så få ni se, huru i den sammangyttrats på en halv sida en massa paragrafer och siffror. Bredvid den behöver man ju tulltaxan och varuförteckningen och en hel del hjälpböcker för att göra sig något så när förtrogen med ärendet i den allra enklaste grad. Detta kan icke kallas att verkligen *på allvar* behandla en tullfråga.

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 53.

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

Jag vill därmed icke lägga regeringen det ringaste till last. Regeringen har väl icke kunnat handla annorlunda än den gjort. Tiden har varit för knapp. Det har överstigit mänskliga krafter att utreda 550 eller så där omkring tulltaxerubriker på den till buds stående tiden och framlägga saken i läsbart skick. I utskottet har det ju visserligen varit en hel del tillkallade, från ylleindustrien, järnindustrien o. s. v., men klart är, att det har varit fullkomligt omöjligt att på ett tillfredsställande sätt så behandla förslaget, att utskottets medlemmar kunna i nämnvärd grad sägas vara mogna att i kväll, när principdebatten slutar och vi gå in på de särskilda avdelningarna och underrubrikerna, säga något bestämt till eller från.

Behandlingen av tulltaxans rubriker bör ju och måste, om det skall vara något med den, resultera i en fullständig dissektion av vederbörande industri: hur är den anlagd, hur har den förräntat sig, hur många arbetare har den, hur mycket kapital är nedlagt i den, hur mycket tillverkar den, vad är dess produktionskostnader, vad är tullen i procent av tillverkningen, huru mycket utgör tullskyddet på varje arbetare inom industrien? Och hundratals andra frågor, som måste besvaras, när man på allvar vill behandla en fråga, som rör tulltaxan. Lika litet reellt allvar, som det har varit med hela denna behandling av denna fråga — och här hjälper icke vare sig statsministerns eller andras mässande och dallrande tal, då man söker anlägga en air av allvar över sig — lika litet allvar, säger jag, som varit i allt detta, har det varit i vederbörande industriers målsmäns krav på dessa tullar. Jag vill icke draga i tvivelsmål, att här finnas enstaka industriidkare, som ofantligt gärna vilja hava tullarna förhöjda med 100 %, och då de komma och föra fram detta, så föra de alltid industriens tal på tungan. Men när de tala om industrien — en del av dem — och jag talar om industrien, så upptäcker jag snart, att vi mena något helt olika. Jag menar med industrien åtgärder för att i landet bearbeta råvaror eller halvfabrikat för att sålunda så att säga kunna på den in- och utländska marknaden *sälja arbetskraft i form av värden, som man framkallat*. Jag menar med industrien möjligheten för arbetare och tjänstemän inom industrien att försörja sig, liksom jag naturligtvis anser, att det bör vara en skälig ränta till aktieägarna. En del andra människor mena med industrien, upptäcker jag ibland, icke alls arbetare och tjänstemän — det är något, som icke kommer industrien något närmare vid — utan huvudsakligen aktieägarna, några stycken t. o. m., möjligheten att få en snabb och hänsynslös vinst genom vissa åtgärder. Vi hade uppe i utskottet exempel härfå.

Ganska ofta beskylls jag för att vara så förfärligt doktrinär, därför att jag icke vill gå med på att säga ja och amen till att överlämna skatteutpressare- och skatteutkrävarerätten över allmänheten till kreti och pleti. Men det är icke alls fallet, att jag är en så förfärligt doktrinär frihandlare. Jag kan mycket väl vara protektionist, *lika väl protektionist som frihandlare, blott det är nationellt lönande*, men med nationellt lönande menar jag icke detsamma, som de, vilka komma med några lösa fraser om fäderneslandets

möjligheter, när de druckit mycket punsch en kväll, utan med nationellt lönande menar jag något helt annat. Vi hava nu till exempel en fönsterglasbruksindustri, vilken industri för närvarande genom hänsynslös urvattning av kapitalet befinner sig i ett synnerligen tröstlöst läge, ja i konkursmässigt tillstånd. Man sade: Om ni höja tullen på fönsterglas med 100 %, så kan denna industri komma i gång igen, dess arbetare kunna få anställning, dessa byggnader och allt detta, som är stilla, detta kapital, som är dött nu, kan komma till användning. Ja, kör till, sade jag, jag kan vara med om det. Jag föreslog i utskottet att förhöja tullen på fönsterglas, ehuru det skulle drabba den allmänhet tungt, som skall bygga sig en stuga och dylikt; jag skall vara med om att förhöja tullen med 100 %, sade jag, på det villkoret, att de 420,000 kronor om året, som detta bör betyda för Glava glasbruk och de andra glasbruken, vilka äro obetydliga förresten, på det sättet kompenseras, att halva tullskyddet för framtiden avlämnas som aktier i fabrikerne åt staten. Man säger, att deras aktier äro värdelösa, näväl då kan man väl icke hava något emot att ge dessa värdelösa aktier till staten, när man får 420,000 kronor i tull om året i stället. Kan man då icke anse mig vara protektionist också, när det verkligen behövs! Men jag är icke villig att ge vem som helst 420,000 kronor. Om man säger, att det bär sig bra, så skall jag dock vara med därom, men ni få då ge aktier till staten i stället. Blir det ingen utdelning får det vara, men blir det utdelning, får staten vara med därom. Huru många voro nu med om detta? Socialdemokraterna voro med på det, *alla andra röstade emot*. Icke en av de övriga partierna röstade för förslaget. Vad visar det? Jo, det visar, att hela detta tal om, att man har intresse för industrien, är med förlov sagt bara skoj. Man har intresse av att under den allmänna depressionen skrämja riksdagen. Man tror, att man har att göra med en halvvirrig färflock, som man kan göra med vad som helst; man vill avpressa riksdagen en skatterätt på Sveriges folk på 100 %. Så enkelt är det. Det vill jag icke vara med om. Men jag säger, är det en nödställd industri, som icke kan komma i gång, men som verkligen vill komma i gång, och den vill hava 100 procents tullförhöjning, så innebär det visserligen en orättvis beskattning av allmänheten, det erkänner jag, och det är en nödfallsåtgärd, som jag i så fall är med om, men skall jag vara med om 100 procents förhöjning, så skall också staten hava aktier i företagen för detta ökade tullskydd.

Herr Lindman hotade i dag med en ny F-båtsskräll. Det gick så bra förra gången, fastän föga ärofullt på slutet, men ändamålet vanns briljant, och nu funderar man på om det icke kunde vara tid att upprepa den saken om igen, och det skulle bli en urtima riksdag på hösten, förmodligen med ett nytt bondetag, med eller utan Vibberbo. Men i varje fall tyckes man vilja göra en tillställning till hösten på basis av tullfrågan, och så skall man inkalla urtima riksdag och med våld avpressa riksdagen, vad den icke vill ge nu godvilligt. Jag vill säga herr Lindman och alla, som hota med detta,

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

att jag tror ni få vara beredda på, att Sveriges arbetare och småfolk, som få betala fiolerna av tullförhöjningarna äro rätt eniga med mig om — jag är tämligen säker därpå — att om något sådant skulle inträffa, skola vederbörande industrier avlämna aktier för det uträknade tullskyddet åt staten. Det är icke alls för mycket begärt.

Och vilket tullskydd begär man? Jag skall här icke ingå på några detaljer. Vilket tullskydd förklarar man sig behöva, om man skall kunna uppehålla driften i exempelvis konfektionsindustrien eller i sömnadsindustrien, för att bara ta ett par exempel? Herr Röing omnämde i sitt senare anförande en fabrikant, som varit uppkallad i utskottet och där sagt sin mening om sin industri. Kontentan av hans resonemang var det, att ett dussin vanliga löskragar, som väga 2 hektogram, skulle behöva 7 kronor i tull eller 35 kronor kilogrammet, för att man skulle kunna hålla en sådan industri i gång emot den konkurrens, man förklarade föreligga från Tyskland och Österrike! Enligt fabrikantens uppgift uppgick hela den sammanlagda arbetstiden för klippning och sömnad, tvätt, strykning och emballage m. m., till $2\frac{1}{2}$ timmar per dussin. Och vi få väl tro honom på hans ord. Den sammanlagda arbetslönen — jag vet icke, om allmänna omkostnaderna voro inräknade däri — skulle gå till allenast 3 kronor och 43 öre per dussin. Om vi nu dra 3,43 kronor ifrån de 7 kronor, som skulle behövas i tull, så finna vi, att denna industri för att verkligen komma igång skulle behöva först hela arbetslönen och sedan ytterligare 3 kronor och 57 öre för varje $2\frac{1}{2}$ timmes arbete. Och det är ändå icke det värsta, här finnas mycket, mycket värre saker. Jag undrar, om någon i er familj skulle vilja säga om sin son: »Ja, det är bättre, att han håller på i alla fall, det kostar mig visserligen kr. 2,80 i timmen, att han arbetar, mer än om han ingenting gjorde, men han är i rörelse, det är bättre, än att han icke gör någonting.» Detta blir här egentligen kontenatan av det hela.

Här fälldes i dag av statsministern det ordet — och herr Lindman var för övrigt inne på samma kapitel, liksom även, om jag icke missminner mig, handelsministern — att *denna tull skulle tjäna två ändamål på en gång. Först skulle den skydda industrien och sedan skulle man genom denna förhöjning få in 20,000,000 kronor i hos tullkamrarna inbetalda tullmedel, vilka sedan kunde användas till sänkning av järnvägsfrakterna för industriens del.* Det sades några minuter senare av statsministern, att här borde alla intressen, både industriens och jordbrukets, vara eniga. När jag sammanställer dessa tvenne satser i anförandet, så har jag återigen klart för mig, huru fullständigt man lämnar arbetarklassen och dithörande småfolk ur räkningen. Det man kallar industriens intressen, vilket egentligen endast blir ett aktieägarintresse, och jordbrukets intressen, som bara blir storbonde- och storgodsägareintressen, böra hava samma synpunkter här, menar man, i den ädla mission, de numera hava att få arbetarna; de böra komma överens om att dela skinnet. Ty vad är det man håller på med egentligen? Under kriget fick arbetaren arbeta på övertid mot en tämligen låg över-

tidslön. Länge dröjde det, innan han erhöll någon nämnvärd löneförhöjning. Aldrig erhöles arbetarna någon löneförhöjning i full höjd med fördyringen. Sedermera gick man angreppsvis till väga mot dem. Icke nog med att 20 % av deras avlöning, och mera till på somliga ställen, drogs av, utan man gick löst på dem än ytterligare och tog av dem ytterligare 20 eller 25 % genom spannmåls- och mjöltullarna. Och jag såg i en tidning för några minuter sedan, att levnadskostnadsindexen för närvarande icke är djupare nere än i 230. Är det någon här, som tror, att Sveriges arbetare nu i genomsnitt hava 230 % av den inkomst, de hade vid krigets utbrott? Visst icke. Jag tror icke ens — jag är icke hemma i fackföreningsfrågor och har aldrig sysslat med sådana, men det torde fackföreningsmännen här i kammaren kunna säga ja eller nej till — jag tror icke ens, att byggnadsarbetarna, som äro så utskrikna, hava en lön, som motsvarar full kompensation för levnadskostnadernas ökning, d. v. s. 230 % mot den de hade före krigets utbrott. Nu menar man, att genom den tullförhöjning, som här är föreslagen för 550 rubriker samt den tullförhöjning för ungefär 90 tulltaxerubriker, om vilken proposition här avlämnades för en stund sedan och som kommer att genomtrufas i morgon, skulle man i somliga fall upp till 300 % och därutöver förhöja tullarna på en massa varor, som dessa människor behöva. Det är ett enda ideligt undergrävande och undergrävande.

Det fälldes i dag av herr handelsministern det ordet, att textilarbetarnas avlöning måste ytterligare sänkas med 50 % från vad de äro nu, innan man kan nå konkurrenskraft. När vi hade konsul Schmitz i Malmö uppe i bevillningsutskottet, kommo även arbetslönerna på tal, och jag frågade: »Äro arbetslönerna större i Sverige än i England och Tyskland?» Konsul Schmitz och en annan sakkunnig svarade på detta:

»Ja, än i Tyskland.» —

»Nå, än i England?» —

»Nej, det torde vara ungefär lika mot lika. Vi äro sämre ställda så till vida», sade de, »att i England arbetades förr 57 timmar i veckan inom textilindustrien medan vid arbetade 59 timmar här hemma. Nu arbeta vi 48 timmar på båda ställena. Absolut taget äro vi alltså likställda, men relativt, i förhållande till förr, ligga vi två timmar efter i veckan, d. v. s. industrien här hemma är sämre ställd i detta avseende med två timmar per vecka.» Men så tillade vederbörande fabrikant: »Men avlöningen är ju icke heller avgörande, utan arbetarnas skicklighet är avgörande.» På fråga, om då de svenska arbetarna och särskilt Malmö textilindustris arbetare kunde anses fullgoda, svarade han: »Ja, absolut fullgoda, bland de bästa, som finnas.» Att så är fallet kunna vi också se däraf, att denna fabrik, som gör kamgarn och cheviot, går som nämndes för full maskin hela veckan och avlämnar 40 % av sin tillverkning till Englands och Danmarks marknader. Detta är en fabrik i den för konkurrens så utsatta ylleindustrien här hemma.

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

Men för att återkomma till det, jag nämnde nyss, får det väl ändå anses vara betecknande för, huru litet man ser till folkets breda lager, när man kan föra ett sådant resonemang, som att det här gäller att slå två flugor i en smäll, dels lägga på tullar, och därigenom för folket åstadkomma en fördyring, och dels genom de drop-par, som flyta in i statskassan — det blir bara några ören emot de femmor och tior, som komma de enskilda till godo — sänka frakterna på järnvägarna. Nu känna väl de flesta mig så pass, att de veta, att jag icke det ringaste missunnar industrien några sänkta järnvägsfrakter eller andra frakter, det känna ni nog allt för väl till. Men jag talar endast om detta fullkomligt frånvarande resonemang, där man icke alls betraktar arbetare och småfolk såsom existerande. Jo, i ett fall betraktar man dem som existerande. Och det är, när man för fram dem, liksom den ryska armén på sin tid förde fram kvinnor och barn framför fronten för att bli beskjutna, när man skulle storma motståndarens löpgravar. Man för dem framför sig och säger, att de bli arbetslösa, om vi icke få högre tullar. Och i detta ligger det lömska påståendet, fastän osynligt, inbäddat, att om det bleve höjda tullar, skulle industrien komma i gång. Jag frågar då, varför en köpmansdynasti sådan som den, vilken leder Sandvikens järnverk, icke är framme och begär höjda tullar. Varför är inte Stora Kopparbergs bergslag framme och begär högre tullar, och varför äro icke de andra stora köpmännen i de stora industrierna framme? Ledningen av Sandviken kan väl dock icke misstänka, att icke dess röst höres såvitt, att den kommer att väcka gehör både på Gävleborgsbänken och på annat håll. Nej, tvärtom framgår både av uttalanden av den gamle direktör Göransson på sin tid och indirekt av den nuvarande ledningens ord, att de komma nog att svara som konsul Schmitz svarade på herr Röings fråga: vill konsuln ha mera tull på tyger? Nej, svarade han.

Handelsministern skulle i dag redogöra för den protektionistiska böljans segertåg genom världen. Jag måste säga, att den böljan var icke vidare brusande eller hög. Det var nätt och jämt dyningen orkade asa sig fram till stranden; den såg ut som en mycket, mycket matt sommarkvällsbölja, som lägger sig sakta till ro.

Vi hade här t. ex. Holland. *Holland* skall för oss tjäna som ett exempel på, hur ett protektionistiskt land ser ut, ty *där har man höjt sina värdetullar ifrån 5 till 7 procent*. Vill den nuvarande regeringen här hemma vara snäll och införa en 7-procents värdetull, så skall jag garantera mitt visserligen fullkomligt värdelösa och obetydliga men absoluta stöd, och jag skall aldrig i min livstid höja min röst mot tulltaxan. Så ser argumentet på regeringsbänken ut.

I Schweiz har förbundsrådet fått lov, när det passar, att införa tull på pianon, möbler och vissa andra saker; även det kan man i värsta fall vara med om, fast det i Sverige skulle gälla en fruktansvärt misshandlad, utplundrad och urvattnad industri.

I Spanien har man förklarat, säger handelsministern, att 1912 års tulltaxa är icke tillräcklig grund för förhandlingarna om för-

nyande av deras utsagda traktater, varför man har provisoriskt höjt en del tullar till 100 procent, för några varor mer, för andra mindre. Jag undrar, om det finnes något protektionistiskt land på jorden, där man säger upp traktaterna och icke på samma gång förklarar, att den gamla tulltaxan är alldeles olämplig och icke ägnad att tjäna till grundval för blivande traktatförhandlingar. Dessamma säger man här. Därför är det en tull- och traktatkommité, som hos oss arbetar för att förbereda en tulltaxa som grundval för blivande förhandlingar. Jag tror för min del för övrigt inte, att vårt land kan i något avseende jämföras med Spanien, utom det att vi i morgon kväll kanske ha förhöjda tullar med 300 % på minst 90 olika tulltaxerubriker. Spanien, med sina betalningsmedel på världsmarknaden av kork, Bilbaomalm och citroner, kan inte alls jämföras med vårt land med våra ofantligt många kuranta betalningsmedel på världsmarknaden. Spanien, med sin nya industri, sin under krisen uppkomna industri, kan icke jämföras med Sverige med dess erfarna och årtionden gamla industri.

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.*

(Forts.)

Vidare anfördes av handelsministern som ett exempel jordbrukstillarna i Förenta staterna. Ja, om tullar på jordbruksalster i Förenta staterna skola kunna visa oss någonting, så måste det huvudsakligen vara, hur fullkomligt konstig man kan bli i huvudet, när man släpper tulldjävulen så nära in på sig. Jag tror inte någon människa här i landet imponeras av uppgifterna, att man infört ett skydd för jordbruket i Förenta staterna, där man säljer så enorma massor av jordbruksvaror till den övriga världen. Det vittnar bara om, hur fullkomligt ansvarslös gent emot de breda lagren man kan bli i vissa situationer.

Vidare anfördes Japan som exempel; men jag tror icke heller, att det exemplet inverkar på oss. Japans finansiella olyckor, som började med tullförhöjningar 1906, ha fortsatt allt mera med stigande tullförhöjningar och skola väl också kulminera i tullförhöjningar. Jag tror icke, att det är några vägar, som kunna locka oss; jag har ju berört den saken förut och skall icke göra det nu.

Vi ha en mansålders tullagstiftning och ett högt tullskydd bakom oss; vi kunna bedöma, vad ett sådant är värt och vad det icke är värt, men det kan man, enligt min mening, icke i Japan eller Spanien. Vi få, såsom herr Röing sade ett slag i dag, se till, hur man arbetar i våra grannländer. Han påpekade Norge och Danmark såsom exempel. Jag kan även anföra Holland, trots de sju procentens värdetullar, och jag kan även anföra England trots dess 33 procents värdetull å dumpingvaror, d. v. s. varor, som bevisligen säljas billigare i England än i det land, där de äro gjorda. Jag har här utklipp ur Sv. Dagbladet som visar, att trettio stycken ledande bankmän i Londons city, protestera mot den protektionism, som ju gång efter annan, såsom vi veta, reser huvudet i England. De säga så här bl. a.:

»För hundra år sedan under en nedgångsperiod efter ett stort krig avgåvo Londons köpmän till parlamentet en minnesvärd framställning mot de handelsfientliga principerna i det restriktionssy-

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

stem, som då tillämpades. Den dag som är anse vi, drivna av samma farhågor, nedtryckta av långt hårdare beskattning och inför förslag som åsyfta ett förnyande av det förgångnas restriktiva metoder, oss böra framhålla, att det är absolut nödvändigt för återväckande av förtroendet, att inga lagstiftnings- eller administrativa åtgärder vidtagas, som nedbringa den brittiska industriens produktion eller hämma det fria utbytet av brittiska varor. Det är lika sant nu som det var för hundra år sedan, att utrikeshandeln medför rikedom och välmåga för ett land genom att möjliggöra import av förnödenheter, som andra land äro bäst ägnade att framställa, och att i gengäld exportera sådana artiklar, för vilkas produktion det är bäst ägnat. Principen om att köpa på den billigaste marknaden och sälja på den dyraste, vilken måste vara ledande för varje köpman i hans enskilda handel, är den bästa regeln även för en hel nations handel. Att försöka utestänga andra länders produkter i det välmenta syftet att uppmuntra vår egen produktion kan ej öka omfattningen av handeln eller den totala arbetstillgången, men väl kan en sådan politik tvinga konsumenterna, som utgöra den största delen av vår befolkning, att underkasta sig inskränkningar både i kvalitet och kvantitet i fråga om de varor de köpa. Importen av utländska varor minskar ej vårt eget folks flit, emedan dylika varor kunna betalas endast genom produkter av brittiskt kapital och arbete. Förespråkarna för ett restriktivt system ha alltför lätt att förlora ur sikte det elementära faktum, att nationerna köpa utländska varor därför att de behöva dem, inte för att visa en välgärning mot andra, och betala dem genom att framställa varor, som utlänningen i sin tur har behov av. Vi kunna ej inskränka importen hit till landet utan att inskränka vår exporthandel och därigenom rikta ett svårt slag mot den världsfamnande handel, av vilken detta örike främst är beroende. — Handel är utbyte. In tet folk, som existerar på handel med andra, kan blomstra med mindre även andra folk blomstra. Vi inneha för närvarande stora varulager och äro beredda att tillverka ännu mera. Stor efterfrågan råder på våra varor utomlands, men på grund av att kontinentens handel lamslagits — delvis på grund av restriktiva skran kor, som de nya staterna rest sinsemellan — ha de, som skulle önska köpa våra varor, ej medel att betala för vad de behöva. Vi måste skapa den marknad vi behöva genom att uppmuntra kontinentens folk att exportera till oss, ty det är endast genom export, som dessa skola kunna återställa sin kredit och betala sina skulder. Under sådana förhållanden är det vår bestämda tro, att alla strävanden att kontrollera och inskränka importen till vårt land endast kunna verka fördröjande på förbättringen i varuutbytet. Lagstiftning av detta slag kan väl öka ett fåtal utvalda industriers vinster, men måste minska vår produktion i det hela och stegra kostnaderna för produktionen till en höjd, som medför växande svårigheter för brittiska köpmän att med framgång konkurrera på världsmarknaderna.»

Den stad och det land, där detta är skrivet, och de köpmän, som gjort detta uttalande, torde erkännas stå något mera på höjdpunkten

av vetenskapen, vad handel och industri beträffar, än de, som här ifrån regeringsbanken utpuffats för oss som förebilder.

Regeringen erkänner genom sin handelsminister i dag, att *regeringen icke anser sig kunna avhjälpa depressionen genom tullar*. Jag undrar, om man kan peka på en enda industri, bara en enda, där man kan garantera, att man kan avhjälpa depressionen genom en förhöjning av tullarna på 100 eller t. o. m. 150 procent. Det är ju heller icke så lätt, när denna depression, såsom jag nämnde, då ärendet remitterades till utskottet, är en världsföreteelse, uppkommen genom en allmän reaktion i hela världen mot den mellanhändernas fördyring av varorna, den mellanhändernas utplundring av konsumenterna, som tillkommit under kriget. Så snart allmänheten fått kläder på kroppen och något så när mat efter avspärningen genom flottorna, öppnades deras ögon för de orimliga priser, de fingo betala, och man sade med en mun världen runt: vi vänta, vi köpa icke något, förrän det blir billigare; vi behålla våra penningar, ty då få vi sedan mera för dem, än vi få nu. Det var en allmän återhållsamhet i fråga om inköpen, en icke proklamerad köpstrejk, men en faktisk sådan, och den följdes av en tillverkningsstrejk ifrån fabrikanternas sida. Fabrikanterna sågo hudarna, bomullen, ullen och järnet dala i pris, och den fabrikant, som icke ville ruinera sig, måste inskränka sin drift och endast arbeta för de beställningar, som voro inne eller som kunde erhållas mera sparsamt än förut eller för att lägga på lager så mycket, att han kunde något så när behålla den personal, som han hade och som han var rädd om. Nu har ju dock prisnivån börjat nå botten, i varje fall på en del varor; ett tiotal varor på världsmarknaden ha ju redan kommit så djupt, att några av dem äro avsevärt under priset före världskriget.

Ty om vi se på priserna på den amerikanska marknaden, finna vi, att de numera studsas i botten och börja sakta höja sig. Då frågar man sig: varför börjar då icke fabrikanterna åter arbeta, när råvarupriserna nått botten, studsas upp och ned och börja så småningom trevande stiga? Varför börjar man då inte arbeta? Jo, marknaden är ju ofantligt mycket mera beskuren nu än före kriget. Ryssland, ryska Asien, Balkanhalvön, Ungern, Österrike, Polen, alla dessa länder befinna sig i en sådan finansiell ställning, att de icke kunna köpa varor på det sätt, som tidigare varit händelsen. De utgjorde ändå en viktig faktor i världshandeln före kriget. Kommer så därtill, att man även på den viktiga marknaden i Ostasien, Indien och på andra håll för närvarande är förhindrad att köpa genom det ofantliga silverprisfallet — på grund av prisfallet å silver ställer sig nämligen pundet för dyrt — så uppstår en helt annan svårighet än tidigare för Englands marknad, som ändå är den drivande och den centrala, att få i gång maskinen, att få avsättning på Ostasien och många andra håll.

I Sverige är därtill depressionen ytterligare skärpt genom ett annat förhållande, som herrarna måhända inte observerat. Jag syftar på den väldiga strejk inom trävaruindustrien och massaindustrien, som pågår här i landet. Det är visserligen inte en arbetarstrejk, det

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

gäller, utan saken är den, att det är bankerna och de stora trävarubolagen, som så att säga strejka mot världsmarknadens pris. De vilja inte gå med på en sänkning av varuprisen i den utsträckning, som världsmarknadens köpmän kräva, och det kan man ju inte undra på — man må följa dem med lyckönskningar, om de kunna hålla priserna uppe på våra viktigaste betalningsmedel! Det är dock ett faktum, att denna strejk från trävarubolagens och bankernas sida utövar ett ofantligt inflytande på depressionen i vårt land.

Jag glömde en sak, när jag nyss talade om arbetslönerna. Jag tycker, att det predikas något ensidigt om behovet av lönesänkningar. Jag skall inte alls nu gå in på det kapitlet, i vad mån en lönesänkning är nödvändig eller inte för att uppnå konkurrenskraft på världsmarknaden. Men jag fick en idé i dag, när herr handelsministern talade om byggnadsarbetarnas höga löner. Jag tror nämligen, att det finns en hel del folk på detta område, vars löner mycket väl behövde sänkas; jag avser dem, som köpa och sälja hus, som därvid lyfta kommande släktens avlöningar i förskott, som genom husjobberi erhålla den ena miljonen kronor efter den andra. Talar man numera med dem, som inte äro alltför stora husägare, erkännes nödvändigheten av, att dessa herrar få sina löner sänkta, och detta bör ske genom en sådan skattelagstiftning, att kommunen eller staten kapar åt sig det mesta av skillnaden mellan den tidigare och senare försäljningssumman. Det kan väl ändå inte vara meningen, att byggnadsarbetarna skola bära hela hundhuvudet för de höga hyrorna. Jag tror att det snart behöves en ordentlig utredning om var huvudskulden här ligger.

Från herr Lindmans sida och även från andra håll kom man i dag med många hotelser, att här skulle det bli en ny F-båtsaffär med urtima riksdag i höst, med bondetåg och andra trevligheter, när det bara blir färdigt, och det hela skulle framför allt taga sig uttryck i stupade industrier, för den händelse tullen i dag faller. Jag tror dock inte mycket på detta. Jag efterlyser som sagt de stora industrier, vars ledning vi ha verkligt förtroende till. Jag efterlyser Sandviken, jag efterlyser Domnarvet, jag efterlyser Separator och alla dem, som verkligen producera i stor utsträckning för in- och utlandet. Vi vilja höra meningarna på dessa håll, och vi skola be, om en August Schmitz i Malmö följer de tullförhöjningsyrkanden, som här framställts, för att vi må vara med om den saken.

De industrier, som möjligtvis komma att stoppa i följd av det beslut, som i dag fattas, utgöras av två kategorier: *politiska industrier* å ena sidan och *illa organiserade industrier* å andra sidan. Det är tänkbart, att en hel del industrier komma att stoppa, för att det därmed skall visas, hur omöjlig den nuvarande majoriteten i första och andra kammaren är. Det är inte ett ögonblick tvivel om den saken; värre ha vi sett. Det är inte heller omöjligt, att det kan bli en eller annan industri, som ger tappt av andra, ekonomiska orsaker. Man behöves endast se på *de över 300 industrier, som vi ha inom konfektionsvarubranschen*, eller man kan se på den oräkneliga massan fabriker inom ylleindustrien — man borde där kanhända ha en 20

stycken, om det hela skulle vara lyckligt och väl organiserat, under det man nu rör sig med hundratal. Det kan vara sannolikt, att man på en del håll ser sig tvungen att företaga vissa omorganisationer och förändringar.

Herr handelsministern nämnde i dag, att vi borde antaga regeringens förslag på försök, för att vi skulle finna, om Kungl. Maj:t eller utskottet har rätt. *Vet då inte handelsministern, att vi prövat detta system i 35 års tid?* Vi ha höjt tullarna undan för undan, men när vi gjorde detta, blev följden bara flera fabriker. *Vi ha höjt skotullarna till den grad, att vi fått 101 fabriker i landet. Vi ha höjt såp- och tvättullarna, så att vi befinna oss i en sådan situation, att om vi lägga importförbud för all framtid på tvål, såpa och andra tvättmedel, det dock bara skulle bli 15 procent av våra såp-fabriker, som kunde arbeta, under det att 85 procent vore överflödiga. Vi ha prövat detta system, vi ha försökt det: Kungl. Maj:t har orätt och vi, som höra till majoriteten, har rätt.*

Man blir ibland ganska vanvördig, när man åhör diskussioner i dessa frågor. Herr Lindmans anförande i dag påminde verkligen i all sin orimlighet bra mycket om betalningsresonemanget på »halta Lottas krog». Först står han och talar för 100 procents tullförhöjning här, sedan gör han en helomvändning och prisar i höga tonarter Förenta staterna, som ju har höga tullar, därför att man där har devisen: »hjälp dig själv!» Ja, Sandviken och August Schmitz i Malmö hjälpa sig själva och flera andra stora företag här i landet, som tillverka våra viktigaste betalningsmedel för utlandet, göra det samma. Kullager hjälper sig självt, Asea tämligen också. Herr Lindman prisade som sagt Förenta staterna för devisen: »hjälp dig själv!» Och dock begära fabrikanterna där en sådan hjälp av allmänheten, som aldrig någon på jorden eljest har gjort! Amerikas Förenta stater höra jämte ett par andra länder till dem, som ha de högsta tullarna. Och vad är följden? Jo, i Amerika kan man denna dag ståta med 5 miljoner arbetslösa. Inom dess stora, världsomfamnande automobilindustri kunna endast 15 procent av arbetarna få sysselsättning — hjälp dig själv! Åhnej, Förenta staternas trustchefer ha bara beteckningen: »hjälp dig själv!» när det gäller andra!

Beträffande tullen på varmvälsat järn förhåller det sig så, att trots det att de nämnda stora järnfirmorna inte varit med om att begära tullskydd, man i utskottet på sina håll haft funderingar rörande tullskydd för järnindustrien. Det är ju en gammal och förnämlig industri det här gäller, en industri med djupa rötter i den svenska jorden, en industri, som vi inte gärna vilja se lida skada och nöd. Även beträffande textilindustrien är ställningen densamma, ehuru man inte kan vara med om rena okynnesförslag, omotiverade och huvudlösa. Emellertid har det beträffande järnindustrien visat sig, att järnhandeln i landet är så väl organiserad, att det praktiskt taget ligger en enorm makt, ja, en allmakt samlad till hälften i manufakturisternas hand, till hälften i järnhandlarnas hand. Järnhandlarna ha såsom vi kunna se av betänkandet i bilagan, träffat överenskommelser med manufaktu-

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

risterna rörande en mängd artiklar, och samarbetet dem emellan är sådant, att de, om de vilja, kunna hålla hela järnhandeln i sina händer. Järnhandlarna få hjälp av järnindustriens män, när det gäller att hindra andra unga män att bli järnhandlare, och då böra i sin tur järnindustriens män kunna påräkna hjälp av järnhandlarna, när det gäller att tillförsäkra de svenska manufakturisterna företrädesrätt. Jag har nu för min del yrkat avslag på järntullen under den motiveringen, att man inte kan beräkna värdet av det stöd, järnindustrien erhåller från järnhandlarnas sida, om denna industris män vilja utnyttja detsamma, till mindre än 10, 15, ja 20 procent av varuvärdet, vartill kommer den värdetull av 26 procent, som man för närvarande faktiskt åtnjuter i förhållande till Tyskland, därigenom att en motsvarande exportavgift är lagd på den tyska exporten. Därtill komma våra ordinarie viktullar, vilka vi veta äro nog så höga, när det gäller järnindustrien och mera bearbetade artiklar. Icke skall man därför komma och säga, att vi bära oss lättsinnigt åt mot järnindustrien och dess arbetare. Det skydd de ha är alldeles tillräckligt och motsvarar fullväl behovet och onödiggör en ytterligare förhöjning med 100 procent på den nuvarande viktullen.

Beträffande ylleindustrien har för mig konsul August Schmitz' exempel varit avgörande. Det skulle vara nyttigt, om vi kunde få hela vår ylle- och bomullsindustri så organiserad, att den som Malmö yllefabrik kunde uppträda och konkurrera på världsmarknaden. När konsul Schmitz kan det i en tid som den nuvarande, då borde de övriga svenska fabriker med någon omtanke, kunna reda sig på den inländska marknaden med de tullar, som vi ha, och med den höga valutakompensation gent emot Tyskland, som den där utgående 26 procents exportavgiften utgör.

Vidare anförde:

Herr W a h r e n: Herr talman, mina herrar! Herr Eriksson i Grängesberg hade ett anförande här, som jag ur särskilda synpunkter finner ganska beaktansvärt, dels därför att herr Erikssons motiveering, för att han icke vill gå med på tullarna, enligt min uppfattning var fotad på alldeles felaktiga premisser, dels därför att herr Eriksson sade, att han under vissa omständigheter ville gå med på tullförhöjning.

För att taga sakerna i den ordning, som de av herr Eriksson framställdes, vill jag först uppehålla mig vid hans fråga: kunna herrar tillverkare garantera, att om dessa tullförhöjningar bifallas, industrien kan hållas i gång? Ja, herr Eriksson, garantera kunna vi ju aldrig sådana saker, men jag tror, att jag bäst besvarar den frågan med en redogörelse för, huru dessa saker ligga, och jag tror, att jag med största lätthet kan påvisa, att herr Erikssons tankegång i det avseendet icke är riktig. Herr Eriksson har för att visa tullarnas obehövlighet talat om, att det beträffande järn- och textilvaror icke förefunnits någon import under senare tid, åtminstone icke någon nämndvärd sådan, och herr Eriksson omnämnde, huru det i detta avseende förhöll sig under de närmast föregående åren, och

sade att det var en högst obetydlig import av textilvaror under kriget. Det var naturligt därför, att det då var sådan brist på textilvaror på det hela taget och priserna voro så höga, att varorna voro nästan oåtkomliga en tid. Sedan blev det gott om varor, lagren blevo stora och överfyllda, och därför har under den allra sista tiden det icke varit någon efterfrågan på dem. Så långt äro vi alltså ense. Men då herr Eriksson vill begagna dessa fakta för att visa, att tullarna icke göra någon nytta, så kommer herr Eriksson på sidan av saken. I verkligheten förhåller det sig så, att det alltid konsumeras en del varor — såväl av järn som textilvaror — och huru fort vi kunna komma igång — för att nu svara på den första frågan — beror i viss mån på, i vilken grad efterfrågan ökas. Men om vi kunna komma i gång beror också på, att marknadspriserna bliva sådana, att de inhemska fabrikerna kunna sälja till dessa pris. Där är kärnpunkten, och vad beträffar textilindustrin har jag tidigare sagt, att vi kunna få sälja sådana varor därför, herr Eriksson, att om herrarna gå med på en tullförhöjning, kommer det behov, som den svenska marknaden efter hand får av dessa varor, att kunna till huvudsaklig del fyllas av svenskt fabrikat.

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

Herr Eriksson anförde såsom ett av skälen till att han icke ville ha tullar, vilket jag fann vara det enda reella i detta resonemang, nämligen att tullarna icke skulle komma bort, sedan de en gång införts. Men jag tycker återigen, att det är en ytterligt svag motive-ring för att i ett nödläge icke kunna hjälpa industrien och dess arbetare, att icke kunna vara med om en förhöjning av tullarna, därför att man tror, att de icke skulle kunna senare sänkas. Jag deklarerar för egen del, att jag icke är någon vän av överdrivna tullar, och som jag sagt i dag ser jag icke denna fråga ur protektionistisk synpunkt eller ur frihandelssynpunkt utan som en ren tillfällig åtgärd. Är man på det klara med — som jag tror att herr Eriksson är — och är man övertygad om, att tullen skulle tillföra den svenska industrien arbete så bör man väl icke låta avhålla sig från att vidtaga en åtgärd under dessa förhållanden, därför att man är rädd för att icke kunna ordna denna sak sedan. Herr Eriksson säger, att arbetsgivarna pressa i alla fall ned lönerna. Det talet har varit uppe i dag, och jag ber herr Eriksson tala om för mig, om herr Eriksson i detta fall kan ha någon mening skiljaktig från min, huruvida herr Eriksson icke vill underskriva, att saken ligger så, att då alla andra omkostnader än de, som hänföra sig till löner, blivit bragta på den nivå, att man icke kan få ned dem längre, och om det då icke kan vara tal om någon företagarevinst, så blir det ju på lönerna som en reduktion måste ske. Herr Eriksson har rätt däri, att lönerna i alla händelser måste gå ned, för att vi skola kunna ha vår produktionskraft kvar. Vi ha kommit upp och stå fortfarande två och en halv gånger så högt i detta avseende som före kriget. Vi äro icke avskilda utåt, och tullar skydda oss icke helt i den utsträckning, att de nuvarande lönerna komme att bestå, om priset i världen kommer att fortsätta. Men giva vi icke industrien den hjälp, som detta tillfälliga tullskydd skulle innebära, kommer det att betyda mycket nedpressade löner och stor arbetslöshet.

Ang.
promisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

Herr Eriksson säger, att han i sådan mån vill gå med på en sänkning av lönerna, att icke arbetarnas levnadsstandard drabbas av denna nedsättning, men är herr Eriksson eller vi andra herrar över detta? Det är de ekonomiska lagarna och konjunkturerna, som bestämma den saken. Vad vi möjligen kunna göra här i dag är att förmildra övergången, och jag anser, att herr Eriksson borde vara med om detta.

Herr Röing hade här ett anförande, vari herr Röing talade om konfektionen, och han ansåg, att jag kände litet till konfektion. Jag gör det, herr Röing, och jag vill säga herr Röing, att den utredning, som herr Röing här gav, var för att begagna ett milt uttryck synnerligen färglagd. Jag bestrider icke de uppgifter, herr Röing lämnat, men jag bestrider, att de på något sätt äro generella. Det förhåller sig så, att lätta konfektionerade varor, som draga en liten tull, ha i alla tider här importerats och naturligtvis i stor utsträckning under senare tid, då man haft den låga tyska valutan att strida mot. Men det är en viktsfråga. Är det så, att konfektionen består av varor, tillräckligt tunga för att tullen skall verka skyddande, så kunna dessa varor icke importeras, och det är så, att den fortgående prissänkningen på det inhemska arbetet verkar därhän, att undan för undan kunna konfektionsvaror mer och mer tillverkas här inom landet i konkurrens med de utländska varorna. Men det är i alla fall så, att denna tull är synnerligen behöflig. En anledning till, att det är så svårt att få ned de konfektionerade varorna i konkurrens t. ex. med Tyskland är den, att under krisåren uppstodo en massa konfektionärer, som betalade vilka löner som helst för att få vara med om att göra affärer, och det vet man, att om lönerna och tillverkningskostnaderna i en bransch drivits upp, så går det icke så lätt att få ned dem. Om man tänker efter, förstår man, att den tullförhöjning, som är ifrågasatt, måste verka så, att det blir större tullskydd för den konfektionerade varan än för tyger metervis räknat, därför att den konfektionerade varan alltid är tung och tullen beräknas efter vikt. Jag har efter samråd med synnerligen erfaret folk, som jag hade tillfälle att träffa i dag, fått den uppfattningen, att det icke skulle vara mycket att giva emellan på mängden av de varor, som senare med fördel kunna komma att konfektioneras inom landet — i händelse dessa tullar vinna riksdagens bifall — i jämförelse med hur förhållandena i detta avseende voro före kriget. Jag förstår, att det var kragar, herr Röing menade, då herr Röing sade, att en och annan sådan artikel kommit i dåligt läge, men det beror på en del omständigheter, som jag här icke skall gå in på. Det är så, att i fråga om lätta kappor och andra lättare och dyrbarare konfektionsvaror vi icke kunna konkurrera, men det finnes massor av varor som — därest herrarna bifalla den kungl. propositionen — lika väl nu som tidigare skulle kunna tillverkas inom landet.

Jag skulle gärna vilja fråga herr Röing, vad herr Röing vill i detta fall. Herr Röing säger ibland, att tullarna äro otillräckliga och att man därför icke kan införa tullar, ibland säger herr Röing, att det behövs ingen tull, och därvid åberopar han en konkurrent

till de fabriker, där jag är intresserad; hans namn har sedan nämnts även av andra; det är konsul Schmitz i Malmö. Jag undrar, om det kan vara lämpligt — herr Röing såsom gammal riksdagsman vet det bättre än jag — att i debatten indraga personer, som icke själva kunna taga upp resonemanget. Jag vill ogärna, då vederbörande icke är närvarande, polemisera mot uppgifter, som man i andra hand erhållit. Jag känner personen i fråga och har sedan 1888 konkurrerat med honom, och jag vill icke, att i detta uttryck skall inläggas någon särskild betydelse. Vore konsul Schmitz närvarande, skulle jag gärna inlåta mig i diskussion med honom. Jag vill endast säga om de reala uppgifter, som lämnats om hans fabrikat, att de innebära, att han arbetat till stor del på lager och endast exporterat en del. Det är helt naturligt, att det icke är svårt att arbeta på lager, så länge man har pengar och kredit. Att exportera klädesvaror har även jag varit med om i dessa dagar. Det går ibland på grund av att det finnes vissa behov i utlandet, som söka sig väg hit för täckning, men det förekommer alls icke i någon större utsträckning, så det skulle vara något att räkna med. Jag vill säga, att såväl konsul Schmitz som aktiebolaget Förenade yllefabriker i Norrköping driver en kontinuerlig export, men i rätt blygsam skala, och den bär icke upp det hela.

Men, herr Röing, det är ett annat förhållande, som är synnerligen märkligt i denna Schmitzska historia. Det har under de första månaderna i år importerats en del ylleveror. Varför säljer då icke konsul Schmitz, som är så duktig, dessa varor? Ja, något säljer han givetvis — det göra ju alla fabrikanter — men efter de uppgifter, som lämnats mig, har han lagt på lager största delen av vad han icke har exporterat, och jag tror, att herr Schmitz kommer — — — Här avbröts talaren av herr förste vice talmannen, som yttrade: Jag får anmoda talaren att icke draga in i debatten enskilda personers förhållanden. — Herr Wahren fortsatte: Jag vet icke, om jag har rättighet att säga någonting. Jag får kanske säga så mycket, att jag icke var den, som först bragte herr Schmitz' namn på tal. Jag är mycket glad över att ej behöva fortsätta med personliga angelägenheter.

Däremot är det en annan sak, där jag själv blivit angripen och där jag hoppas att få försvara mig.

Herr Röing frågade: huru bar sig då pappersindustrien åt under kriget? Han sade, att pappersindustrien, och jag förmodar, att han menade tidningspappersindustrien, — den andra pappersindustrien har jag personligen icke någon vidare kännedom om — tagit för mycket betalt av de svenska tidningarna. Jag vill endast lämna det meddelandet, som jag är beredd att stå för, att den svenska tidningspappersindustrien har under kriget levererat till svenska tidningar papper för många miljoner kronor billigare än det pris, som samtidigt kunde erhållas på världsmarknaden.

Herr Röing ansåg, att de uttalanden, jag här gjort, vore något omogna. Herr Röing såg med sin stora politiska erfarenhet och

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

Ang. från sin höga ståndpunkt på mig såsom en nybörjare och kallade mig grön. Jag tager detta med största lugn. Grönt är hoppets förhöjning av tullsatserna färg, och leder erfarenheten icke till något annat än en sådan visnepolitik, som herr Röing förfäktar, så avundas jag honom ingenting för vissa industriprodukter. i den vägen.

(Forts.)

Herr Fabian Månsson började sitt anförande med att säga, att man kunde hoppas att komma till tals med honom, men det dröjde icke länge — även om hans preludier gingo i en riktning, som jag icke kunde vara med om — innan han sade, att man blir konstig i huvudet, såsom han uttryckte sig, då tulldjävulen kommer med. Jag skall icke uppröra herr Fabian Månsson med någon kritik, jag vill endast med anledning av några uppgifter, som herr Månsson fått rörande Sandviken och Domnarvet, säga, att de herrar, som äro chefer för dessa bolag, ha genom järnkontoret anhållit om tullförhöjningar.

Ja, mina herrar, jag anser, att de anföranden, som från utskottets sida hållits, icke på något vis kunna verka övertygande, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av friherre Fleming m. fl.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Diskussionen om bevillningsutskottets föreliggande betänkande har pågått så länge, att jag känner det som en oavvislig plikt att fatta mig ytterst kort, hur intressant detta ämne än är.

Här har man nu beträffande denna fråga om de föreslagna tilläggstullarna ställt sig på alldeles diametralt motsatta ståndpunkter. Jag finner här i kammaren samma tankegång i stort sett göra sig gällande som i utskottet ända ut på flyglarna på vardera sidan. Över huvud taget tror jag, att om man undersöker, huruvida det här på några punkter skulle kunna finnas utsikter till ett rent sakligt meningsutbyte, man skall finna, att härför icke finnes den minsta resonans, och detta tror jag i regel är fallet med alla dylika frågor, som behandlas i bevillningsutskottet, såvida det inte gäller rena struntsaker, som det egentligen icke är något att tala om.

Här har nu yttrats åtskilligt under debatten, som vore synnerligen värt att gå in på. Hans excellens herr statsministern hade många vackra ord att säga åt oss jordbrukare om, att jordbruket och industrien skola gå hand i hand här i detta land. Ja, jag försäkrar, att ingen skulle se detta hellre än jag. Jag är sannerligen ingen industriätare, och jag har funnit många industrimän, som icke äro jordbruksätare, men skola vi kunna gå hand i hand, så får man ändå se till, att de anses som lika legitima barn båda två. Det hjälper då icke bara med tal, utan det får också vara en smula handling. Jag vill göra dem, som tillhörde kammaren i följ, uppmärksamma på, huru jag stred för denna likställighet, och jag hade då hela bevillningsutskottet emot mig. Jag ville ha tullfrihet under den tid, då vi jordbrukare icke hade någon tull på det vi kunde sälja, men t. o. m. frihandlaren herr Månsson i Hagaström gick då emot mig i utskottet. Här i kammaren blevo vi 56 stycken, en liten

minoritet, som ville likställighet mellan jordbruket och industrien. Från högerhall fick jag det beskedet, att jag var ute på en farlig väg, och över huvud intresserade man sig icke alls för likställigheten, men det hindrar icke att man tager fram den vid vissa tillfällen och presenterar den som något vackert att se på.

Nu skulle jag, om herr statsministern hade varit närvarande, velat absolut försäkra, att när och var man kan uppvisa en verklig likställighet, så nog följer jag. Därpå behöver man icke tvivla det minsta. Men även i år har det varit betecknande, att det varit med synnerligen stor ljunhet, man från regeringsbänken sett på vissa frågor, som vi jordbrukare burit fram. Man har kanske tyckt, att där ej förelegat några behov, och jag har också sökt fästa uppmärksamheten på, att man när det gäller jordbruket, icke kan se behoven där på samma sätt som man ser industriens behov. Vi kunna icke stanna och slå igen och avskeda våra arbetare. Gjorde vi det, kunde vi icke börja igen. Och då man söker inbilla oss jordbrukare, att om vi bara driva vår näring, så är det ingen fara för oss ekonomiskt sett, så tager man storligen fel. Jag skulle också vilja säga, att när jag tänker på näringarna i vårt land, så finner jag, att jordbruket dock är en näring, som går tillbaka ända till hedenhös. Men det finnes också en annan gammal näring, som statsministern även yttrat sig om, nämligen järnhanteringen. Den är dock enligt min åsikt förmer än någon av de övriga näringarna. Den har ålderns traditioner, och vi må erinra oss allt som åstadkommits på detta område; det har varit mycket! Det skulle smärta mig djupt, om denna näring skulle kopplas av för mycket och om både arbetare och arbetsgivare skulle behöva slå igen, så att de icke kunde börja på nytt. Det är så, att under kritiska förhållanden bör man söka rädda vad som är det största och viktigaste, och jag tror verkligen, att detta är en av de viktigaste näringarna vi ha inom industrien. Vi ha också i vår reservation rent ut sagt detta. Men nu har det ju varit så, att man har tagit med så många saker i den kungl. propositionen, som knappast, strängt taget, kunna anses vara behöfliga, när det gäller att skydda i en kritisk situation, och detta gör, att jag givetvis icke kunnat följa med på alla de punkter, som det gäller i propositionen.

Sedan tror jag icke, att jag röjer någon vidare hemlighet, om jag nämner, att inom utskottet tio ledamöter bestämt förklarar, att de icke ginge med på något vare sig propositionen eller andra kombinationer, och då var majoritetens ställning given för avslag. Även om man på några punkter med tillhjälp av den förseglade sedeln hade kunnat vinna litet, så hade det hela blivit så söndertrasat, att det icke kunnat försvaras, om man sett det i sin helhet.

Nu är ju den stora frågan, om man skall se den kris, som industrien för närvarande genomgår, blott och bart såsom drabbande arbetsgivarna. Det har så ofta och med så lätt mod förklarats från arbetarnas representanter här, att egentligen hade man icke att taga hänsyn till andra än arbetsgivarna, ty vad arbetaren fick i lön berodde på vad han genom sin organisation kunde kämpa sig till. Nu

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

ser det icke ut, som om den teorien riktigt hölle streck. Arbetarna ha verkligen kämpat sig fram rätt högt på löneskalan, så att det synes mig icke fattas dem något i det hänseendet, men vad som synes fattas dem är arbete. Nu är det naturligtvis omöjligt för en man, som icke tillhör industrien, att fullt och fast kunna säga: ja, där skedde avskedandet för att man icke kunde hålla ut längre utan alltför stora förluster. Sådant kan jag icke bedöma. Det är möjligt, att någon av mina ärade kamrater inom utskottet kan bedöma detta. Trots statistik och annat tror jag icke det är lätt att avgöra den frågan, men jag ser det som ett faktum för mig, att så skett. Jag ser också och är övertygad om, att ingen arbetsgivare kan förtjäna på att göra på detta sätt. Han kan begränsa sina förluster, men någon förtjänst kan han icke göra genom att slå igen. Det är mig alldeles ofattligt att så skulle kunna ske. Då får det vara mig vittnesbörd nog, att här är fara och en stor fara å färde. De arbetslösa skarorna äro så stora att jag fruktar för att det skall bli något värre. Det synes mig, att man skulle ha kunnat möta varandra och åtminstone visa någon god vilja i några punkter för att söka lätta svårigheterna på detta område. Det tycker jag hade varit en plikt. Och all erfarenhet har sagt mig under den fyrtioåriga verksamhet, varunder jag haft tillfälle att iakttaga förhållandena på olika områden, att när tillbakagången börjar, när man får stanna företagen o. s. v., är det sannerligen arbetarna i dessa företag och yrken, som få sitta värst emellan. Det kan bli galet nog även för arbetsgivarna, men för arbetarna är det i alla fall sju gånger värre. Då är det verkligen ägnat att förväna, att samtliga industriarbetarnas representanter i utskottet som en man förklarar, att de icke vilja vara med om några tullar, och att det är en galenskap att införa sådana. Jag gjorde mig då den frågan: antag, att en kungl. proposition förelegat om tullar på jordbruksalster, och att vi jordbrukare här i kammaren hade uppträtt och sagt, att vi absolut icke ville ha några sådana, hade de andra samhällsgrupperna genomdrivit dem mot vår vilja. Jag har alla skäl att tro, att så icke skett, och det får jag säga, att ingenting gjort mig så betänksam mot att göra någonting på detta område som just det kompakta nej från arbetarrepresentanterna i utskottet. Ändock finnes det arbetare, som själva sagt till mig, att vi borde göra någonting i detta fall, men de ha inte varit riksdagsmän naturligtvis. Det är emellertid alldeles ostridigt, och jag står för, att industriarbetare verkligen gjort sådana uttalanden.

Det lärer under sådana förhållanden knappast finnas någon framkomlig väg. Hur skulle det vara, om jag, bondemannen, skulle ligga hårt i selen för att få industritullar, när de, som få känna det värsta trycket, om det riktigt går till en krasch med Sveriges industri, nämligen arbetarna, säga nej? Må verkligen ni, mina herrar, som äro arbetsgivare i industrien och som starkt intressera er för att någonting göres, sätta er in i den situation, där jag står och har stått i utskottet. Men det skulle ändå varit mig kärt, om jag kunnat vara med om att göra någon liten smula positivt. Hans excel-

lens herr statsministern framhöll, att herr Wijks reservation borde kunna bilda en brygga för dem, som ville visa någonting av god vilja, med ett ord en brygga mellan oss tre reserveranter från jordbruksgrupperna och herr Wijk. Ja, jag har så gott jag kunnat sökt sätta mig in i den verkliga innebörden av denna reservation. Men jag har icke litat på mig själv riktigt, utan sökt göra mig underlåttad av dem, som borde kunna begripa saken bättre, och man har då sagt mig, att med undantag för det fall, då mellanhänder bildat kartell, i vilket fall Kungl. Maj:t skulle kunna gripa in och ned-sätta eller borttaga tilläggstillarna, skulle herr Wijks reservation vara definitivt för tilläggstillar på hela det område den omfattar. Så har man tytt saken för mig, och det är på håll, där man verkligen har satt sig in i frågan. Därmed är ju hela möjligheten fallen att på denna väg nå enighet. Jag beklagar, att så är fallet, ty jag betvivlar icke det minsta efter det uttalande, som gjorts av herr statsministern, att ifall herr Wijks reservation kunnat gå igenom, Kungl. Maj:t skulle vidtaga ändringar av tullsatserna endast där det behövdes i exceptionella fall, men att frågan i andra fall skulle bli lagd åt sidan tills vidare. Det skulle då varit mig kärt, om jag kunnat gå med på den ifrågavarande reservationen, men efter det råd, som givits mig, är det tyvärr icke möjligt.

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.*

(Forts.)

Det är väl icke att röja någon synnerligen stor hemlighet, om jag förklarar, att det av åtskilliga inom utskottet och även från bondegrupperna framkastats förslag om, att utskottet skulle som svar på den kungl. propositionen gå in med en skrivelse till Kungl. Maj:t och medgiva Kungl. Maj:t rätt att under tiden till nästa riksdag åsätta vissa tilläggstillar, som ansågos vara oundgängligen nödvändiga och kunde väntas medföra önskad verkan. Det avslogs emellertid av utskottet och det var heller icke möjligt att komma fram reservationsledes med ett sådant förslag. Jag tror mig därmed för min del ha visat den goda vilja, som jag har kunnat visa för att göra det bästa i denna situation. Man har då icke rätt att så starkt indirekt poängtera, att vi bondemän icke känna eller tänka för någonting annat än för oss själva och vår plogfåra. Det är åtminstone inte fallet med mig, och var och en får svara för sig själv. Men vi ha alla skäl att se oss en smula för, ty det kan icke hjälpas, att vi på många ställen stöta på grant tal och svag handling och detta även i utskottets utlåtande. Från utskottsmajoritetens sida får man höra det vackra talet, att den kungl. propositionen skulle rubba det rätta förhållandet mellan jordbrukstillar och industritullar. Jag tycker, att de herrar, som tillhöra utskottsmajoriteten, kunde besparat sig detta, ty det är i deras mun en groda, eftersom de aldrig, det vågar jag påstå, ha ämnat göra någonting för att förverkliga det. Jag har åtminstone under de tre år jag haft äran tillhöra bevillningsutskottet icke märkt den minsta ansats i den riktningen.

Då är det klart, att vi också ha åskilliga skäl från vårt håll till att — jag säger icke detta för att precis klandra någon — iakttaga, att hela behandlingen av tullfrågorna under denna riksdag har

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

varit den allra sämsta tänkbara. Först var det kaffetullen, sedan skulle motionen om industritullarna behandlas — den avsåg ju den där generella hundra-procents-förhöjningen — och utskottet kunde icke låta den motionen ligga. Därefter kommo gliditullarna på bröd-såd samt tullarna på animala produkter. Så ha vi den nu förelig-gande frågan, och herrarna ha i dag fått till sig utdelad ännu en upplaga. Jag tror sannerligen icke, att för framtiden detta sätt att behandla våra tullfrågor är lyckligt. Det leder följdriktigt till, att det icke blir vare sig plan eller sammanhang i annat än att riva itu alltihop. Avundsjukan är minsann så markerad i vårt land, att om man blott spelar på den strängen, så finner man alltid villiga åhörare.

Då jag nu till sist går att göra mitt yrkande, ber jag att få uttala, att jag icke anser punkt a) vara av den grundläggande be-skaffenhet, att den egentligen betyder så mycket, och då vi, som i detta fall vilja genomföra någonting, måste ligga hårt i selen härför, tror jag, att vi böra koncentrera våra ansträngningar på en vikti-gare punkt än denna. Jag skall, herr vice talman, sluta med att yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag i punkt a).

Herr W i n k l e r: Herr talman! Då herr talmannen nyligen avbröt en talare, därför att denne nämnde ett namn, som tidigare minst ett tjugotal gånger nämnts av såväl herr Röing som herr Måns-son, så är det förmodligen inte tillåtet för mig att indraga någon utom riksdagen varande persons namn i debatten, ehuru jag egent-ligen begärde ordet, därför att herr Röing inblandat mitt namn i ett anförande, där han talade om vad en av de sakkunniga personerna i utskottet yttrat. Jag trodde, att det icke var tillåtet eller i varje fall icke brukligt här i kammaren att vända ut och in på vad som förekommit i utskottet. Där poängterades flera gånger av ordföran-den, att vi utskottsledamöter skulle observera, att de upplysningar, som lämnades av utomstående, vore av absolut konfidentiell art. Hu-ru han för sin del respekterat det i dag, lämnar jag åt honom själv och herrarna att avgöra. Då jag icke vill riskera att bli nerklubbad, skall jag icke ingå på svaromål i den fråga, som berörts av herr Röing. Och tyvärr kan jag icke beriktiga allt eller ens största delen av vad herr Röing lagt i vissa sakkunnigas mun, men så mycket må det vara tillåtet att säga, att herr Röing varit en mästare i att framställa sina frågor till de industrimän, som blivit inkallade inför bevillningsutskottet. Att de ofta svarat såsom de gjort, beror därpå, att de icke varit lika mångåriga och förhårdade politiker som herr Röing och flera andra. De ha varit i den goda tron, att bevillnings-utskottet ville veta deras åsikt i den eller den frågan, under det att herr Röing lyckats framtinga, att de givit honom och dem, som ha samma uppfattning som han, tillfälle att uttolka deras uttalanden till någonting helt annat än vad de därmed avsett. Detta är något, som jag vågar bestämt påstå. Likaväl som herr Röing åberopade vad en enda yllefabrikant sagt, då denne förklarar, att han icke hade någon nytta av höjda tullar, kunde han ha påpekat, att en mång-

fald andra yllefabrikanter, som varit inkallade inför utskottet, uttalat en helt annan åsikt. Samma person, som herr Röing stödde sitt uttalande på, tillfrågades bestämt, huruvida han ansåg, att icke åtminstone konfektionsindustrien behöfve ökat tullskydd, och därpå svarade han, att den otvetydigt behöfve det, såvida icke verksamheten skulle nedläggas, ehuru han betvivlade, att de, som tillverkade lättare konfektionsvaror, hade någon nämnvärd nytta av endast 100 % tillägg i tullavgiften.

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

Sedan vill jag säga med avseende på herr Röing, att han egentligen uppträdde ganska överlägset mot mig och herr Lithander i sitt första anförande. Jag hade icke tänkt bemöta honom, om han icke i annat sammanhang inblandat mitt namn. Han tyckte icke om, att jag kallade honom doktrinär eller dogmatiker. Jag har emellertid ännu aldrig träffat på någon, som är mera förberäat doktrinär än han. Trots alla upplysningar och talande bevis, som lämnats inom utskottet angående nyttan och behovet av förhöjda tullar, intar han precis samma ståndpunkt i dag som förut, och det är många gånger han tagit till orda inom utskottet och bemött icke endast utskottets ledamöter utan även inkallade sakkunniga för att få in dem på andra banor än som överensstämt med deras ursprungliga avsikt med sina yttranden.

Med avseende på vad som sagts om den stora majoriteten inom bevillningsutskottet, är det riktigt, att den blivit rätt betydande till slut. Men till att börja med var icke stämningen sådan. Jag har möjligen icke rättighet att ens lämna meddelande om, hur röstningen eller stämningen inom bevillningsutskottet varit från början, men det förefaller, som om bondegruppernas representanter inom utskottet ändrat åsikt från första omröstningen eller första sammanträdet till det sista. Huruvida det beror på en liten händelse, som inträffat i kamrarna, vet jag icke, men icke utan skäl synes det mig här föreligga ett tydligt sammanhang. Jag anser emellertid, att det vore önskligt, om man kunde lära sig att hålla de olika frågorna åtskilda från varandra, och om icke vissa intressegrupper sammanbunde den fråga som nu är före och som avser att ge ett handtag åt industrien med sina egna intressen, skulle utgången av denna diskussion kunnat bli en annan. I varje fall anser jag, att det anförande, herr Olsson i Kullenbergstorp höll, mera tydde på, att han skulle yrka bifall till reservationen än till utskottsmajoritetens förslag. Han fredade sig med att säga, att eftersom arbetarna — han ansåg, att saken i främsta rummet gällde dem — icke ville ha höjda tullar, så borde icke vi andra yrka på någon tullförhöjning. Men på samma gång insåg han det ödesdigra läge, vari landets näringar befinna sig, och att den stora arbetslöshet, som är rådande, med all sannolikhet kommer att bli betydligt större inom den närmaste tiden.

Herr Röing förklarade även i sitt anförande, att han tydligt insåg, att det rädde depression inom alla länders industrier, men han ville icke tillämpa samma förfaringssätt i vårt land, som man slagit in på i de flesta andra industriländer. Han pekade på exemplet från Norge och Danmark, men dessa länder äro icke jämställda med Sve-

Ang.
provisorisk
örhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

rige, när det gäller industrien. De ha icke samma industriella utveckling och ha icke samma ekonomiska värden av denna art att taga vara på, som vi ha.

Så sade herr Månsson något, som jag icke kan underlåta att bemöta, ehuru jag eljest icke anser det vara lönt att byta ord med honom i en fråga, där vi ha så olika utgångspunkter som i den nu förevarande. Han sade, att han gärna skulle vara med om en sådan åtgärd, som man vidtagit exempelvis i Holland, där tullarna blivit höjda från 5 till 7 %. Jag skall be att få påpeka för herr Månsson, vilket för övrigt säkerligen icke är honom obekant på grund av hans medlemskap i bevillningsutskottet, då han förmodligen ganska noga studerat den kungl. propositionen, att det finnes en mångfald industrier, där det föreslagits en fördubbling av tullarna, men som icke ens med en sådan fördubbling får en tull av 7 %, med de värden, som gällde för samma vara 1920. Jag kan börja med en sådan artikel som beredda hudar. Där är tullen icke mera än 2,1 %. Om man höjer tullsatsen till det dubbla, uppgår den till 4,2 %. På samma sätt är det med en hel massa olika rubriker. För remmar, snören och dylikt av läder utgör tullen 2,1 % och skulle alltså efter fördubbling bli 4,2 %. Fotografiskt papper är åsatt en tull, som motsvarar 1,2 %, och jag skulle kunna uppräknat en mängd artiklar med en lika låg tull. Är det någon, som anser, att en fördubbling av tullen till för ex. 3,6 % är något ödesdigert för konsumenterna? Jag skall icke trötta kammaren med några siffror längre. Eljest skulle jag kunna gå igenom betänkandet punkt för punkt, där det uppgives, hur stor procent den nuvarande tullen utgör, och herrarna skulle finna ett stort antal artiklar, där tullen icke uppgår till ens 7 %. Vill herr Månsson vara med om tullar intill den gränsen, borde han åtminstone i vissa punkter icke hava anledning opponera sig mot de tullsatser, som blivit föreslagna.

Herr Månsson talade särskilt om fönsterglasindustrien i landet och sade, att dess kapital var urvattnat. Jag känner inte till den saken, ty jag har inte haft en enda aktie i hithörande företag och är icke fackman på området, men nog tror jag, att såväl den urvattnade delen av aktiekapitalet som den kontant inbetalade delen numera är vatten alltihop. De, som ha insatt pengar i dessa företag, ha sålunda icke roffat till sig några vinster. Så nämnde han, att det i bevillningsutskottet föreslagits höjd tull på fönsterglas. Det har huvudsakligen varit med anledning därav, att Glava glasbruk, som är anlagt efter moderna principer där man tillämpat nya belgiska metoder för tillverkning av glas i stor skala, måst stoppa driften. Bolaget har förbundit sig att avstå hela aktiekapitalet och bankerna ha förbundit sig att rabattera icke obetydligt av sina tillgodohavanden och låta en del stå kvar, om de gamla aktieägarna inbetala ett nytt kapital av en miljon kronor. Då säger herr Månsson, att bolaget borde betala till staten vad som motsvarar halva tullen. Tror herr Månsson, att någon kapitalist vill sätta in nya miljoner och kanske icke ens med en fördubbling av tullen få möjlighet att existera, ifall att såvida vinst skulle uppstå hälften av skyddstullen skulle

gå till staten förutom de vanliga skatterna? Jag tycker, att staten borde vara belåten, om vi kunde få behålla detta moderna glasbruk i landet i verksamhet. Ifall det förtjänade pengar, skulle staten i varje fall få ut skatten. Det hade varit intressant, om jag här haft med mig den utredning, som Glava glasbruk inlämnat till bevillningsutskottet. Den visar, att vad som ruinerat denna industri är 8-timmarsdagen, och om man jämför de band, som därigenom lagts på glasfabrikationen, där man måste ha eld i ugnarna dygnet runt, med den arbetstid och den avlöning, som tillämpas i Belgien, så finner man, att det sannerligen skulle behövas en mycket hög tull, om något glasbruk skulle kunna drivas i vårt land, åtminstone så länge vi ha kvar 8-timmarslagen.

Herr Månsson gjorde vidare gällande, att lönenivån här i Sverige icke gick upp till 230 % i jämförelse med förhållandena före kriget. Jag skulle i stället vilja veta, inom vilken industri avlöningen är mindre än 230 %. En fabriksidkare i Borås, en av landets främsta industrimän i sin bransch, har till bevillningsutskottet lämnat uppgifter, som utvisa avlöningens storlek vid tillverkning av olika sorters bomullsgarn — det är icke något hemligt papper utan innehåller blott utdrag ur böckerna. Som exempel vill jag endast nämna, att arbetslönen år 1913 uppgick till 14,213 % per kilogram för bearbetning av bomullen, när det gällde garnsorten nr 20, under det motsvarande siffra för år 1920 var 66,282 %. Garnet nr 40 betingade före kristiden en lönekostnad av 22,133 % per kilogram och år 1920 100,622 %. Det innebär, att arbetslönerna blivit fyra eller fem gånger så höga, som de voro före kriget, varvid dock är att märka, att dessa arbetslöner endast utgingo till den 1 januari 1921. Sedan dess har en reducering å 15 % ägt rum, men avlöningen är i alla fall $3\frac{1}{2}$ gånger den normala. Nu uppgives i dag av herr Leffler som har sin verksamhet inom samma industri, att bomullspriset gått ned till 13 cent per pound, motsvarande c:a $\frac{1}{2}$ kg., medan det under kristiden var uppe i ända till 45 cent. Det nuvarande priset å råbomull är sålunda detsamma, som gällde före kriget. Då förstår var och en, att om de allmänna kostnaderna vore desamma och avlöningen densamma som före kriget, så skulle bomullsgarn kunna säljas till samma pris som före kriget. Nu säges det ofta här, och det har även sagts i bevillningsutskottet, att det är de allmänna omkostnaderna, som industrien skall söka driva ned, men att man däremot icke skall fingra på arbetslönerna. Emellertid är det huvudsakliga i produktionen just arbetslönerna. Man framhåller, att vissa fabriker köpa halvfabrikat och råvaror, men priset på dem är ju också beroende på arbetslönerna, därför att det är mänskligt arbete, som gör, att man kan framtvinga råvaror och halvfabrikat av naturen. Det gräs, som användes för jute och hampa, och den bomull, som växer på fälten, komma icke springande till fabriker, utan man får skicka folk för att meja och plocka ner allt detta och förarbeta det. Det är en obetydlig del i procent av priset, som själva naturprodukten betingar på det ställe, där man tar den. Det är därför alldeles klart, att herr Eriks-

*Anq.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

sons påstående, att ingen industri kan förbinda sig, även om tullarna bli höjda med 100 %, icke sänka avlöningarna, så länge de äro $3\frac{1}{2}$ gånger det normala. Men det är uppenbart, såsom flera gånger framhållits, att en sänkning av lönerna till mycket stor del är beroende på, huruvida det blir ett förhöjt tullskydd eller icke, och det är framför allt för att undvika en katastrofartad sänkning av lönerna till rena bottenpriser, som man har behov av en preliminär tullförhöjning, ty därigenom skulle övergången bli betydligt mjukare. Vi borde behandla denna sak allvarligare än motståndarna till Kungl. Maj:ts proposition gjort, ty de ha tagit den lätt och lekande, men det gäller här verkligen en allvarlig fråga. Så länge arbetslöshetsunderstöden icke mera uttömt statens och kommunernas kassor än hittills, är det icke farligt, men det kan ej fortgå länge på samma sätt som nu.

Här har påpekats, att en fabrikant, som körde för fullt, lade 60 % på lager och sålde 40 %, varav en hel del exporterades. Då sade herr Månsson, att en sådan person kan reda sig utan tullskydd, men det kan han icke göra i längden. I varje fall kan han icke fortsätta att lägga 60 % på lager, ty lagerlokalerna skulle icke rymma vad som tillverkas, och hans finanser skulle icke förslå till slut. Det vore en egendomlig man och en egendomlig fabrik, som i all framtid kunde tillverka en vara, som man endast sålde 40 % utav. I det praktiska livet går det icke att förfara på det sättet.

Herr Månsson sade vidare, att Stora Kopparbergs bergslag och Sandvikens järnverk icke gjort någon hemställan om tullförhöjning. Jag vet inte, varifrån herr Månsson fått denna uppgift, för mig är den åtminstone fullkomligt okänd. Säkert är, att båda dessa järnverk tillhöra järnkontorets förtroenderåd eller fullmäktige, och detta förtroenderåd har här i propositionen framkommit med förslag om förhöjning av tullarna, och jag vet, herr Månsson, att försäljningschefen vid Stora Kopparbergs bergslag besökt järnkontoret i dag och sagt, att det är med mycket stor spänning, tvekan eller förtröstan — man kan säga, vilket man vill — beslutet i riksdagens kamrar i kväll avvaktas. Han har påpekat, att det finns mycket stora utsikter att utvidga fabrikationen vid Domnarvet och övriga järnverk, även då det gäller inskränkt tillverkning av mjukt järn, ifall det blir en fördubbling av tullarna. Ty om dessutom frakterna nedsättas, kommer man ganska nära de utländska priserna, och man har goda förhoppningar om att med ett sådant handtag från riksdagens och myndigheternas sida verkligen kunna i betydlig mån utvidga den nu mycket inskränkta fabrikationen av järn. Vad Sandviken beträffar, är det alldeles säkert, att disponenten Magnuson förklarar, att han verkligen mycket bestämt önskar att för kallvalsat järn få den tullförhöjning, som begärts. Jag vet icke, om han avser ångpannetuber och järnrör, men jag förmodar, att så är förhållandet, då detta är såvitt jag vet den huvudsakliga tillverkningen av mjukt järn i detta verk medan det hårda järnet eller de kvaliteter av stål, som tillverkas av ett stort antal svenska järnverk, vilka huvudsakligen basera sin tillverkning på export men natur-

ligtvis även i viss utsträckning på försäljning inom landet, icke äro lika beroende av tull som mjukt järn, där man har en mycket hård konkurrens med Tyskland. Den uppgift, som herr Månsson därvid lämnade, anser jag i alla fall åtminstone tillsvidare icke vara med rätta förhållandet överensstämmande, för så vitt icke herr Månsson de sista timmarna här talat med någon representant från dessa verk. I varje fall känner icke jag till, att något järnverk i Sverige gjort något uttalande om, att det icke önskade några tullar.

Jag vet icke vad i denna kammare framkommit, som på något sätt skulle jäva det påstående om behov av ökade tullar, som lämnats i den kungl. propositionen. Jag vågar även påstå, att de upplysningar, som av industriens män lämnats i bevillningsutskottet — så mycket må det väl vara tillåtet att nämna — de ha åtminstone enligt mitt omdöme, med kanske ett enda undantag, gått ut på, att man skulle ha ett betydligt stöd av denna tullförhöjning.

För övrigt är det ju alldeles självklart, att om bevillningsutskottets ordförande frågar för ex. en konfektionsman, om det är tillräckligt, att han får en tullförhöjning på 100 %, han då kommer att svara nej. Det är självklart, säger jag, ty det är icke nog för honom för att kunna upptaga konkurrensen med tyskarna. Nu är det ju emellertid möjligt, att den tyska marken stiger, och att arbetslönerna gå ned här men stiga i Tyskland, och då är det alldeles givet, att han kan få gagn av en höjning av de nuvarande tulltaxorna. Det är i alla fall intet bevis för, att han icke vill ha tull, att han säger, att han i nuvarande stund icke vore hjälpt med 100 % tullförhöjning. När han säger: jag är icke hjälpt med 100 % förhöjning utan behöver en mycket större förhöjning, så lever han enligt min tanke i den föreställningen att ju mer han begär, desto mera får han, och han tror kanske, att bevillningsutskottets majoritet därför skulle ställa sig litet välvilligare till hans önskemål än vad den nu gjort.

Jag vill icke uppehålla kammarens tid längre, utan ber endast få tillägga, att jag vidhåller mitt yrkande om avslag på bevillningsutskottets betänkande och om bifall till den av friherre Fleming vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr E d é n: Herr talman! Såväl herr handelsministern som även herr statsministern ha i sina yttranden i dagens debatt framhållit, att det är angeläget att icke betrakta den föreliggande frågan såsom en principstrid mellan protektionism och frihandel. Jag har för min del så mycket lättare att ansluta mig till denna åskådning, att man bör söka behandla de under detta läge framkommande ekonomiska problemen utan att låta sig ledas av förutfattade, mera doktrinära åskådningar, som jag själv för några månader sedan, när vi debatterade en stor motion i just dessa frågor, tillät mig framhålla detsamma.

För mig är det alldeles klart, att i ett läge sådant som det nuvarande är det riksdagens liksom Kungl. Maj:ts och varje enskild riksdagsmans skyldighet att söka bedöma varje problem efter just

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

det nuvarande lägets krav, att gå till en ärlig prövning efter de fakta, som man kan få ut ur detta läge, och se efter, vilka slutsatser man därvid kommer till. Så har jag också, det kan jag lugnt försäkra, försökt att i detta fall göra. Den uppmaning, som herr Winkler i sitt sista yttrande riktade till dem, som inte stå på samma linje som han, nämligen att icke betrakta dessa saker »lättvindigt», den uppmaningen är i varje fall för min del, och — jag är övertygad därom — även för det stora antalet av kammarens ledamöter, fullständigt onödigt. Så pass allvarsam är denna fråga, att ingen av oss lär vilja behandla den lättvindigt. Ty ingen av oss lär vilja förneka, att industrien befinner sig i ett sådant läge, att man verkligen har skyldighet att överväga, huruvida det är möjligt att hjälpa den med sådana medel, som kunna vara till verklig nytta, utan att medföra en större skada på andra områden.

Om jag nu betraktar den föreliggande propositionen ur dessa synpunkter, skall jag tillåta mig att först och främst anmärka, att redan i propositionen själv är framhållet, att dessa förhöjda tullsatser, som vi nu debattera, endast utgöra *ett* av de medel, som regeringen själv anser nödvändiga för att komma tillrätta med industriens svåra kris. I propositionen är utförligt utvecklat, att det avgörande är sådana åtgärder och en sådan utveckling för industrien, som kan återställa densamma till verklig konkurrenskraft. Det är åtgärder, sådana som lättnader i penningmarknaden, nedsatta frakter och, framförallt, produktionskostnadernas nedbringande. Speciellt denna sista synpunkt går igenom hela propositionen och framhålles där gång på gång som den verkligt avgörande. De föreslagna tullförhöjningarna betraktas i propositionen såsom ett slags tillläggsmedel för att animera industriens produktion, för att i någon mån, jag tror herr statsministern uttryckte det så, begränsa importen och utöka industriens möjligheter att röra sig på den inhemska marknaden. Men varken propositionen eller de här uppträdande ledamöterna av regeringen ha förnekat, att det dock är på andra områden, som den verkliga boten för det onda är att söka, och att denna bot icke kan vinnas annat än i sammanhang med ett allmänt ekonomiskt tillfrisknande, icke bara hos oss, utan över hela världen.

Då måste jag, just med hänsyn till vad som är det viktigaste, det erkänt viktigaste i detta läge, fråga mig: kan en sådan tullförhöjning som den, som här är i fråga, genomföras, utan att det motverkar, och allvarligt motverkar det, som av alla förklarats vara det viktigaste, nämligen produktionskostnadernas nedbringande, återställandet av den *verkliga* konkurrenskraften?

Det faller först i ögonen, att den proposition, som vi nu behandla, är synnerligen omfattande. Många gånger har det nämnts, att den innesluter över 500 rubriker i tulltaxan och, som det är lätt att finna, ingalunda de minst betydelsefulla. Det är rubriker av sådan art, att de direkt inverka på åtskilliga av livets allra oundgängligaste förnödenheter. Allt vad som hör till kläder, allt vad som hör till husgeråd, vare sig de äro av glas, porslin eller järn, järnvaror av alla slag, till och med möbler, alla dessa produkter äro genom

propositionen belagda med en fördubblad tull. Man måste ovillkorligen fråga sig, hur det kan vara möjligt att en fördubbling av tullen tänkes kunna äga rum på dessa för varje hushåll, stort eller litet, oundgängliga förnödenheter, utan att detta skall allvarligt inverka på levnadskostnaderna. Och man frågar sig detta ännu mera, när man iakttar, vilka följder propositionens framläggande genast har haft i fråga om äskanden på andra områden. Det har i sammanhang med propositionen väckts en rad av motioner. Jag skall icke räkna upp dem; kammarens ledamöter torde väl själva ha lagt märke till dem. Dessa motioner omfatta ytterligare en hel del av livets förnödenheter. Jag skulle tro att man kommer sanningen ganska nära, om man säger, att om vi sammanräkna propositionens 500 rubriker med de rubriker, som föreslås till förhöjning också i motionerna, så komma vi upp till inemot hälften av tulltaxans samtliga rubriker — en tullförhöjning således, som icke längre egentligen kan kallas partiell, utan som omfattar ett så stort område, att den står på gränsen att bli generell eller att taga med sig de nödvändigaste och viktigaste av de artiklar, som konsumeras av den stora allmänheten.

Men det är icke nog med detta. Dessutom är tydligt, att ifall detta förslag skulle gå igenom i sina väsentligare delar, så kommer det att draga med sig yrkanden på ytterligare förhöjningar även på andra områden, som nu icke medtagits av regeringen och vilka på grund därav icke kunnat bli föremål för motioner. En hel del av rena livsförnödenheter, jordbruksprodukter, har man redan anmält till sådana äskanden om förhöjningar. Dessa krav måste, såvitt jag förstår, framträda med synnerligen stor styrka, om riksdagen skulle bifalla den nu framlagda propositionen.

Jag kan icke komma till annan slutsats, än att det i själva verket är fåvitska förhoppningar, när man försöker att intala sig själv, att dessa tullförhöjningar icke skulle få någon inverkan till fördyring av levnadsomkostnaderna, till förhindring av priset eller ens någon väsentlig inverkan till försening av priset. Herr statsministern har upprepat dessa förhoppningar i dag, sedan de förut funnit uttryck redan i propositionen. Han gav dem visst det uttrycket, att det var hans övertygelse, att såväl konkurrensen inom landet som konkurrensen utifrån skulle förhindra en sådan verkan. Jag kan mot detta bara ställa min ärligt vunna mening, att det är mig omöjligt att förstå, hur artiklar av denna art kunna beläggas med fördubblade tullsats, utan att en sådan inverkan måste följa. Och i och med detsamma som den uppkommer, inträder också svårigheten eller omöjligheten att få ned produktionskostnaderna. Detta är redan så utförligt utvecklade att jag icke skall här ingå närmare på saken. Det ligger för mig i öppen dag, att man *icke kan* samtidigt fördyra varor, som var och en behöver till livets nödtorft, och därjämte fordra, att avlöningarna, som äro de viktigaste posterna i produktionskostnaderna, skola nedbringas, åtminstone att de skola nedbringas något väsentligt.

Redan med hänsyn härtill måste jag säga, att jag vid proposi-

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

tionens framläggande just på grund av dess omfattning, på grund av hela det sätt, varpå man tog problemet, blev i högsta grad betänksam. Och den betänksamheten har verkligen icke kunnat hävas av de exempel, som anförs ifrån andra länder, och som man ställt fram som föredömen för oss. Jag tror, att det skulle vara skäl att en liten smula närmare syna dessa exempel i sömmarna, innan man framställer dem såsom bevis för, att någonting motsvarande vad som här är föreslaget försiggår över så gott som hela Europa. När jag genomläst materialet i propositionen, har jag kommit till den uppfattningen, att så är icke förhållandet. Det förhåller sig icke blott så, att våra närmaste grannländer — vilket ofta åberopats — icke genomfört några dylika förhöjningar, och man har åtminstone tills vidare icke någon anledning att tro, att de komma att göra det. Utan det finnes även, att av övriga europeiska länder, som i någon mån kunna komma i betraktande, såvitt jag har kunnat finna, det egentligen endast är Frankrike och Belgien som ha gått denna väg med tullförhöjningar och mycket stora tullförhöjningar. Däremot har Schweiz, som omnämndes av herr handelsministern, såvitt framgår av propositionen, övervägande använt sig av importförbud och statliga regleringar, en utväg, som herr handelsministern — efter min mening med goda skäl — icke ville slå in på här. Och vad beträffar England, det i diskussionen ständigt återkommande England, så förhåller det sig ju så, att enligt propositionens egen uppgift i engelska underhuset framlagts tre resolutioner, principuttalanden, som numera lära vara antagna av underhuset, och som äro av en väsentligt annan art än det förslag, som vi här behandla. Första punkten i de engelska principförslagen, som talar om skydd för »nyckelindustrier» med särskilt hög tull, skulle man kunna tro motsvara vad som här är föreslaget. Så är emellertid icke förhållandet. Vad man i England kallar nyckelindustrier är icke några sådana industrier som järn- eller maskinindustrien, textilindustrien eller dylikt. Det är industrier av helt annan art, som för oss förefalla som bagateller, men som man i England tycks vilja särskilt sauvera med hänsyn till deras betydelse vid krigsutbrottet. De övriga två engelska resolutionerna, som gå ut på skydd mot dumping och skydd mot konkurrens från länder med låg valuta, de förutsätta, att den föreslagna tullförhöjningen *icke* skall inträda annat än i *sådana* fall, då ett land säljer till England varor under det försäljningspris, som tillämpas i hemlandet självt, sålunda typisk dumping, eller när i England utbjudas varor till ett ruinerande pris på grund av en särskilt deprecierad valuta. Med andra ord: detta är åtgärder, som äro anknutna till den abnorma nedvärderingen av vissa länders, särskilt Tysklands, valuta, men som icke gå ut på en generell tullförhöjning, riktad mot alla länder, vilket däremot nu hos oss är föreslaget. Jag vågar förmoda, att ej heller det av handelsministern omnämnda holländska förslaget till tullförhöjningar på något sätt kan jämföras med den svenska propositionen; den holländska regeringen har stannat vid vida lägre höjningar, och man får det intrycket, att dessa

äro avsedda att verka vida mindre som skyddstullar än som finanstullar.

Jag måste säga, att hade man i Sverige på allvar undersökt möjligheterna att följa den engelska vägen: att gå fram med särskilt skydd emot länder med en deprecierad valuta, då hade det förefallit åtminstone mig att starkare skäl skulle ha funnits för ett övervägande av en dylik tullförhöjning även i mycket stor utsträckning. Men det har man nu icke gjort. Man har i stället höjt tullarna fullkomligt generellt, så att de drabba alla länder, vare sig deras valuta är deprecierad eller icke. Jag skall naturligtvis icke underkänna de praktiska svårigheter, som det kan ha att gå fram på den engelska vägen med differentialtullar. Men jag måste ändock fråga mig, om icke den vägen bort på ett helt annat och allvarigare sätt undersökas, innan man slog in på en sådan, som har så många anmärkningar emot sig som denna nu av regeringen föreslagna.

Regeringen har vidare — och det har uppreplats i debatten — velat framhålla, att man även ur en annan synpunkt icke behövde vara rädd för att taga dessa förhöjningar. »Det hela är en provisorisk anordning», anförde visst herr statsministern, och jag skulle tro, att någon annan i det sammanhanget även använt ordet, att det hela ju kunde tagas »på försök». Det har redan svarats — och det med allt skäl — att faran är, att detta »provisorium» blir permanent, att man icke kommer ifrån detta »försök». Och jag kan icke undgå att finna ett nog så betecknande belägg för, hur lätt det är att halka över från ett dylikt provisorium till dess utsträckning på obegränsad tid, i herr statsministerns eget anförande. Han nämnde nämligen i dag, att meningen vore, att dessa tullar skulle endast gälla »tills det blir normala förhållanden». Ja, mina herrar, det är dock något helt annat än att de skulle gälla för ett år och att man skulle kunna hoppas på att inom det året eller vid dess slut komma ifrån dem eller i varje fall kunna göra nedsättningar. Jag frågar: Vem av oss här tror, att det blir »normala förhållanden» inom ett år? eller ens inom två år? Ha vi icke alla klart för oss, att om vi också hoppas på en förbättring — och det hoppas jag livligt — så snart som möjligt, så kunna vi icke så snart vänta förhållanden, som ens tillnärmelsevis kunna kallas normala, på det internationella ekonomiska livets område efter den oerhörda rubbning, som nu har inträtt, och speciellt med den fullständiga förstörelsen av ett flertal länders valutaförhållanden, som nu råder.

Nej, det är nog så, att har man en gång fått dessa »provisoriska» tullsater, så vänjer sig industrien vid dem, så finner industrien, att den kan inte reda sig utan dem — den anpassar sig där-efter, och den kommer också att kunna ha de starkaste skäl att åberopa mot nedsättningar däri, att förhållandena ännu icke blivit normala. Gud vet, om de någonsin bli det. Jag kan sålunda icke finna, att argumentet om förslagets provisoriska karaktär, som skulle förringa vådorna av denna generella tullförhöjning, är bärande.

Herr statsministern anförde, att vid allvarliga nödlägen får

Ang.
provisorisk
förhöjning af
tullsaternas
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

man lov att gripa till extraordinära medel. Han tog en bild — såsom han visst uttryckte det, fastän han icke fann den tilltalande — ifrån ett sjukdomsfall. Det föreföll mig i varje fall, som om herr statsministern utförde bilden con amore, så att jag tror inte, det var med någon särskild olust som han använde den. Han förklarade, att om någon fått en lungsjukdom med feber — jag förmodar, det var fråga om lunginflammation — kan man få lov att ge honom champagne för att uppehålla honom över krisen, och det skulle — säger herr statsministern — icke ens en sträng absolutist vilja avvisa. Jag hoppas detsamma. För mig är herr statsministerns vädjan att icke låta absolutismen förhindra användningen av champagne i ett dylikt fall icke behöfvlig. Jag skulle för min del inte ur den synpunkten ha någonting emot ett glas champagne ens i ett lindrigare fall, när det behöves. Men jag skulle vilja göra gällande, att herr statsministerns bild här icke är hållbar. Det är icke konstaterat, att detta sjukdomsfall, den svenska industriens sjukdomsfall, är av den art, där man kan uppehålla livslågan med champagne i form av dessa tullförhöjningar — över huvud taget förefaller mig dosen vara så kraftig, att man icke kan tala om »ett glas» utan om helt andra kvantiteter. Det är icke konstaterat, att det är ett sådant sjukdomsläge, som hjälpes med sådan stimulans. Vad som just är svårigheten här, det är att rätt ställa diagnosen: var ligger sjukdomsorsaken och hur skola vi lättast komma åt den? Och för mig ter det sig snarare så, att dessa industritullar, som bjudas, äro mindre ett upplivande medel än de äro — för att fortsätta bilden ifrån ett sjukdomsfall — en form av opiat, ett dömande medel, som insöver den sjuke, så att han icke känner smärtorna, till dess kanske sjukdomen fått ett sådant förlopp och rotat sig på ett sådant sätt, att man icke längre kan bota den.

Ja, så fruktar jag verkligen, att en dosis av industritullar av denna omfattning skulle komma att verka. Den skulle komma att verka såsom opiat, som för ögonblicket gör, att industrien icke riktigt går till botten av de svårigheter, som den har att kämpa emot, icke söker riktigt sätta sig in i vad man ändock måste göra för att kunna på lång sikt och på allvar nå en förbättring, utan tröstar sig med tanken: vi ha fått en liten hjälp och vi få väl fortsätta och se, hur det går. Jag kan inte komma ifrån, att ur dessa synpunkter de förhöjda industritullarna även för industrien själv kunna ha sina mycket allvarliga verkningar. Ty de motverka det, som är det erkänt viktigaste: produktionskostnadernas minskning. De ge en falsk föreställning om möjligheterna att i längden hålla den svenska industriens konkurrenskraft uppe med dylika medel. De vänja den sjuke vid opiatet. Och ingenting är, som bekant, farligare än om en sjuk vänjes att använda opiat.

Nå, detta var kanske litet för mycket tal om medicin av en lekman. Jag skall lämna den bilden och i stället övergå till att säga, att även om jag sålunda måste anse, att dessa föreslagna tullförhöjningar i sin generella omfattning — ty jag betraktar dem såsom i princip hart när generella — även om jag måste anse, att

dem kan man inte gärna reflektera på, så återstår givetvis skyldigheten att likväl pröva, huruvida icke något eller några *partier* av propositionen kunde tagas och kunde tagas utan att medföra så allvarliga verkningar som förslaget i dess helhet. Jag vill tro, och det synes mig vara tydligt av utskottets utlåtande och reservationerna, att man i utskottet verkligen har prövat denna proposition även efter de synpunkterna. Utskottet har veterligen gått igenom rubrikerna punkt för punkt och ärligt försökt att taga reda på hur saken ligger på varje särskilt område. Det synes mig ganska tydligt att genast från början utskottets övervägande flertal har funnit sig böra avskära en hel rad av de rubriker, där Kungl. Maj:t hade föreslagit förhöjning. I själva verket: när man läser reservationerna, och därvid inte bara fäster sig vid de reservationer, som utan vidare taga Kungl. Maj:ts förslag och sedan lägga till en hel del motionsyrkanden, då finner man just ur dessa synpunkter mycket betydande fakta i de två reservationerna av de liberala ledamöter, som icke ha i alla delar förenat sig med majoriteten, samt i reservationen från bondegrupperna.

Det synes mig av dessa tre reservationer tydligt framgå, att till sist, när man gått igenom punkterna, har egentligen inte återstått några andra områden, där dessa ledamöter ha kunnat på allvar reflektera på att biträda den kungl. propositionen, än två: det ena textilområdet, och det andra järnhanteringen och vad därtill hör.

Vad nu textilområdet beträffar, har det ju debatterats särskilt ingående här i dag. Jag skall icke göra det minsta försök att här komma med ett nytt inlägg. Jag kan endast förklara, att jag har fått det intrycket såväl av debatten som även av vad jag kunnat inhämta om överläggningarna i utskottet, och icke minst av herr Wijks reservation, att ett accepterande av den hundraprocentiga tullförhöjningen för textilindustrien nu icke skulle kunna hjälpa denna industri, redan på grund av de väldiga lager som finnas inne, och att den icke heller skulle kunna i fortsättningen vara till industriens verkliga nytta, om denna nämligen skall inrätta sig efter det nya läget och vinna möjlighet att konkurrera. Jag vet, att jag därvidlag icke har samma mening som min ärade granne på Norrköpingsbanken. Han är ju en fackman på området. Men en annan fackman har blivit åberopad för en rakt motsatt uppfattning. Och här kan det icke hjälpas, att även den icke fackkunnige riksdagsmannen får lov att också försöka bilda sig ett eget omdöme.

Återstår sålunda järnindustrien. Jag kan ju gärna säga, att om det är något område, där jag verkligen har från början ansett, att alldeles särskild uppmärksamhet borde riktas på att undersöka möjligheterna att uträtta något även på den nu föreslagna vägen, så är det just den industrien. Och det behövs icke alls för min del, att man erinrar om dess ärorika traditioner och genuint svenska karaktär, dess högt utbildade stab av affärsledare och ingenjörer och dess framstående arbetarkår. Frågan är: Har man nu kunnat lösa problemet att visa, att en tullförhöjning för järnhanteringen och därmed sammanhängande järnmanufakturerna kan ske, utan att det blir för

Ang.
provisorisk
förhöjning an
tullsatserna
för vissa indus-
tstriprodukter.
(Forts.)

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

den affärgrenen själv i fortsättningen till skada, utan att det allt för ogynnsamt inverkar på andra områden, som äro i behov av dessa varor?

Jag nödgas säga, att det är i den punkten, som jag finner att det brister såväl i regeringens proposition som också i herr Wijks och herr Nilssons reservationer. Jag skall till en början erinra om, att regeringens proposition i denna punkt uppställer en bestämd förutsättning, som egendomligt nog inte har blivit citerad, ehuru den är högst intressant. Det heter på sid. 71 i propositionen — det är handelsministern, som talar. »Jag är emellertid av den åsikten, att i avseende å sådana artiklar en tullförhöjning bör vidtagas endast under den förutsättningen, att betryggande garanti kan vinnas för, att det ökade tullskyddet verkligen kommer industrien till godo och icke av de fasta mellanhandssammanslutningar, som inom denna bransch äro tillfinnandes, utnyttjas till oskäligt fördyrande av de tullskyddade produkterna.» Har nu handelsministern kunnat pretera en sådan garanti? Jag kan av de bilagor, som äro vidfogade utskottets utlåtande, ej finna, att så är förhållandet. Garantien är icke presterad. Mellanhandssakkunniga, som haft saken under utredning, erkänna det rent ut. Och att sedermera styrelsen för järnhandlarnas rikssammanslutning ger en generell försäkran om, att de icke komma att missbruka tullförhöjningen, det får jag dock säga är en något klen garanti; det ha vi riklig erfarenhet av ifrån de senaste tiderna.

I själva verket skulle man till denna punkt också kunna anknyta en liten fråga, som rör hela det stora problem, av vilket detta endast är en del: Vad har det egentligen blivit av den stora utredningen om övervakandet av truster och monopoliserande sammanslutningar emellan svenska affärsföretag, som igångsattes i föl på riksdagens anhållan, och från vilken utredning jag ej hört något resultat. Det är så mycket mera påfallande, att man icke hört något därom, som, om jag ej minns fel, det vid fjolårets riksdag var en särskild iver ifrån två grupper här inom kammaren, socialdemokraterna och bondegrupperna, att genomdriva ett direktiv för den utredningen, vilket — jag hoppas fortfarande att jag minns rätt — till sitt innehåll innebar, att man förväntade åtminstone provisoriska åtgärder föreslagna redan vid 1921 års riksdag. Det har ej blivit någonting alls av detta. Det kan ju hända, att problemet med den särskilda garantien i fråga om järnmanufakturvaror är olösligt annat än i sammanhang med en allmän kontroll över trusterne. Men det är i alla fall betecknande, att här stå vi nu *utan* någon garanti. Herr statsrådets uttryckliga förutsättning för tullförhöjningen å järnmanufakturvaror är tills dato icke fylld.

Man har därför försökt att också komma fram på en något annan väg. Förslaget är skisserat i herr K. A. Nilsons reservation, och det är antytt i bondegruppernas reservation. Man har tänkt sig att ur de kategorier av järnmanufakturer, som skulle få den stora tullförhöjningen, skära bort vissa områden, där denna icke kan anses behöflig. Jag tror verkligen, att det hade varit all anledning att rege-

ringen själv hade allvarligt tänkt på den sidan av saken redan vid propositionens utarbetande och även i samband med dess behandling i utskottet. Ty när jag av de nyss citerade reservationerna finner, att här äro i propositionen indragna i det förhöjda tullskyddet vissa artiklar — det är herr K. A. Nilsons reservation jag här följer — vilka antingen alldeles icke äro föremål för tillverkning inom landet, eller i ytterst ringa grad tillverkas här, eller som på grund av typiskt svenska modeller eller kvalitéter icke äro föremål för egentlig import, eller som äro för lantbruket oundgängligen nödvändiga och hittills icke i någon större utsträckning importerats, när jag finner att förslaget innesluter alla dessa kategorier under den hundra procentiga tullförhöjningen, då får jag säga, att redan detta är ett skäl, som för mig gör det omöjligt att taga propositionen ens i denna del, så som den nu föreligger.

Man har svarat, att det stöter på tulltekniska svårigheter att göra en sådan utsöndring. Jag skall icke yttra mig om detta. Jag kan dock aldrig tro, att tulltekniken måste kräva, att man lägger tull på varor, där man icke i sak anser, att det är behöfligt. Man har också sagt — och på den vägen går herr Wijk — att man kan ju taga den kungl. propositionen i denna del och förlita sig uppå, att Kungl. Maj:t själv skall göra de undantag ifrån dessa tullar eller vidtaga de nedsättningar av tullarnas belopp, som Kungl. Maj:t finner vara påkallade. Jag måste invända, att även den utvägen förefaller mig dock mycket egendomlig, i varje fall så långt som jag hittills har kunnat höra skälen därför. Är det så, att det är vissa artiklar, som icke böra beläggas med förhöjd tull — varför då icke undantaga dem med detsamma, varför då ställa dem under Kungl. Maj:ts särskilda prövning? Detta är ingen oartighet och framför allt intet misstroende mot Kungl. Maj:ts goda vilja; men det är väl icke så alldeles säkert, att Kungl. Maj:t i det avseendet har samma uppfattning som riksdagen, i fall riksdagen skulle ge en dylik fullmakt.

Jag måste därför stanna vid, ur flera synpunkter med beklagande, att jag ej heller, i varje fall så långt som fakta hittills framlagts och debatten nu nått, kan finna tillräckligt skäl för att utbryta den del, som omfattar järnvarorna och järnmanufakturerna, och i den punkten antaga Kungl. Maj:ts proposition. Beklagandet beror därpå, att jag verkligen har fått den uppfattningen, att åtminstone i någon del dessa industrier skulle kunna sägas hava mer hjälp av tullförhöjning än kanske flertalet av de andra, och att de för övrigt också kunna sägas vara i särskilt behov därav. Detta finner jag vara påtagligt. Men jag kan ej anse, att så som frågan nu verkligen föreligger, i det skick den har, då riksdagen skall fatta sitt beslut, det gärna är möjligt att man skulle kunna gå på ett sådant förslag, som herr Wijks eller herr Nilsons reservation.

Här tillkommer för övrigt ännu en omständighet, som jag kanske får lov att något beröra, och det är det spörsmålet: Kommer icke just den svenska järnindustrien av alla arter att alldeles speciellt på-

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

verkas, låt oss säga hava nytta i konkurrensen, av det skadestånd, som har pålagts Tyskland av dess besegrare: den särskilda exporttullen på 26 ½ procent av alla tyska exporterade industrivaror? Det är ju klart, såvitt jag kunnat finna, att det framför allt är ifrån Tyskland som den för järnhanteringen farliga importen har kommit till Sverige. Är det förhållandet, måste väl en exportavgift på 26 ½ procent av varans värde komma att verka i hög grad fördyrande på den tyska varan i förhållande till dess hittillsvarande pris. Ja, det fordras bara en enkel beräkning för att finna, att denna 26 ½ procent exporttull på den tyska varans värde motsvarar vida mer än den föreslagna hundraprocentiga förhöjningen av den svenska tullen, som nämligen räknas efter vikt och som ingalunda kommer upp till sådana belopp. Det har sagts — och herr handelsministern berörde det i sitt anförande — att här kvarstår dock en fråga, nämligen huruvida denna tyska exporttull kommer att drabba den tyska exportindustrien med hela sin tyngd, eller huruvida den tyska staten kommer att i någon form försöka giva industrien en restitution för den tullen och sålunda underlätta exporten. Därom kan jag naturligtvis icke yttra mig, och jag tycker mig till min ledsnad hava förstått, att regeringen heller inte har några bestämda under rättelser i det avseendet. Man kan bara uttala vissa allmänna förmodanden, som jag emellertid på det uttryckligaste vill förklara inte göra anspråk på att vara några förutsägelser. Och de förmodandena skulle väl gå ut ungefär på det, att det förefaller mig högst osannolikt, att tyska staten skulle kunna vare sig ur finansiella synpunkter eller ur andra synpunkter finna det rimligt att ur statskassan ersätta hela det stora belopp, som exportindustrierna skulle ha att betala i exporttullar, och sedan lägga ut detta stora belopp på de skattdragande. Jag tror, att det är osannolikt. Men om det skulle ske, då frågar man sig: måste inte då i alla fall denna tyska statsubvention komma igen såsom belastning av hela den tyska produktionen, i första rummet industrien själv, i form av skatter motsvarande denna restitution? Måste inte en sådan skattebelastning även på övriga näringar driva upp levnadskostnaderna och därmed också fördyra själva produktionen i Tyskland? Det är givetvis för tidigt att härom uttala någon som helst förutsägelse. Men alla vanliga ekonomiska beräkningar borde väl säga, att denna tyska exporttull är ett synnerligen viktigt nytt moment, som har kommit in i behandlingen av vår tullfråga, och att man har anledning antaga, att den tyska industriens nuvarande konkurrenskraft genom denna särskilda pålaga kommer att belastas så hårt, att den icke vidare kan göra sig gällande på samma sätt som hittills skett. Även detta synes mig vara en anledning att icke förhastat sig med påläggande av en svensk förhöjd tull ens på detta område. Ty det kunna vi vara vissa om, att har den en gång blivit pålagd, så kommer den att betraktas ingalunda såsom ersatt av den tyska exportavgiften utan naturligtvis endast såsom ett välbehöfligt tillskott till denna.

Ja, herr talman, det är av dessa skäl, som jag icke har kun-

nat komma till annan slutsats, än att det icke är mig möjligt att biträda regeringens förslag eller någon av reservationerna. Herr statsministern fann det i sina inledningsord i dag icke angenämt att mottaga ett sådant utskottsutlåtande som det han nu hade att behandla. Jag skulle kunna säga, att det icke heller är angenämt för många i denna kammare att behöva ställa sig fullständigt avvisande i denna fråga, då de ha gått till dess prövning med en ärlig föresats att bedöma den utan några doktrinära dogmer och i syfte att, om det verkligen visade sig praktiskt möjligt, vara med om positiva åtgärder även av denna art. Det är icke angenämt att få höra detta stämplas såsom de korslagda armarnas politik, såsom politiken »vänta och se», vilken inte *vill* handla. Men jag måste anse, att i vissa situationer och rörande vissa frågor med en mycket stor räckvidd i sina konsekvenser kan det vara alldeles särskilt nödvändigt att icke låta sig ledas av bara en önskan att, såsom det heter, »göra någonting», vara vad det mände. Det är inte nog med att »göra någonting». Man måste också vara övertygad, att det man gör verkligen går i den rätta riktningen och verkar, jag vill icke säga avgörande, men i varje fall förbättrande i det stora hela. Och det är denna övertygelse, herr talman, som jag icke har kunnat få — naturligtvis icke i fråga om regeringens proposition i dess helhet, det hade jag aldrig förväntat, men icke heller för något av de två huvudsakliga områden, som framför allt här kommit på tal.

Det är otvivelaktigt, att om riksdagen inte finner sig kunna bifalla denna proposition i någon del, det kommer att talas mycket och skrivas mycket och ropas mycket, att det betyder, att man icke vill hjälpa, att man icke vill komma från ord till handling. Jag kan lugnt säga, att jag känner mig icke träffad av en sådan karakteristik. Man måste ha rätt att från den sidan, som här inte vågar gå med, hävda, att även vi tagit vår ståndpunkt efter ett allvarligt övervägande av hela situationen, av vad som för den svenska industrien kan vara verkligen av nytta icke blott nu utan även i längden, på den långa sikten. Jag vet inte, om förhållandena skola kunna komma att förändras i en senare tid. Det är klart, att slår världen på allvar in på en principiellt protektionistisk politik, då komma också våra tullfrågor i ett nytt läge. Det har jag aldrig förnekat. För närvarande befinna vi oss i ett övergångstillstånd och en osäkerhet, där det icke, tror jag, är rätt att i hastigt mod tillgripa de medel, som föreslagits, där jag tror, att det är riktigare att ännu till nästa riksdag se utvecklingen an, där jag livligt hoppas, att industrien skall kunna slå sig igenom hjälpligt även under den väntetid, som sålunda kan uppkomma, och där jag även har en viss förhoppning, att under tiden det börjande tillfrisknandet av hela världens ekonomi skall kunna utöva sina verkningar också på den svenska industrien.

Jag kommer, herr talman, att i den föredragna punkten rösta för utskottets hemställan.

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

Ang.
 provisorisk
 förhöjning av
 tullsatserna
 för vissa indu-
 striprodukter.
 (Forts.)

Herr Thorsson: Herr talman! Herr Lindman anförde att de herrar, som inte ställde sig på hans ståndpunkt i föreliggande fråga, de resonerade som om Sverige vore ett rikt land, som kunde göra litet hur det ville utan hänsyn till övriga land. Jag delar visserligen inte herr Lindmans uppfattning i föreliggande fråga, men jag vill visst inte ordna denna fråga utan hänsyn till hur det ser ut i världen.

Jag har försökt att studera den föreliggande propositionen ytterligare, sedan jag sist, vid densammas remitterande till utskottet, hade tillfälle att yttra mig i denna kammare om propositionen. Och jag har då kommit till det bestämda resultatet, att det intryck, jag fick vid det första genomläsandet, inte har kunnat bortarbetas genom det fortsatta studiet av ämnet. Jag har den bestämda uppfattningen, att på grund av de osäkra förhållanden, som existera i världen, så skall det inte bli möjligt att sätta maskinhjulen i gång, som man så ofta talat om här i dag, genom att bifalla den kungl. propositionen eller vissa delar av densamma. Jag har inte av de anföranden, som hållits vare sig från statsrådsbanken eller från övriga, som talat för bifall till Kungl. Maj:ts förslag, funnit mig övertygad om att det skall bli möjligt att sätta i gång industrien. Man erkänner i alla fall från nästan alla håll, att det inte här är en vanlig situation utan att det är en depression, som berör hela världsproduktionen, Och under sådana omständigheter är det uppenbart, att man inte kan med den åtgärd, som här är föreslagen, råda bot på den stagnation, som har inträffat även i vårt lands produktion.

Herr Lindman förde in resonemanget på länder med särskilt dålig valuta. Och han anförde då, att konkurrensen från Tyskland med flera länder med sådan dålig valuta var oberättigad, och därför ville han i detta oberättigande söka ett skäl för bifall till den kungl. propositionen. Bland annat betonade han, att utöver den depreciering, som den tyska valutans är underkastad, så inträffar den märkvärdiga omständigheten i jämförelse med vår valuta, att då vår valuta står högt i kurs i utlandet och lågt här hemma, så står den tyska valutans lågt i utlandet, under det att den däremot har en högre köpkraft inom det egna landet. Och han fann däruti en anledning, som ytterligare talade för bifall till den kungl. propositionen. Jag har nu den uppfattningen, att de förslag, som äro formulerade i den kungl. propositionen, icke täcka differensen emellan den tyska och den svenska valutans. Och om jag läser propositionen rätt, så ser jag, att herr statsrådet på sidan 59 ganska tydligt säger ifrån, att han icke betraktar ett bifall till propositionen vara tillräckligt för att råda bot på denna olägenhet, herr statsrådet anför bland annat följande:

»Då det nu gäller att undersöka, vilka positiva åtgärder som från industriens egen samt statsmakternas sida kunna vidtagas för att bringa lättnad i industriens betryckta situation, tillåter jag mig till en början erinra, att, såsom jag redan förut påpekat, de svårigheter, som — oavsett den allmänna depressionen — äro för vårt land speciellt utmärkande, väsentligen kunna härledas dels från den sven-

ska valutans övervärdering i utlandet, dels ock från våra i förhållande till utlandets alltför höga produktionskostnader.

Vad då först beträffar de olägenheter, som härröra av den svenska valutans övervärdering i utlandet eller, annorledes uttryckt, de utländska valutornas undervärdering i förhållande till vår valuta, vill jag tillåta mig framhålla, att, ehuru orsakerna till detta egenartade valutaförhållande ännu icke äro med säkerhet utrönta, det likväl läser finnas anledning antaga, att detsamma är av mera övergående natur, även om det icke är möjligt att nu förutse, när rättelse härutinnan kan komma att inträda. Huruvida några positiva åtgärder till befordrande av en på köpkraftspariteten baserad jämvikt mellan valutorna ligga inom den praktiska politikens möjligheter, är jag ännu icke i tillfälle att uttala mig om; utvecklingen på ifrågavarande område är emellertid föremål för regeringens synnerliga uppmärksamhet.»

Herr Lindman antydde i sitt tal, att utöver den vanliga konkurrensen kunde vi utsättas för dumping. Om icke ett bifall till propositionen kan förhindra en import hit från Tyskland, som bedrives under lojala former, så kan den i ännu sämre grad verka återhållande på en import, om Tyskland vill använda sig av dumpingmetoder.

Men i den kungl. propositionen har Kungl. Maj:t meddelat, att det är icke enbart prisskillnaden, som numera utgör en nackdel i vår konkurrens med Tyskland, utan där står angivet efter utsagor från fackmännen inom järnindustrien, att »vad särskilt det tyska järnet beträffar, synes den fortgående ökningen i införseln härav vara betingad av den betydande förbättring som detta järns kvalitet icke minst under kriget undergått». Det har således under kriget tillkommit ett nytt moment, som vi icke hade att räkna med före kriget. Om jag lägger detta till den prisskillnad, som finns mellan framställningen av en vara i Tyskland och här, så finner jag, att vi icke genom ett bifall till propositionen ernå det önskade resultatet.

Ja, säger man då från deras sida, som ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag: det äro vi medvetna om, men detta är bara en enda sida av den hjälp vi vilja ge den i betryck stadd; vi vilja även med de medel, som de ökade tullsatserna giva, åstadkomma en sänkning i frakterna inom landet, varigenom det skulle bli möjligt att öka vår konkurrensförmåga och sänka vår prisnivå. Men, mina herrar, det här förslaget gäller, såvitt jag fattat rätt, ett år. Medlen, som skola intagas, äro beräknade på en import, som är jämnställd ungefär med 1913 års import. Om icke denna import kommer till stånd, så utblir ju de beräknade 20 miljoner, som Kungl. Maj:t har avsett att använda till sänkning av järnvägsfrakterna. Men om på grund av fortsatt depression inom landet, de 20 miljonerna icke komma in, så måste vi ju uttaga de 20 miljonerna genom direkta skattemedel. Det är klart, att man icke kan bedöma denna fråga som en lösryckt del, utan man måste bedöma den som en sammanhängande del av hela det ekonomiska problem, som vi ha att bedöma.

Jag har vid något tidigare tillfälle sagt, att hellre än jag går

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

med på en generell tullförhöjning som icke giver det resultat man ifrågasätter att det skulle giva, så kan jag gå med på en mer eller mindre omfattande importreglering. Detta har nu särskilt från statsrådsbanken starkt varnats för på grund av den gamla erfarenhet man har haft från industrikommissionen. Jag är för min del icke blind för de olägenheter, som måste följa av en sådan reglering. Men i dessa osäkra tider har ju icke — jag vill ännu en gång upprepa detta — herr statsrådet kunnat säga, att ett bifall till det nu föreliggande förslaget bevarar oss från importregleringen, utan herr statsrådet säger på sidan 65: »Med vad jag här sagt, vill jag emellertid icke hava förnekat, att förhållandena kunna komma att utveckla sig därhän, att det — vilka betänkligheter man än må hysa mot en importreglering — kan bliva nödvändigt att i större eller mindre omfattning tillgripa en dylik åtgärd.»

Således — jag upprepar vad jag framhöll under remissdebatten — vi ha att nu taga ställning till en allmän tullförhöjning, som icke enbart är riktad mot sådana länder, som ha en deprecierad valuta och därav föranledda billigare produktionskostnader än vi ha, utan vi ha att taga ställning till en allmän tullförhöjning, som riktar sig även mot de länder, vilkas valuta är i jämbredd med vår och där således kostnadsmöjligheterna för produktionen kunna vara ungefär desamma. Sedan vi tagit detta, kunna vi komma inför den situationen, att vi sedan skulle taga importregleringen också beroende på inträffade händelser, över vilka vi icke kunna bestämma. Då har jag den bestämda uppfattningen, att då ha vi icke rätt att säga: den där importregleringen är så obehaglig; den är så besvärlig, så den vilja vi icke ha att göra med. Jag fordrar nämligen, att denna importreglering skall vara förenad med en kontroll över prisbildningen. Och när herr handelsministern i dag sade, att ett införande av en importreglering betyder en allmän höjning av prisbildningen eller åtminstone kvarhållande av prisbildningen i landet på sådan nivå, att när slutligen av omständigheternas makt denna importreglering måste upphävas, så ligga vi på en prisnivå, som är högre än som kan vara önskvärd för den internationella samtrafiken mellan oss och andra, då vill jag svara på det: det beror helt och hållet på, i vilken grad man följer med och ser, huruvida importregleringen användes för att kvarhålla en konstlad prisbildning. Om man på det sättet skulle vilja draga nytta av regleringen och kvarhålla en konstlad prisbildning, då har ju Kungl Maj:t i sin hand att omedelbart efter ett konstaterande härav upphäva importregleringen på den eller de artiklar, där vederbörande obehörigt vill spekulera i regleringen. Det är betydligt enklare än att ändra en tillkommen tullsats.

Herr Lindman betonade med mycken styrka, att vi skulle besinna, att de nu begärda tullökningarna endast äro avsedda att gälla ett år. Men vad slutade herr Lindman med? Jo, han slutade med att konstatera, att vårt svenska jordbruk har samma rätt att kräva tullförhöjning som vår svenska industri har. Nu föreligger intet förslag, som tillförsäkrar jordbruket en ökning av dess tullykydd. Riksdagen har visserligen fattat ett beslut, om ökat tullykydd för bröd-

spannmål, och det verkar så, att vi i dag ha 10 öre per kilogram i tullskydd på vanligt sammalet mjöl av vete, råg och korn. Om nu herr Lindmans recept skall genomföras, så skola vi genomföra industritullarna i år; fortsättningen följer nästa år med höjda tullar på de animaliska födoämnen. Om herr Lindman icke skämtat utan menat allvar med det han anförde angående ökat skydd för jordbruket, hur går det då med de övergående industritullarna? Ty det kan väl icke vara möjligt att införa industritullar i år, avskaffa dem nästa år och samtidigt öka de animaliska tullarna. Utan det får väl bli på det viset, att om herrarna få industritullarna i år, så skall jordbrukstillarna införas nästa år, och så är rulljansen i full gång. Herr Lindman uttalade att vi icke veta vad som kan ske innan detta års slut. Vi kunna bli tvungna både att öka tullskyddet och att sänka lönerna ytterligare, som bekant ha dessa senare redan sänkts med omkring 20 %. Tro herrarna då verkligen, att om man från högerpartiets ledare får ställt i utsikt sådana saker, man utan vidare kan vara med på att acceptera ett förslag, som inleder oss i en sådan ekonomisk ordning?

Jag tillät mig säga, att ingen har ännu lagt fram något bärande skäl för att industrihjulen skulle sättas i gång, om vi bifalla den kungl. propositionen. Man har visserligen talat om att ett bifall i vissa fall skulle utgöra ett rent psykologiskt moment som hade den verkan att hjulen började röra på sig. Den beröring, jag haft med våra industriidkare, har givit mig det bestämda intrycket, att de icke sköta sin industri med hänsyn till psykologiska moment, utan de räkna och kalkylera ganska kallt och lugnt, vilket de ju måste göra. Om detta är förhållandet, så kunna de naturligtvis icke sätta i gång en industri bara på rent psykologiska moment, utan de måste ju skaffa sig klarhet om huruvida det är möjligt att avsätta de varor, som de producera.

Jag kan därför icke, herr talman, med bästa vilja biträda den kungl. propositionen eller någon av de reservationer, som följer med bevillningsutskottets förslag. Det ligger ändå åtskilligt i herr Bernhard Erikssons yttrande, när han anförde det, att ett bifall till den nu föreliggande propositionen innebär ett fastläsande av ett högre tullsystem. Jag går då hellre med på en importreglering, något som icke fastläser ett tullsystem, utan som giver möjlighet att avstänga landet från en icke önskad import, varifrån den än kommer, men har i sin hand att reglera varuutbytet. Jag är övertygad om — då nu här från så många håll vädjats till oss, som särskilt företräda arbetarna — att jag tjänar deras verkliga intressen fullt ut lika bra på denna linje som på någon annan hittills framförd. Vi kunna se olika på sakerna, men det förstå väl herrarna, att jag icke med glädje ser, att tusental och åter tusental arbetare avstängas från arbete. Men då jag icke tror på att detta hjälpmedel kan sätta hjulen i gång igen, så vill jag icke medverka till att vi skulle komma till en ännu värre situation än den vi redan befinna oss uti. Därför, herr talman, måste jag sluta mig till dem, som yrka avslag på den föreliggande propositionen.

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

I detta yttrande, varunder herr talmannen inträtt och övertagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Fast, Borggren, Sjöström, Hedvall, Björk, Bäcklund, Hansson* i Trollhättan *Ljungkvist, Holmström, Svensson* i Skönsberg, *Bärg, Ward* och *Strid*.

(Forts.)

Herr Igel: Herr talman! Det är icke därför att jag är så synnerligen förtjust i tullagstiftning, som jag begärt ordet för att säga någonting häri afton. Ty så länge som jag haft någon politisk insikt, har jag varit mera frihandelsvän än protektionist. Men det kan ju komma förhållanden, då man måste tänka på, att man möjligen får giva med sig. Och jag anser, att för närvarande äro vi i sådana förhållanden här i detta land och i denna tid, att vi icke alltför hårt böra hålla på det som vi möjligen en gång ha trott vara det rätta. Det är nog så, att även om vi äro jordbrukare, så ha vi förmån av att industrien kan leva och utveckla sig och uträtta någonting. Ty jag har alltid funnit det, att när det har varit goda tider för industrien, då har det också varit goda tider för jordbrukarna, och har det varit dåliga tider för industrien, ja då har jordbrukarna snart fått känning av det. Det har blivit ont om pengar. Det har blivit svårt för dem att avsätta sina produkter, och de ha måst arbeta hårdare.

Vi torde vara i en sådan ställning nu, att man icke utan vidare kan säga nej till allt detta, som Kungl. Maj:t här har föreslagit oss. Vad jag särskilt för min enskilda del tänker på och vill tala om, är fönsterglasindustrien här i landet. Som vi veta är det en ganska gammal industri, och den har ju varit i tillfälle att hålla vårt land med det väsentligaste av vårt behov av fönsterglas. Nu har det inträtt ett sådant läge, att fönsterglasindustrien ligger nere. Jag vet, att det är många, som säga, att det beror därpå, att icke industrien har skötts ordentligt. Den har varit misskött, den har varit illa behandlad. Ja, jag är icke i tillfälle att säga mycket om den saken, då jag ju icke varit i tillfälle att så noga se in i deras affärsförhållanden. Men vad jag vet bestämt är, att för närvarande ligger industrien nere, och icke något svenskt fönsterglas tillverkas för närvarande, de kuranta sorter, som vi nu behöva här, måste komma från utlandet. De måste importeras, och det blir ju så, att även om man kan köpa dem billigare än vad man skulle kunna producera dem för här för närvarande, så gå ändå våra pengar härifrån och till utlandet, och komma kanske icke tillbaka mer utan äro borta.

Nu säges det, att om vi öka den tull som finnes, som är kanske — jag medgiver det — den högsta tull, som är satt för någon industri — den sattes ju 1913 till över 58 procent av värdet — och fördubbla den, så kommer det upp till bortåt 118 procent. Jag måste ju erkänna, att det är en hög tull. Men det säges bestämt ifrån, att utan denna tull kan icke svenskt fönsterglas för närvarande tillverkas, utan den industrien måste nedläggas och kan icke bedrivas. Då är frågan den, om man verkligen skall våga sig på att på detta

sätt låta en industri dö, som varit en gammal industri och vilken vi kunna säga att vi så väl behöva.

Men det är icke bara det, mina herrar, att industrien dör, att det icke blir någon sådan verksamhet, utan det är också det sorgliga förhållandet, att tusentals människor bli utan arbetsförtjänst. Det är tusentals människor, som varit sysselsatta i denna industri och där tjänat sitt uppehälle, bidragit till landet och kommunerna med skatter och kunnat vara avnämare för det jordbruk, som legat runt kring dem. Dessa människor kunna icke för närvarande förtjäna något. På somliga ställen, där det varit så väl ordnat, att det varit kristidsunderstöd att få, ha de sedan december månad i regel fått leva på sådant understöd. Men det finns ännu värre förhållanden. I min valkrets finns det 900 glasbruksarbetare, som icke ens kunnat få sådant understöd utan måste leva på fattigvården. Då de icke kunnat få kristidsunderstöd, så ha de måst vända sig till kommunen och be om fattigunderstöd. Det är vad de fått hålla till godo med. Och det beror därpå, att kommunen kommit i ett sådant läge genom vad som inträffat, att den icke kunnat anslå sin del till detta understöd. Kommunen har nämligen förlorat 52,000 kronor på ett enda bräde i kommunalskatt från Glava glasbruk. Med undantag av detta bruk och ett annat är det en ren jordbrukskommun, och vad det vill säga för en jordbrukskommun att förlora 52,000 kronor och ha omkring 900 arbetare, som icke ha någonting till mat, borde var och en kunna tänka sig, om man tänker aldrig så litet på det. Det är ett så pass ömmande fall, att man kan knappast vara så likgiltig, att man ser bort ifrån det och säger, att dessa personer och denna industri måste försöka reda sig bäst de gitta; det kommer icke oss vid. Det tycker jag förefaller nästan för hårt av Sveriges riksdag att säga på det sättet.

Nu säges det, att om vi skulle kunna gå in på att fördubbla denna ganska höga tull, så skulle verksamheten kunna sättas i gång. Däruppe är det ett verkligt modernt glasbruk, som kunde sättas i gång när som helst. Men det är naturligtvis en svårighet, och det är den, att såsom det nu ligger, så får man tänka, att om trustens tillhörigheter där skulle säljas på exekutiv aktion, då är det mycket möjligt, att där kommer ett trävarubolag av någon sort och köper dessa 10,000 tunnland skog, som höra till bruket, och egendomarna och alltsammans. Då ligger naturligtvis deras intresse i skogsbeståndet och dessa egendomar, men detta bolag har inte något intresse för glastillverkningen, för dessa hyttor och dessa bostäder och allt, som ligger där.

Men det är icke bara det, utan det tiotal eller flera arbetare, som under idogt arbete och mycken försakelse byggt sig egna hem, de få se, att dessa egna hem bli värda ingenting, ty de ligga då i en ödemark. Det förhåller sig icke på samma sätt med dem som med dem, som bo i en stad eller vid ett glasbruk t. ex. det i Karlstad. Där kan det ju ha sitt värde. Men för dessa stackars arbetare, som ha sina egna hem i dessa trakter, som man nästan kan kalla finnskogar, där borta i Värmland, har det egna hemmet intet värde, om verk-

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

Ang.
 provisorisk
 förhöjning av
 tullsatserna
 för vissa indu-
 striprodukter.
 (Forts.)

samheten där blir nedlagd. De måste då gå ifrån dem och gå ut i världen och söka sig arbete var som helst, och de få endast komma ihåg att de en gång hade ett trevligt hem där uppe. Här är det således icke, som man säger, bara ett kapitalistintresse, som man tillser. Man har framhållit, att man skulle tillse ett visst bankintresse, ett kapitalistintresse o. s. v. De är icke så mycket det, som jag ser på, utan jag ser på dessa mina medbröders finansiella ställning och deras förhållanden i samhället där. De hava blivit rent av olyckliga genom vad som inträffat, och skulle vi icke då kunna söka göra något för att återupprätta deras lycka? Det är min mening, att man icke skall låta detta tillfälle gå sig förbi utan att göra någonting. Men säger man, det blir en beskattning på allmänheten, ja, det är klart, att för dem, som bygga hus och sätta in försterrutor, blir det en smula dyrare, kanske 25 eller 30 kronor mera på ett hus, möjligen 50 kronor på ett annat. Men är det någon människa, som tror, att om den svenska glasindustrien nedlägges, de utlänningar, som sälja glas till oss, komma att hålla de moderata priser, som man nu har på grund av konkurrensen? Försvinner konkurrensen, så äro nog dessa personer så affärskloka, att de se till att höja priserna, så att man får betala lika mycket, som man skulle komma att få betala, om man ökade denna tulltaxa, såsom här föreslagits.

Då tiden är långt framskriden, skall jag icke längre uppehålla mig vid detta. Jag hoppas, att jag kunnat uttrycka mig så pass tydligt, att var och en skall kunna inse vad saken gäller. När vi komma till den punkt, varom det här rör sig, kommer jag att åter begära ordet och yrka bifall till den av herr Thore avgivna motionen i denna fråga.

Herr Olsson i Ramsta: Herr talman, mina herrar! Oaktat debatten pågått i nio timmar, anser jag mig i egenskap av liberal lantmannarepresentant i bevillningsutskottet skyldig att med några ord klarlägga min ställning till denna fråga.

Till en början vill jag erinra om, att redan vid riksdagens början hade vi i bevillningsutskottet att taga ställning till en del tullmotioner. I en av herr Lindman m. fl. avgiven motion yrkades höjning av industritullarna och för jämviktens skull mellan industrien och jordbruket även höjning av tullarna på animaliska produkter, i den mån det kunde anses nödigt och nyttigt. Vidare var det en motion av herr Winkler om en generell tullförhöjning på 300 procent, vill jag minnas, på alla industritullar. Därjämte väcktes en motion från jordbrukargruppen i riksdagen om höjning av tullsatserna på animaliska produkter.

När vi gingo att behandla dessa tullmotioner, ordnades arbetet så, att vi behandlade dessa industritullmotioner först, men då framställdes yrkande från högerhåll, att man skulle bordlägga dessa industritullmotioner för att få behandla tullspörsmålen i ett sammanhang. Denna hemställan biträdde jag, ty jag ansåg det rimligt, att utskottet skulle bifalla en sådan anhållan om bordlägg-

ning. Jag ansåg nämligen, att det nog icke endast var industrien, som befann sig i nödläge. Jag hade, när jag reste upp till riksdagen, en stark känsla av att det svenska jordbruket går emot en tid, då vi komma i ett mycket bekymmersamt läge. Vi hade redan vid den tiden märkt ett starkt prisfall på våra animaliska produkter, delvis av samma orsak, som föranlett prisfallet på industriens alster, nämligen till följd av import av vissa varor från länder med deprecierad valuta, t. ex. smör och fläsk från Danmark och delvis även från Finland. Jag hade alltså en stark känsla av att även jordbruket kommit i nödläge. När jag dessutom visste, att alla dessa artiklar, som vi behöva för att framställa våra produkter, såsom lantbruksmaskiner och gödningsämnen, alltjämt stodo i ganska högt pris och vi dessutom blevo tvungna att gå med på en avsevärd höjning av arbetslönerna förra hösten, kunde jag icke vid behandlingen av industritullmotionerna i bevillningsutskottet vara med om att lösslita dem från den motion, som avlämnats från jordbrukarhåll med begäran om höjning av tullarna på animaliska produkter.

Men denna begäran från högerhåll vann icke utskottets godkännande, utan det beslöts, att man redan då skulle behandla industritullmotionerna. Herr Winkler reducerade nu sitt yrkande så tillvida, att han föreslog precis detsamma, som Kungl. Maj:t nu begärt, nämligen 100 procents förhöjning. Dessa motioner behandlades sedan här i riksdagen och blevo avslagna. Det förvånade mig därför verkligen, när Kungl. Maj:t kom med precis samma krav, som herr Winkler tidigare framställt och som riksdagen avslagit. Jag blev verkligen häpen, när jag läste igenom den kungl. propositionen och hela den utredning, som ligger till grund för denna proposition, och jag får säga, att med denna utredning blev man icke mycket klokare, när man läst igenom propositionen. Men jag gick ändå till behandling av propositionen med öppna ögon och under den förutsättningen, att jag icke alls skulle hava någon förutfattad mening. Oaktat vi icke fått våra krav på förhöjda tullar å animaliska produkter bifallna av riksdagen, hade jag ändock en stark känsla av att jag såsom jordbrukarerepresentant i bevillningsutskottet måste se på det läge, vari den svenska industrien befann sig, eftersom vi hade så mycket arbetslösa. Jag har tidigare i mitt liv varit sysselsatt vid järnindustrien under 4 år, så att jag är något insatt i järnindustrien här i landet. Jag gick därför, som sagt, med öppna ögon till behandling av denna fråga, och jag försökte följa med den så noggrant det lät sig göra.

Behandlingen i bevillningsutskottet gick så till, att det undan för undan inkallades sakkunniga från skilda industrier. Jag hade i början också en stark känsla av att vi måste göra något för textilindustrien, vars arbetare, i synnerhet i Norrköping, gått sysslolösa ganska länge. Men när sedan de sakkunniga inför utskottet fingo redogöra för läget, visade det sig ganska snart genom de svar, som vi fingo på de frågor, som ställdes till dessa representanter för textilindustrien, att här var faktiskt ingenting att göra. Den sven-

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.*

(Forts.)

ska textilindustrien befinner sig i ett läge, som inga tullförhöjningar kunna hjälpa, utan vi måste avvakta en förbättring över hela världen just i fråga om den depression, som är rådande, för att avhjälpa detta nödläge för den svenska textilindustrien.

Vi hade så gått igenom industri efter industri och stannade slutligen för järnindustrien. Vid behandlingen av dess tullpositioner var en av denna industris märkesmän här i landet, överingenjör Odelberg, inkallad inför utskottet. Det är ju klart, att vi lantbrukare måste hesitera för att gå med på en tullförhöjning på alla dessa lantbruksmaskiner, som ännu icke fallit något nämnvärt i pris. De stå verkligen i ett prisläge, som icke är betingat av den allmänna prisnivån på andra produkter. Vad det beror på, kan jag icke säga, men jag antager, att trustsammanslutningen inom försäljningsbranschen i avsevärd grad bidrager till att förhindra priset. När dessa artiklar stå i ett sådant pris, är det klart, att jag såsom lantbrukare icke skulle vara benägen för att gå med på de höjningar av tullsatserna, som begärdes, t. ex. beträffande vagnsfjädrar till 20 kronor, och på ringvältar skulle det bli en tull av icke mindre än 32 kronor. Där är tullsatsen nämligen 4 kronor per 100 kilogram, och de tyngsta ringvältar, som användas på den sörmländska leran, väga cirka 800 kilogram. Således blir det en tull av 32 kronor. Men jag tänkte, att om jag icke kunde gå med på tullförhöjningar på alla dessa maskiner och andra artiklar, som vi jordbrukare behöva, så kanske vi skulle kunna hjälpa järnindustrien genom att gå med på en förhöjning av tullsatsen på varmvalsat järn, vilken förekommer under rubriken nr 726 i tulltaxan. Detta stannade vi för, jag och bondegruppens representanter herrar Wohlin, Olsson i Kullenbergstorp och Ahlmans Olof Olsson, och vi tänkte, att här skulle vi möjligen kunna göra något. När nu herr Wohlin sökte skilja ur alla dessa lantbruksmaskiner, spadar, plogar, harvar, såningsmaskiner, slättermaskiner, skördemaskiner o. s. v. under dessa rubriker för att isolera just punkten 726, varmvalsat järn, visade det sig emellertid under den debatt vi hade, att detta icke lät sig göra. Det var för övrigt herr Winkler, som kom med den kraftigaste kritiken och sade, att det icke gick att i en hast lösbyta dessa artiklar. Herr Wohlin måste därför uppgiva hoppet om att kunna göra en sådan utbrytning, ty skulle vi här taga några tullförhöjningar, finge vi taga dem i ett sammanhang i enlighet med herr Wijks reservation.

Men vad som gjorde, att jag då fattade mitt beslut att icke gå med på denna tullförhöjning, var det svar, som vi fingo av överingenjör Odelberg på en fråga, framställd av herr Eriksson i Grängesberg. Denne frågade: kan överingenjören garantera oss, att om vi gå in på en fördubbling av tullen på varmvalsat järn, de svenska järnbruken kunna bereda arbete åt några av dessa arbetslösa? Då svarade överingenjören: det kunna vi icke garantera, emedan läget för närvarande är sådant, att en tullförhöjning av en krona 50 öre till 2 kronor 50 öre per 100 kilogram icke har någon verkan nu, ty läget är så tryckt, att det kommer först att verka,

när vi börja gå uppåt igen. Denna tullförhöjning, som enligt den kungl. propositionen och enligt vad herr statsministern sagt här i dag endast skulle vara provisorisk, tolkades av överingenjör Odelberg så, att det var fråga om ett provisorium för tio år framåt. Han sade nämligen, att den svenska järnindustri, som tillverkar dessa mjukare järnsorter, som vi behöva för hemmakonsumtionen, befinner sig i ett sådant läge, att man måste lägga om tillverkningen. Men anledningen till att han då ville ha dessa tullsatser under tio år var den, att man därigenom skulle få andrum och få tid på sig att lägga om tillverkningen. Han var så ärlig, att han sade: vi kunna icke garantera, att vi kunna skaffa en enda arbetslös person arbete, men vi behöva tullar för att rädda kapitalet. Ja, mina herrar, det är nog också ett viktigt moment i denna tullförhöjning, att man skall rädda kapitalet för industrien. Det är ju så, att under den högkonjunktur, som den svenska järnindustrien haft, har det blivit ett sådant jobberi med aktier, dessa hava stigit undan för undan, och man har utdelat gratisaktier, och därigenom har det blivit ett kapitalvärde, som är tre, fyra gånger större än vid högkonjunktrens början. Nu är det klart, att under fallande konjunkturer blir det svårt att förränta detta stora kapital. Man måste gå ned till rimliga proportioner, det är alldeles tydligt, om affärerna skola kunna bära sig.

Men då vill jag framställa en annan fråga. Tro icke herrarna, att det är flera personer här i landet, som nu under dessa nedåtgående konjunkturer förlora kapital, än de, som satt in sina pengar i industrien? Här sker inom jordbruket årligen en ganska stor omsättning av jordbrukare, och alla dessa, som under de senare åren satt upp arrenden eller köpt sig jord, hava sett sitt kapital rinna undan mellan fingrarna. Jag skall anföra ett enda fall hemifrån, som är ganska typiskt. Vi hade där en lanthandlande, som fått ihop ett kapital på 80,000 kronor. Han arrenderade prästgården och betalade 80,000 kronor för inventarier. I denna dag äro dessa inventarier icke värda mer än 30,000 eller högst 35,000 kronor. Det är 50,000 kronor, som sålunda gått förlorade för en enda person. Vem räddar lantbrukets kapital? Det skulle väl då ske på det sättet, att vi skulle gå in för tullförhöjningar även på jordbrukets område, vilka skulle ha den verkan, att inventarierna, djuren och jorden stiga i pris.

Men jag undrar, huruvida det vore lyckligt, om vi skulle gå in för en sådan politik här i landet, varigenom vi icke endast skulle åstadkomma en stagnation i priset utan till och med bringa det därhän, att prisskruven började drivas uppåt igen. Tro icke ni, mina herrar, att vi en vacker dag komma i det läget, att priset blir så brådstörtat, att vi fullkomligt bryta nacken av oss? Jag tror alltså, att när vi gå och taga ställning till denna fråga, få vi lov att se litet lugnt och klokt på saken.

Det är alldeles tydligt, att den svenska industrien nu är i ett mycket stort nödläge, men det är också klart, att alla dessa människor, som under krigsåren dragits till industrien, aldrig i fram-

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.*

(Forts.)

tiden kunna komma att i samma antal sysselsättas vid den svenska industrien, ty det har varit så, att under den högkonjunktur, som den svenska industrien här haft, har det bildats en del företag, i fråga om vilka det är tydligt, att det icke finns några förutsättningar för att alla de arbetare, som kommit dit, fortfarande skola kunna stanna där. I min hemtrakt i närheten av Katrineholm skulle varena pojke in till kullagerfabriken eller någon annan av de industrier, som uppstått där. Nu gå de hemma arbetslösa, dessa som förut varit ladugårdspojkar och bonddrängar, och många av dem vilja icke tillbaks till jordbruket i första hand. Men jag anser, att det är nyttigt, att de som under kriget ryckts bort från jordbruket komma dit igen och att de så småningom få lov att återgå.

Vi få komma ihåg, att den svenska exportindustrien sysselsätter väl halva antalet arbetare. Jag har gjort ett överslag av de uppgifter, som meddelas i propositionen, och då funnit, att det var ungefär 93,000 arbetare, som voro sysselsatta i järnindustrien och den mekaniska verkstadsindustrien, och jag antager, att 20,000 å 30,000 av dessa äro sysselsatta i den rena exportindustrien. Det är tydligt, att de arbetare, som varit sysselsatta i exportindustrien och nu äro arbetslösa, icke kunna få någon hjälp alls genom tullarna. Nu vill jag medgiva, att om det finnes någon möjlighet att genom differentiantullar skydda den svenska industrien för import från länder, som ha låg valuta och där arbetskostnaderna kanske äro fyra gånger mindre, än vad de äro här i Sverige, skulle jag möjligt kunna vara med på detta, men det är ett problem, som icke föreligger för tillfället. Jag antar också, att det skulle kunna gå att lösa frågan på det sätt, som föreslagits av herr Thorsson, att regeringen genom importförbud skulle försöka reglera importen av en del artiklar.

Emellertid, som frågan nu ligger, har jag icke ansett mig kunna taga på mitt ansvar att yrka bifall till den kungl. propositionen. Jag yrkar därför, herr talman, avslag på Kungl. Maj:ts proposition och bifall till utskottets hemställan.

Herr R ö i n g: Jag önskar blott meddela kammarens ledamöter, att den uppgift, som lämnades av herr Winkler, att de meddelanden, som olika industriidkare lämnat bevillningsutskottet, varit av konfidentiell art, innebär ett fullständigt misstag av den ärade talaren. Vi ha erhållit alla de handlingar, utredningar, produktionskostnads kalkyler etc., som handelsdepartementet begagnade vid den utredning, som inom departementet ägt rum, och alla dessa handlingar voro av konfidentiell art och hava såväl av utskottet som av de talare, som i dag yttrat sig och vilka äro medlemmar av bevillningsutskottet, behandlats fullständigt konfidentiellt. Där emot hava de upplysningar, som vid personliga besök i bevillningsutskottet lämnats av industrimän, icke varit av konfidentiell art, och inom utskottet framhölls med skärpa, att man just önskade upplysningar, som man kunde få återgiva, på det att man i riks-

dagen skulle kunna anföra de skäl, som talade för eller mot den kungl. propositionen.

Jag har ansett mig böra lämna denna uppgift, på det att herr Winklers påstående icke måtte stå oemotsagt i kammarens protokoll.

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.*

(Forts.)

Hans excellens herr statsministern von Sydow: Herr talman, mina herrar! Vid denna sena timme skall jag försöka fatta mig ytterligt kort, ehuru det givetvis skulle finnas anledning att upptaga till bemötande åtskilliga av de invändningar, som under debatten framförts av våra motståndare.

Jag skulle emellertid särskilt vilja ytterligare understryka, vad jag under förmiddagen uttalade, nämligen den stora vikten av att bereda ökat skydd åtminstone åt vår urgamla järnhantering med dess stolta anor. Denna industri har också sin alldeles särskilda betydelse på grund av dess stora arbetarantal med högt uppdriven yrkesskicklighet, på grund av dess högt utbildade ingenjör- och ledarstam och på grund av den allmänt stora nationalekonomiska betydelse, som denna industri har för vårt land. Man må hava vilken uppfattning som helst om den verkan, som den föreslagna tullförhöjningen kan hava inom olika industrigrupper, jag tror dock, att man med mycket stor grad av sannolikhet skulle kunna säga, att tilläggstullarna för de varugrupper, som avses i den Wijkska reservationen, skulle medföra en så väsentlig lättnad för vederbörande industrier, att — särskilt om samtidigt en nedsättning av järnvägsfrakterna beviljas, något som för dessa tunga varor är av alldeles särskild betydelse — dessa industrier då skulle kunna bliva någorlunda konkurrenskraftiga. Herr Edén tycktes också i sitt anförande giva uttryck åt denna mening.

Jag ber också att här få delgiva herrarna innehållet i ett telegram. Det är från chefen för ett av våra allra största företag på detta område. Detta företag driver också en betydande export av järnvaror och har därför tidigare ställt sig något tveksamt i fråga om lämpligheten av införandet av tullar på dess produkter. Han säger i sitt telegram: »Sedan mitt telegram av 2 februari hava tyskarna, trots att våra tullar ej höjts, vidtagit snart sagt alla möjliga medel att hindra vår export till Tyskland, vadan skälet för min i ovannämnda telegram gjorda hemställan förfallit, och då svenska järnhanteringsläge sedan februari så väsentligt försämrats, att den nu befinner sig i verkligt nödläge, anser jag förhöjda tullar icke blott lämpliga utan oavvisligen nödvändiga». Det synes mig också efter debatten vara tydligt, att det är just ifråga om dessa grupper, som de största sympatierna förefinnas för att komma till ett positivt resultat. I anslutning till vad jag sade i förmiddags vill jag också ytterligare betona, att jag anser att det skulle vara av utomordentligt stort värde att ifråga om dessa grupper få motse ett bifall till propositionen även ur den synpunkten, att man då skulle kunna erhålla en provosten, som kunde giva utslag på huruvida den föreslagna tullförhöjningen utan att skada andra intressen

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

verkligen skulle kunna giva denna gamla svenska industri ett erforderligt stöd och lätta den stora arbetslösheten.

Från bondegruppernas representanter hava också uttalats stora sympatier för propositionen just i denna del. Deras betänkligheter, att döma av reservationen och särskilt av herr Olssons i Kullenbergstorp yttrande, ett yttrande till vilket herr Edén i vissa delar anslöt sig, synas huvudsakligen grunda sig på att i ifrågavarande grupper ingå också ett antal järnmanufakturere, maskiner m. m., vilkas tillverkning icke behöver något ytterligare skydd eller i alla händelser icke behöver skyddas med fördubblade tullar. Man framhåller också i reservationen, att man gärna skulle gått med på detta förslag, om det kunde läggas i Kungl. Maj:ts hand att besluta ifråga om tullförhöjning och därvid taga hänsyn till varje särskild tillverkningsgrens behov av skydd samt göra undantag och klyvningar ifråga om de olika tullpositionerna. Jag har redan i dag på förmiddagen sagt att dessa önskemål skulle enligt mitt förmenande kunna tillgodoses genom ett bifall till herr Wijks reservation. Föredragande departementschefen har själv i den kungl. propositionen uttryckligen uttalat, att därest förhållandena skulle förändras därhän, att ett borttagande eller en nedsättning i större eller mindre omfattning av tilläggstullarna kan äga rum, bör det givetvis ankomma på Kungl. Maj:t att med begagnande av den grundlagsenligt Kungl. Maj:t i dylikt hänseende tillkommande rätten vidtagna åtgärder i sådant syfte. Skulle nu den Wijk-ska reservationen vinna bifall, så ber jag få förklara, att regeringen vill upptaga till förnyad undersökning och granskning varje särskild rubrik, som avses i de grupper, om vilka här är tal, och därvid se till, vilka särskilda rubriker och särskilda artiklar som till äventyrs behöva utgallras eller å vilka det bör sättas lägre tull, än här är föreslaget.

Man har uttalat tvekan om, huruvida Kungl. Maj:t över huvud taget skulle hava befogenhet att så förfara. Enligt min mening kan det icke råda någon tvekan om den saken. I 60 § regeringsformen heter det: »Ej må några allmänna avgifter» — det är här också fråga om tullar — »utan riksdagens samtycke kunna förhöjas». Däri har ansetts ligga ett tyst medgivande, att Kungl. Maj:t däremot har befogenhet att *nedsätta* eller *borttaga* tullarna. Om man haft någon tvekan om den saken, så torde den emellertid sedermera blivit helt och hållet undanröjd. Den saken har nämligen varit föremål för riksdagens prövning. I en motion år 1886 bragtes denna fråga på tal. Det hade föreslagits den ändringen i regeringsformen, att stadgandet i § 60, enligt vilket allmänna avgifter icke kunna utan riksdagens samtycke förhöjas, skulle erhålla den lydelsen, att de icke skulle kunna utan riksdagens bifall *förändras*, vadan Kungl. Maj:t icke skulle kunna beroende av riksdagens nedsätta tullavgifterna. Konstitutionsutskottet avstyrkte motionen bland annat under den motiveringen, att »en dylik förändring ingalunda skulle medföra gagn för samhället, ty den makt, Konungen för närvarande äger i näm-

da avseende, är av behovet påkallad för att sätta honom i stånd att reglera ojämnheter, som vid bevillningarnas fastställande kunnat insmyga sig». Det är just, vad bondegruppernas representanter mena. Här har, menade de, insmugit sig en del ojämnheter ifråga om tullförhöjningarna i dessa grupper. Dessa ojämnheter kunna av Kungl. Maj:t vid närmare prövning undanröjas, och därmed borde också de betänkligheter, som från vissa håll uttalats, vara undanröjda.

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

Vill man verkligen, såsom så uttryckligt betonats, göra ett allvarligt försök att komma en betydande industri till hjälp, så har man här ett tillfälle, och det synes mig, att riksdagen i det ytterligt allvarliga läge, vari vi befinna oss, icke skall försumma att begagna sig av detta tillfälle.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till vad av friherre Fleming m. fl. i deras vid betänkandet fogade reservation föreslagits i avseende å denna punkt; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A) av utskottets förevarande betänkande nr 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit vad av friherre Fleming m. fl. i deras vid betänkandet fogade reservation föreslagits i avseende å denna punkt.

Omröstningen utföll med 123 ja mot 46; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten B).

Utskottets hemställan bifölls.

Sedan *punkten C)* nu föredragits, anförde:

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Vid den föreliggande punkten finnas åtskilliga rubriker inneslutna, som gälla rena lyxföremål, vilka dock tillverkas även inom Sverige, Då jag emellertid icke kan se, att detta i och för sig kan vara avgörande för om en tull skall på sättas eller icke, har jag ansett det vara orätt, att, då vi nu för någon timme sedan här fingo en Kungl.

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.*

(Forts.)

proposition utdelad beträffande finanstillar eller, man kan gärna säga, lyxtullar, vi nu utan vidare skulle gå förbi dessa tulltaxerubriker utan att även där förhöja tullarna. De, som använda en del av dessa varor, som jag här har upptagit på en förteckning, ha gott råd att betala högre tull. Jag kommer aldrig att visa mig skonsam i fråga om tullförhöjningar, då det gäller lyxartiklar.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att göra det yrkandet, att kammaren måtte återremittera till utskottet de under punkten C upptagna tullpositionerna nr 410 gällande spetsar, nr 467 även gällande spetsar, nr 595 gällande kläder av spetsar etc., nr 601 och 602 gällande kläder med broderier eller spetsar etc. samt nr 617 till och med 620, gällande hattar etc.

Herr R ö i n g: Det förvånade mig något, att herr Olsson i Kullenbergstorp framställer detta yrkande, då han i bevillningsutskottet icke framställt detsamma, och då han ej heller i den reservation, som han jämte ett par av sina meningsfränder bifogat vid detta betänkande, framställt ett yrkande i denna riktning.

Den proposition, som vi här behandla, är, mina herrar, föranledd av industriens nödläge och hoppas regeringen, att följden blir, i den händelse riksdagen godkänner propositionen, att åtminstone i någon mån arbetslösheten skall minska. De synpunkter, som herr Olsson i Kullenbergstorp nu har utvecklat i sitt korta anförande, nämligen att han önskade genom förhöjda tullar beskatta vissa artiklar, som närmast kunna betraktas såsom lyxartiklar men vilka äro föremål för tillverkning inom landet, ligga således på ett helt annat plan än den proposition, som vi nu behandla. Jag vet verkligen icke, vart det skulle leda, om andra kammaren och sedermera första kammaren skulle bifalla ett sådant yrkande som herr Olsson i Kullenbergstorp nu har framställt.

Ett är åtminstone säkert, mina herrar, och det är, att riksdagens avslutning återigen skulle uppskjutas då naturligtvis bevillningsutskottet måste ha behöflig tid för att undersöka, om tillräckligt starka skäl föreligga att åsätta förhöjda tullar å vissa varor, som närmast kunna betraktas som lyxvaror men som dock tillverkas här i landet. Bevillningsutskottet har haft och har ännu, mina herrar, en stor arbetsbörda. Vi ha i kväll avgivit betänkande till följe Kungl. Maj:ts proposition om förhöjda finanstillar, vilken proposition inkom i middags, och innehåller detta betänkande ett tillstyrkande av en mängd tullförhöjningar å varor, som äro åsatta finanstillar. Vi ha ytterligare en hel del ärenden ännu att behandla i utskottet, t. ex. om fondstämpeln, om de föreslagna förhöjda postavgifterna etc., och vi invänta på onsdag regeringens förslag till nya inkomstberäkningar. Vart skulle det leda, om vi nu i riksdagens elfte timme på hemställen av herr Olsson i Kullenbergstorp eller någon annan skulle nödgas i utskottet sysselsätta oss med den ytterst invecklade fråga, som herr Olsson i Kullenbergstorp nu har berört? Härför åtgår icke så litet tid, och om, vilket är mycket möjligt, riksdagen utan att skada berättigade intressen kan höja tullarna för vissa varor, som

närmast äro att betrakta såsom lyxvaror, anser jag, att, då riksdagen nu står inför sin avslutning, måste vi uppskjuta denna utredning till en kommande riksdag.

På grund därav, herr talman, tillåter jag mig hemställa om avslag å herr Olssons i Kullenbergstorp yrkande och bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, blott ett par ord! Jag har verkligen hört utskottets ärade ordförande så många gånger strida för att icke lägga tull på en vara, som importeras, när den även är föremål för tillverkning i Sverige. Jag har aldrig kunnat tillägna mig en sådan åskådning, och jag tror, att om vi verkligen skola gör allvar och beskatta lyxen skola vi någon gång göra det. Jag kan verkligen icke förstå vad utskottets ärade ordförande menar, då han talar om den långa tid, som en återremiss av dessa lyxtullsfrågor skulle taga för bevillningsutskottet, när det i Kungl. Maj:ts proposition finnes utrett rörande tullförhållandena o. d., så att det är alldeles klart för utskottet att avgöra, huruvida man skall gå på detta eller icke. Det är en provosten, om man verkligen vill gå med och våga att lägga en liten skatt på lyxen, när den uppträder. Man har talat om att det göres mycket. Ja, gu'bevars i princip, men när det kommer till handling, har mången de obotfärdiges förhinder.

Herr talman, jag skall precisera mitt yrkande så, att jag anhallar om återremiss av de punkter, jag läst upp, och bifall i övrigt till utskottets förslag i denna punkt.

Herr Röing: Det förhåller sig icke så, som den siste ärade talaren påpekade, att det inom bevillningsutskottet finnes någon stämning mot att beskatta lyxen. Jag ber endast att i det avseendet få framhålla såsom ett exempel att, trots det Kungl. Maj:t icke upptagit i statsverkspropositionen förslag om att låta den nu utgående skatt vid försäljning av ädla stenar, pärlor och dylikt äga bestånd under år 1922, har bevillningsutskottet nästan enhälligt beslutat tillstyrka en prolongation av denna lyxbeskattning under år 1922. Och detta trots att många av utskottets ledamöter av olika skäl hyst betänkligheter mot denna skatt icke därför att den drabbar lyxen, utan av helt andra anledningar. Men trots att denna skatt endast avkastar omkring 200,000 kronor, har utskottet ansett, att riksdagen i det nuvarande ekonomiska läget bör vara med om att bibehålla en skatt, som ger en så pass liten avkastning. Detta är ett bevis för att utskottet icke alls betraktar skatten å lyxvaror på det sätt, som den siste ärade talaren framhöll.

Jag är övertygad om att i den händelse herr Olsson i Kullenbergstorp mot all förmodan skulle få majoritet för sitt yrkande beträffande dessa rubriker, kommer han antagligen att vid kommande rubriker göra liknande yrkanden och Ni, mina herrar, kunna vara övertygade om att det nog tar sin tid att göra de undersökningar, som äro behöfliga för att föreslå riksdagen väl avvägda tullsatser vid rubrikerna ifråga.

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Ja, det var just det, att utskottets ärade ordförande glömde tala om, att åtskilliga lyxtullar innefattades i den proposition som vi först fingo, men att de icke finnas i den proposition, som utdelades i dag, och då kan jag icke förstå annat än att dessa lyxvaror gå totalt fria från förhöjd tull. Utskottets ärade ordförande kan väl icke påstå annat än att alla de rubriker, jag läst upp, gälla rena lyxtullar. Det är väl så, att herr ordföranden håller sin skyddande hand över dessa varor, så att de icke upptagits i den proposition, som rör finansställarna.

Herr Winkler: Herr talman! Jag skall blott be att få yrka bifall till den av herr Fleming m. fl. avgivna reservationen vid denna punkt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen givna propositioner å de därunder förekomna yrkandena blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Härpå föredrogs *punkten D*); och yttrade därvid:

Herr Winkler: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Fleming m. fl. vid punkten fogade reservationen.

Herr R ö i n g: Herr talman! Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner å de yrkanden, som under överläggningen förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten E).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten F) föredrogs härefter. Därvid anförde:

Herr Winkler: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till herr Wijks reservation vid denna punkt.

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Denna varugrupp innesluter allt vad metaller heter. Det är således en punkt av synnerligen stor vikt och betydelse, och därför kan jag icke utan att först yttra några få ord framställa mitt yrkande.

Jag ber att återigen få erinra kammaren om de upprepade försök, som inom departementet och utskottet gjorts under sakkunnig ledning att begränsa tullförhöjningen för dessa viktiga produkter utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Men såsom jag förut framhållit, ha alla dessa försök fullständigt misslyckats, och det har visat sig, att om man förhöjer tullen endast på varmvalsat järn, droge denna tullförhöjning med sig tullförhöjningar vid ungefär ett 110-

tal rubriker i tulltaxan, och dessa rubriker beröra artiklar, som varje familj behöver i hushållet, och som ävenledes de olika näringarna äro i behov av. Jag kan icke tillstyrka kammaren, att vara med om en dylik tullförhöjning, som här är föreslagen, utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till vad av herr Wijk i hans vid betänkandet fogade reservation föreslagits i avseende å denna punkt; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten F) av utskottets förevarande betänkande nr 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit vad av herr Wijk i hans vid betänkandet fogade reservation föreslagits i avseende å denna punkt.

Voteringen utvisade 100 ja mot 67 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna G)—L).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten M)*; och yttrade därvid:

Herr Igel: Herr talman! På grund av vad jag förut sagt och med den uppfattning, jag har, skall jag be att få yrka bifall till herr Thores motion i denna punkt.

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Här föreligger en fråga, som är av synnerligen stor betydelse ur en helt annan synpunkt än den, herr Igel framförde under debatten, när det gällde den principiella ställning, han intog till den kungliga propositionen. Här gäller det, mina herrar, att genom ökat tullskydd i första rummet försöka upptaga produktionen hos ett bolag, som redan är försatt i konkurs. Då gäller det, att noga undersöka, huruvida riksdagen genom ett ökat tullskydd uteslutande tillgodoser intressen, som böra tillgodoses.

Under vilka förhållanden skulle det nya tilltänkta bolaget arbeta, om detsamma nu får ett ökat aktiekapital och konkursen snabbt

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

kan avvecklas? Det är av vikt att ha kännedom om, att detta bolag är ett av de många bolag, som kommo till under världskriget. Detta bolag åstadkoms genom en fusion, där det i företaget investerade kapitalet uppgick till icke mindre än cirka 17 miljoner kronor. Och vilket årligt produktionsvärde med 1913 års priser motsvara dessa 17,000,000 kronor? Jo, i runt tal 10 års produktion, om man räknar med 1913 års priser å fönsterglas. Om man beräknar årskonsumtionen under normala år vara omkring 120 å 130 tusen lådor, så motsvarar denna kvantitet vid normalt prisläge före kriget ett värde av omkring 1,700,000 kronor. Detta är en sak, som man bör hava i minnet vid motionens behandling.

Nu hava direktörerna för Svenska fönsterglasbruken beredvilligt lämnat bevillningsutskottet alla uppgifter om hur produktionskostnaderna nu ställa sig och vilka utsikter ett nytt bolag har, dels om nuvarande tullsatser bibehållas, och dels om herr Thores motion av riksdagen blir bifallen. Enligt uppgifter från detta bolag kan man under nuvarande förhållanden beräkna, att produktionskostnaden per låda fönsterglas vid bolagets samtliga fabriker i genomsnitt uppgår i runt tal till 27 kronor per låda. Men i detta belopp äro icke inräknade administrationskostnaderna, frakter, vissa rabatter och vissa skatter. Vad kostar nu det belgiska fönsterglaset, fritt svensk hamn inklusive nu utgående tull? Jo, priserna därå växla något, men enligt uppgift från samma håll uppgår priset för belgiskt glas förtullat nu till ungefär 32 kronor per låda. Skillnaden uppgår sålunda till cirka 5 kronor per låda. Det gäller då att undersöka, huruvida denna spänning mellan det inhemska produktionspriset och utlandspriset med nuvarande tullsatser är tillräckligt stor för att täcka administrationskostnader, frakter, skatter samt rabatter och dylika utgifter. Enligt den uppgift, som direktörerna för detta bolag lämnat bevillningsutskottet, beräknas dessa kostnader uppgå till 4,29 kronor per låda eller ett mindre belopp än skillnaden mellan det nuvarande priset för belgiskt glas, inklusive nu utgående tull, och den nuvarande produktionskostnaden här hemma. Under sådana förhållanden skulle, om icke bolaget försatts i konkurs och räntor till banker ej medtagas, driften kunna upprätthållas utan någon förlust för detta bolag.

Men varför begäres då ett ytterligare ökat tullskydd? Jo, mina herrar, detta bolag A.-B. Svenska fönsterglasbruken har en skuld till en bank, och det ökade tullskyddet skulle möjliggöra för ett nytt bolag att kunna betala denna bank ränta på en skuldsumma uppgående till 3,880,000 kronor, en ränta, som beräknas motsvara 3,71 kronor per låda eller ungefär den ökade tull, som herr Thore föreslagit. Men kan det vara rätt, frågar jag, att av denna anledning giva ett eventuellt nytt bolag ett ökat tullskydd, utan att riksdagen ingående provat, att verkliga tillgångar finnas bakom denna bankfordran på 3,880,000 kronor. Jag anser icke, att riksdagen kan handla så allra minst efter de upplysningar, jag fått av detta bolags direktörer. Jag framställde nämligen till dem den frågan: »Är det Eder bekant, huru mycket ett glasbruk i Belgien

före världskriget, kostat, som tillverkar ungefär Sveriges behov av fönsterglas?» Det meddelades mig till svar härpå, att de hade kännedom om ett glasbruk i Belgien, som i svenska kronor, evalverade från belgiska francs, icke efter dagskurs, utan efter den kurs, som gällde före världskrigets början, kostade cirka 1,700,000 kronor. Jag frågar nu: bör riksdagen utan närmare utredning åsätta denna vara en förhöjd tull för att därmed förränta en skuld till ett belopp, som är mer än dubbelt så stort som den summa en belgisk fabrik kostat före världskriget och vilken fabrik tillverkar mer fönsterglas per år än detta svenska bolags samtliga fabriker? Dessutom gäller det att om motionen går igenom söka erhålla ett nytt aktiekapital på 1,000,000 kronor, så att icke mindre än cirka 5,000,000 kronor skulle vara behöfliga för att upptaga produktionen av en kvantitet fönsterglas, som i runt tal uppgår till 100,000 lådor per år eller något däröver.

När läget är detta, kan jag icke förstå annat än att riksdagen måste avslå en motion, som endast skulle ha till följd, det jag nyss angav. Och jag tror icke heller, att läget för framtiden blir så förtvivlat, som herr Igel fruktade, emedan med all sannolikhet både Glava fabriksbyggnader och detta bolags övriga fabriksbyggnader i andra delar av landet komma att försäljas på auktion. Då blir sannolikt för dessa byggnader betalt det värde, som dessa byggnader verkligen hava, och då torde det icke bli allt för svårt att få nödigt rörelsekapital för att återupptaga produktionen, då det visar sig, att ett svenskt fönsterglasbruks egna produktionskostnader numera understiga det pris, som den belgiska industrien fordrar för belgiskt fönsterglas fritt svensk hamn och inklusive det nu utgående tullskyddet. Under sådana förhållanden har bevillningsutskottet, icke minst efter de upplysningar, som direktörerna i A.-B. Svenska fönsterglasbruken själva lämnat, ansett sig böra på det bestämdaste avstyrka herr Thores motion. Och jag ber ävenledes av dessa skäl, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Igel: Herr Röing har nu bekänt det gamla bolagets synder, och det må vara så, att det kanske varit anlagt på ett mindre lämpligt sätt. Därom vill jag nu icke yttra mig, men vad det här egentligen gäller, det är, att kunna vidmakthålla denna industri, så att den icke försvinner ur landet. Det har blivit mig berättat, att banken ifråga nog kan få ut sina fordringar ändå genom att realisera det som finnes, på det sätt som för den är allra bäst. Men när denna realisation har skett, så torde det vara så, att det icke är möjligt att kunna taga upp en industri i det modernaste av de glasbruk, som vi hava i Sverige. Då har man försuttit fatalierna, och då får man komma efteråt och säga, att så gick det, och nu är det slut med denna affär, det har också sagts mig från vederhäftigt håll, att de som lovat försträcka pengar till detta företag, skulle kunna köpa hyttorna och husen och det som är där, efter det värde som det hade 1914, och då vill det väl synas underligt, om man kan köpa fullt moderna fabriker efter ett värde, som gällde 1914, när

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.

(Forts.)

Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)

utskottets ärade ordförande kommer och säger, att man möjligen med de priser, som nu äro, kan bygga nytt 1921 för billigare. Det är något som går över åtminstone mitt förstånd. Huru man skall kunna bygga nytt i denna tid för billigare än det man skulle kunna köpa efter 1914 års värde, kan jag icke förstå.

Så är det en sak till, och det är, att det skulle kunna hända i detta fall, att det gamla ordspråket »medan gräset gror dör kon» bleve besannat. Medan man håller på och ordnar med detta, först realiserar på konkursauktion alltsammans och så gör nytt bolag och så bygger nya fabriker igen, hur går det då med alla dessa personer, som leva på fattigvården i Glava, och de andra, som leva på statsbidrag vid andra bruk? Ja, vi få naturligtvis fortsätta, och vi få således ettdera bekväma oss till att ge bidrag till Glava såsom särskilt skattetyngd kommun eller också ge arbetslöshetsunderstöd på ett eller annat sätt eller också i klump kanske votera en rund summa till dessa personer för att hålla dem skadeslösa. Jag frågar om andra kammaren anser allt detta vara mera praktiskt än att i detta nödläge besluta om en tullförhöjning som den herr Thore föreslagit. Jag för min del, själv frihandlare som jag bekänner mig till att vara, kan icke se visdomen i att avslå motionen, och därför, då jag icke det kan, ber jag att få yrka bifall till herr Thores motion.

Herr R ö i n g: Herr talman! Jag förstår så väl de känslor, som besjäla min vän herr Igel, som är representant för den valkrets, i vilken Glava ligger, men jag frågar herr Igel: om i min hemstad det skulle inträffa, att ett bolag gjorde konkurs, och läget vore sådant som det är med Glava fabriker, skulle herr Igel då ett enda ögonblick tänka på att för detta bolags skull, vara med om en tullförhöjning, och därmed säkerställa en bank som har en fordran av bolaget, som gjort konkurs att få ränta å sin fordran. Jag tror icke herr Igel skulle göra det.

Det är synd om dessa arbetare, så länge konkursen varar och innan nya ägare hava inköpt fabriksbyggnaderna i Glava. Men när detta ägt rum, herr Igel, så tror jag nog, att dessa arbetare återigen få sin sysselsättning och sitt livsuppehälle vid denna glasindustri i Glava. Under tiden är det som sagt, synd om dessa arbetare, liksom det är synd om en massa andra arbetare, som äro arbetslösa men man får försöka tillse, att under tiden innan förhållandena i Glava blivit ordnade, även dessa arbetare på ett eller annat sätt få hjälp av statsmakterna. Jag vill också gärna i handling ge uttryck åt, att jag väl förstår huru svårt så många människor hava det nu, men jag kan med bästa vilja dock icke, som frågan nu ligger, låta helt och hållet hjärtat tala utan jag måste också låta förståndet tala, och då kan jag icke beskatta andra samhällsmedlemmar för att nu genast få denna produktion av fönsterglas vid Glava och å vissa andra platser i gång.

Herr I g e l: Herr talman! Om det vore så, att det vore ett bolag i herr Röings hembygd, som råkat på obestånd, och det vore

ett tusental arbetare, som vore i ännu mycket större nöd än bolaget självt, och denna nöd vore så stor och jag kunde göra något för att avhjälpa den, så skulle jag göra det till och med om det vore i herr Röings hemtrakt. Jag skulle göra vad jag kunde för att avhjälpa den nöd, som vore där, och när det, såvitt jag kan förstå, om man ser på alltsammans icke kommer att kosta staten mera att gå på denna väg än att gå den, som man eljest på ena eller andra sättet måste gå, när jag alltså har en sådan uppfattning, ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

*Ang.
provisorisk
förhöjning av
tullsatserna
för vissa indu-
striprodukter.
(Forts.)*

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Igel, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten M) av utskottets förevarande betänkande nr 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 99 ja mot 42 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna N)—U).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten V.

Lades till handlingarna.

§ 2.

Föredrogos vart för sig konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av väckt motion angående ändring i tryckfrihetsförordningens stadganden om hemlighållande av protokoll i ministeriella ärenden och kommandomål samt statsrådsprotokoll m. m.;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgivande av sådan förklaring, som avses i art. 36 andra stycket av stadgan för Nationernas Förbunds högsta domstol;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 1 i ansvarighetslagen den 10 februari 1810 för statsrådets ledamöter, föredragande och Konungens rådgivare i kommandomål; och

nr 48, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 53 § i förordningen om landsting m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 3 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatsens för år 1922 tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Jönsson i Revinge, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att statsutskottets utlåtande, nr 3 A, föredrages punktvis samt att vid varje punkt endast kantrubriken uppläses.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Efter nu skedd föredragning av *punkten 9*, angående anslag till attachéer, anförde

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Förevarande punkt har återremitterats i första kammaren, och tillåter jag mig, vid sådant förhållande, hemställa, att jämväl denna kammare måtte återremittera punkten till statsutskottet.

Med bifall till den av herr Jönsson i Revinge sålunda gjorda hemställan beslöt kammaren att återförvisa ifrågavarande punkt till utskottet för ny behandling.

Härpå föredrogs *punkten 10*, angående förstärkning av anslaget till attachéer; och yttrade därvid

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att jämväl denna punkt måtte återremitteras till statsutskottet.

Med bifall härtill beslöt kammaren att återremittera jämväl föreliggande punkt till utskottet för förnyad behandling.

Punkten 11.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 12, angående förstärkning av anslaget till handelsattachéer, föredrogs. Därvid yttrade

Herr J ö n s s o n i Revinge: Herr talman! Jag hemställer, att jämväl denna punkt återremitteras till statsutskottet.

Efter av herr talmannen därå framställd proposition blev förevarande punkt återförvisad till utskottet för ny behandling.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Sedan *punkten 14*, angående anslag till lantbruksattachéer, härpå föredragits, begärdes ordet av

Herr N i l s s o n i Landeryd, som yttrade: Herr talman! Vid behandlingen av denna punkt i statsutskottet påräknades det, att jordbruksutskottet skulle upptaga detta ärende till behandling. Det har emellertid visat sig, att så inte kommer att bli förhållandet, och jag skall därför be att få yrka, att utskottets utlåtande får den lydelse, som jag här skall angiva. Det skulle sålunda bli ändring efter ordet »riktning» i sista stycket i utlåtandet, och återstoden av motiveringen jämte klämman skulle få följande lydelse: »Då emellertid medel böra beviljas för avlönande under år 1922 av de nuvarande jordbrukskonsulenterna och anslag härtill icke lär kunna anvisas på nionde huvudtiteln, torde det erforderliga beloppet 29,000 kronor, böra för denna gång anvisas på tredje huvudtiteln.

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen måtte till lantbruksattachéer (jordbrukskonsulenter) på extra stat för år 1922 bevilja ett förslagsanslag, högst, 29,000 kronor.»

Jag hemställer om bifall till detta förslag.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Nilsson i Landeryd framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkten 15.

Utskottets hemställan bifölls.

Vidare föredrogs *punkten 16*, angående förstärkning av anslaget till extra biträden och vaktbetjänte vid beskickningar och konsulat. Därvid yttrade

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Jämväl denna punkt sammanhänger med övriga återremitterade punkter, och hemställer jag därför, att den återremitteras till statsutskottet.

Med bifall härtill beslöt kammaren att återförvisa punkten till utskottet för ny behandling.

Punkterna 17—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. bidrag
till Sverige-
Amerikastiftelsen.*

Efter det *punkten 21*, angående bidrag till Sverige-Amerikastiftelsen, nu föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Branting, som anförde: Herr talman! Det hade varit min avsikt att på denna punkt yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Emellertid hade jag tillfälle att åhöra debatten i första kammaren och kom därvid till den övertygelsen, att en så bristande kännedom om ämnet förelegat även inom utskottet, att det var rätt hopplöst, att, som saken låg, söka klargöra saken inför kammaren. Följden blev att första kammaren, ehuru synbarligen mycket välvilligt stämd mot den tanke, som låg till grund för detta förslag, inte ansåg sig kunna ögonblickligen gå med på ett bifall till vad Kungl. Maj:t begärt.

Jag tror, att det syftemål, som här avses, skulle kunna, såsom saken nu ligger, vinnas på ett lämpligare sätt därigenom, att man i stället, inom ramen av Kungl. Maj:ts förslag, gör ett yrkande på höjning av det anslag som begäres i punkt 28. I första kammaren framhölls det, att 15,000 kronor av det där i punkt 28 tillstyrkta anslaget å 135,000 kronor lämpligen skulle kunna användas just för detta ändamål; och höjes nu detta anslag icke med 15,000 utan med 30,000 kronor, utöver de 120,000 som på utskottsavdelningen först voro ifrågasatta, så att hela anslaget blir 150,000 kronor, har man vunnit i sak vad här åsyftas. Om man har då på samma gång fått ytterligare en garanti för att Kungl. Maj:t håller sitt granskande öga över det sätt, varpå dessa pengar användas. Jag vill sålunda inte på denna punkt göra något yrkande utan förbehåller mig att återkomma vid punkt 28.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22, angående anslag till fredsbyrån i Bern m. m.

*Ang. anslag
till fredsbyrån
i Bern m. m.*

I en inom första kammaren av herr *Wavrinsky* väckt motion, nr 19, hade föreslagits, att riksdagen ville även på 1922 års stat uppföra ett anslag av 2,000 kronor till den internationella fredsbyrån i Bern.

Vidare hade i en likaledes inom första kammaren väckt motion, nr 91, herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville återinföra i riksdagen under tredje huvudtiteln ett bidrag till den folkliga freds-

byrån i Bern samt dels höja det i tilläggsstat för 1921 uppförda anslaget från 750 kronor till 2,000 kronor och dels å extra stat för 1922 anslå till dess avdelning, svenska freds- och skiljedomsföreningen, såsom årsbidrag till dess förvaltningskostnader av åtskilliga slag, 5,000 kronor ävensom till resebidrag till nordiska fredskongressen i Köpenhamn samt internationella unionens generalförsamling 1921 och till liknande bidrag 1922 ett årsbelopp av 4,000 kronor eller sammanlagt ett förslagsanslag å högst 9,000 kronor att uppföras dels å tilläggsstat för 1921 och dels å extra stat för 1922.

Ang. anslag
till fredsbyrån
i Bern m. m.
(Forts.)

Utskottet hemställde,

a) att ovanberörda motioner, herr Lindhagens, i vad desamma avsåge anslag å 1922 års stat till internationella fredsbyrån i Bern, icke måtte av riksdagen bifallas; och

b) att herr Lindhagens motion, i vad den rörde anslag för år 1922 till svenska freds- och skiljedomsföreningen ej heller måtte vinna riksdagens bifall.

Reservation hade likväl avgivits av herr *C. G. Ekman*.

Punkten föredrogs. Därefter yttrade:

Herr Hamrin: Herr talman! Jag skall be att i korthet få göra några erinringar. Sedan åtskilliga år tillbaka har i riksstaten upptagits ett belopp till understöd åt den internationella fredsbyrån i Bern. Av någon anledning, som jag inte känner till och varom inte upplysning vinnes i statsverkspropositionen, har detta anslag inte blivit upptaget i riksstaten för år 1922. Däremot har, som herrarna behagade finna av utskottsbetänkandet, en motion i ämnet blivit väckt av herr Wavrinsky i första kammaren, i vilken han hemställer att riksdagen måtte även i år på 1922 års stat uppföra ett anslag av 2,000 kronor till den internationella fredsbyrån i Bern. Utskottet hemställer om avslag på denna motion, men en reservation är avgiven av herr *C. G. Ekman*, och denna reservation har också bifallits av första kammaren.

Jag tillåter mig med anledning härav hemställa, att även andra kammaren bifaller reservationen, vilket ju också innebär ett bifall till motionen. Det har, såsom jag nämnde, inte anförts något som helst skäl för ett indragande av detta lilla anslag, som under loppet av flera år utgått till denna rent folkliga och på demokratisk bas grundade fredsorganisation. Det skulle te sig något egendomligt, om svenska riksdagen nu indroge ifrågavarande blygsamma belopp. Jag ber sålunda herr talman, att få framställa yrkande om bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Branting* och *Lövgren* i Nyborg.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Det finns på sidan 49 i utskottsbetänkandet en redogörelse för denna byrå, och det framgår därav, att de anslag, som byrån åtnjutit från olika länder, till

Ang. anslag
till fredsbyrån
i Bern m. m.
(Forts.)

den ojämförligt övertvägande delen gått åt till avlöningar åt byråns egna tjänstemän. Det har synts statsutskottet, som om det som uträttats för fredssaken varit mycket ringa, och därför var första avdelningen enhällig, då detta anslag avstyrktes, en mening som sedermera biträdades av statsutskottet i dess helhet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hamrin: Herr talman! Jag förstår inte innebörden i den invändning herr Jönsson i Revinge nu gjorde. Det är alldeles klart, att när det gäller en sådan institution som denna byrå, som måste bilda den punkt, där det hela sammanhålles, pengar måste användas just till avlöande av de tjänstemän, som det här är fråga om. Här är precis samma förhållande som råder i avseende å kostnadsberäkningarna för övriga sådana internationella byråer — åtskilligt av de medel, som riksdagen anslår, åtgår just till förvaltningskostnader, resebidrag och dylikt, som avser själva organisationen.

Jag ber sålunda, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till herr Wavrinskys motion.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman givit propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till det av herr Hamrin framställda yrkandet, fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

Punkten 23.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkten 25.

Utskottets hemställan bifölls.

Efter nu skedd föredragning av *punkten 26*, angående anslaget till skrivmaterialier m. m., erhöles på begäran ordet av

Herr E. A. Nilson i Örebro, som anförde: Herr talman! Statsutskottet har här nedsatt det belopp, som Kungl. Maj:t under förevarande punkt äskat, och utskottet har enligt min mening väl motiverat den nedsättning, som utskottet föreslagit. Utskottet har jämväl beledsagat sin nedsättning med en mycket bestämd erinran att allt bör göras, som göras kan, för att på detta område iakttaga sparsamhet.

Jag ber att endast få understryka behovet av att vederbörande här noga hålla hand över, att beskickningarna och konsulaten verkligen med avseende på skrivmaterialier m. m. förfara med nödig

sparsamhet. Jag har i min nuvarande befattning allt emellanåt tillfälle att iakttaga, hurusom konsulaten och beskickningarna endast när det gäller en sådan sak, som att avgiva kvitton å mottagna avlöningar, använda sig både av det mest kostsamma papper och av mycket spatiösa kuvert; och icke allenast det, utan det kan hända, att om samme tjänsteman samma dag avger t. ex. tre kvitton, så skickar han dem i tre särskilda brev, så att på detta sätt portona bliva tredubbelt dyrare, än vad de behövde bli.

Jag vill göra detta uttalande allenast för att understryka, att från departementets sida med kraft vakas över att på detta område iakttages all den sparsamhet, som kan iakttagas.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 27.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 28, angående anslag till upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige.

*Ang.
upplysnings-
verksamhet i
utlandet angående
Sverige.*

Under punkten 26 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att under rubriken upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige i riksstaten för år 1922 uppföra ett ordinarie bestämt anslag, 150,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige på extra stat för år 1922 bevilja ett förslagsanslag, högst, 135,000 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr Branting: Herr talman! Som jag nyss hade äran säga, skall jag be att på denna punkt få yrka den ändring i utskottets hemställan, att Kungl. Maj:ts förslag måtte fullständigt bifallas och sålunda den där gjorda nedprutningen på 15,000 kronor icke komma till stånd. Anledningen därtill angav jag också nyss, när det gällde anslag till den upplysningsverksamhet, som skulle äga rum genom Sverige-Amerikastiftelsens försorg uti Amerika och som emellertid statsutskottet på den punkten icke ansåg sig kunna tillstyrka.

Förhållandet med denna upplysningsverksamhet är det, att man genom att begagna frivilligt insamlade medel till högst betydande belopp, som gå löst på 120,000 kronor, av vilka åtminstone 90,000 komma från industriföretag, rederier och därmed jämförliga företag, skulle kunna, om man därjämte finge ett statsbidrag på 30,000 kronor, få till stånd en verksamhet, som enligt alla intyg från dem, vilka haft tillfälle att se på dessa saker närmare, skulle vara till synnerligt stort gagn för vårt land och verkligen innebära

Ang.
upplysnings-
verksamhet i
utlandet angä-
ende Sverige.
(Forts.)

en betydande förbättring i de missförhållanden, som nu råda. Dessa bestå nämligen däri, att i Amerika, även i de svensk-amerikanska kretsarna, men naturligtvis i ännu ofantligt högre grad i de andra, har oerhört liten kännedom om svenska förhållanden; och även vi här i Sverige kunna nog rätt väl behöva en bättre organisation i fråga om de upplysningar om alla slags förhållanden, som komma till oss från Amerika.

Nu har sedan någon tid anslag beviljats för pressombud uti vissa av de europeiska huvudstäderna, och man kan ju tänka sig, att denna verksamhet skulle kunna utvidgas i sinom tid även till att omfatta våra förbindelser med Amerikas förenta stater. Men det erbjuder sig nu genom de ansträngningar, som gjorts av Sverige-Amerikastiftelsen, en möjlighet att göra ett försök med att få denna verksamhet lagd på någon annan basis än enbart sådan, som vi ha det på andra håll. Det skulle nämligen bli så, att institutionen själv, under ledning av en under Kungl. Maj:ts kontroll stående enkon vald och från olika håll utsedd styrelse, skulle taga hand om denna verksamhet. Denna skulle utföras närmast av en svensk lämplig person, som placerades i Newyork, och av en amerikansk tidningsman, som han kan anskaffa och som kunde biträda honom. För övrigt skulle också i Sverige, Stockholm, anställas en person, som kunde utföra det arbete, som härifrån bör göras för att förse vederbörande med material. Jag ser denna sak för min del som ett nyttigt och gagneligt experiment beträffande bästa formen för upplysningsverksamhet i utlandet om vårt land, ett försök, som man skulle kunna göra och vilket till fyra femtedelar skulle täckas genom frivilliga bidrag, där staten endast behövde bli medverkande, men som staten ändå skulle kunna fullkomligt tillräckligt övervaka. Meningen vore nämligen, att styrelsen skulle bestå av fem medlemmar, och ordföranden tillsättas av Kungl. Maj:t; utrikesdepartementets pressbyrå skulle utse en medlem, två medlemmar skulle tillsättas av Sverige-Amerikastiftelsen och en medlem av publicistklubben. Om nu denna sak ordnades så, att det lägges i Kungl. Maj:ts hand att bedöma de garantier, som finnas lämpliga med hänsyn till personvalet och allt vad därmed sammanhänger, och om anslag sålunda beviljas under den rubrik, som här är ifråga, så är det uppenbart, att Kungl. Maj:ts kontrollrätt därigenom i ännu mycket högre grad växer, än fallet skulle varit, om man beviljat medel på sätt, som från början avsetts.

Det upplystes under debatten i första kammaren, att det var meningen att framställa ett förslag, som varit uppe inom utskottet om en nedsättning till 120,000 kronor, men man avstod från detta och gick med på 135,000 kronor just med tanke på att 15,000 kronor skulle kunna lämnas till den amerikanska upplysningsverksamheten. Och jag tror, att om man nu höjer detta belopp, så har man större garanti för att saken kommer till stånd. Och jag vill tillägga, att det skulle vara till synnerligen stor skada, om man gäve en förevändning åt de tecknare, som välvilligt anmält sig för detta, att på grund av att allt icke gått ihop, möjligen draga sig

tillbaka. Frestelsen kan ligga rätt nära på grund av de stora förändringarna i tidsläget sedan teckningen skedde.

Det är under dessa förhållanden helt säkert en klok användning av medel, ifall riksdagen ville bevilja dessa 30,000 kronor för detta ändamål i den form, som här är ifrågasatt, så att den fullständigt beviljade det anslag, som Kungl. Maj:t begärt, på 150,000 kronor inalles för denna upplysningsverksamhet. I det sedan godkända förslaget till riktlinjer för svensk-amerikanska pressbyråns arbete angives uppdraget för arbetet i Newyork på följande sätt: »att på allt sätt söka stimulera och vidga nyhetsutbytet och att befordra en på sund information baserad ömsesidig förståelse och sympati mellan Sverige och U. S. A.».

Som man ser är det här alldeles icke meningen som man på några håll uppfattat eller missuppfattat saken att göra något slags propagandaverksamhet vare sig för en svensk-amerikansk återflyttning till Sverige eller någon reklamverksamhet på något olämpligt sätt, utan meningen är att verkligen taga ett kraftigt tag för att förbindelserna mellan Sverige och den stora världsmakten på andra sidan Atlanten må bli bättre än de för närvarande äro. Och det behöves, tror jag, icke mycken kännedom om hithörande förhållanden för att inse vikten av detta. Den kännedom, som råder i Förenta staterna även bland svensk-amerikanerna om förhållandena i det gamla landet, sådana de utvecklats under de senare åren, äro i mycket oriktiga. Svensk-amerikanerna känna detta själva och begagna varje tillfälle att klaga över att de icke så ofta ha möjlighet att få reda på, huru det där står till, och de äro glada varje gång något sådant tillfälle att erhålla kunskap om våra förhållanden erbjuder sig. Men, som sagt, detta gäller icke endast den svensk-amerikanska publiken, ehuru den räknar flera miljoner människor, för vilkas förbindande i intressegemenskap med deras gamla fädernesland naturligtvis alla äro varmt intresserade, det gäller också den stora amerikanska publiken. Vi behöva hålla oss framme mer än vi göra, så att vi icke knuffas alldeles åt sidan inför de många och starka ansträngningar, som göras från andra länders sida för att göra sig påmint bland de stora ländernas befolkning.

Nu hörde jag i första kammaren den anmärkningen framställas: vi ha beskickningar i Amerika, vi ha konsulat i Amerika. Ja, det är riktigt, och det är naturligt, att dessa göra vad de kunna för att sprida kännedom om vårt land. Men att det behöves särskilda institutioner, särskilda anordningar för att tränga in i den amerikanska tidningspressen på annat sätt än dessa officiella institutioner kunna göra, det har riksdagen i princip erkänt för andra länders del, och jag är säker om att den vill vara med om att det kan behövas också för Amerikas del.

Som jag sade, föreligger här med begagnande av frivilliga bidrag, som i stor utsträckning stå till buds, ett tillfälle att nu göra ett försök. Någon fara för missbruk synes mig icke förefinnas,

Ang.
upplysnings-
verksamhet i
utlandet angä-
ende Sverige.

(Forts.)

när Kungl. Maj:t har i sin hand att under konstitutionellt ansvar bestämma, huru långt man kan gå med på att lämna det bidrag, som här erfordras. Över huvud tror jag saken ligga så, att det skulle vara synnerligen gagnande för vårt land och tjäna fosterlandets intressen på alla sätt, både de direkt materiella och de andliga förbindelserna, ifall den höjning, som här är i fråga, bifölles.

Jag ber sålunda, herr talman, att på denna punkt få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Med herr Branting förenade sig herrar *Wahren, Jönsson* i Revinge, *Waldén, Lübeck* och *Edén*.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Som framgår av utskottets korta motivering är det endast av statsfinansiella skäl som utskottet företagit denna nedprutning från 150,000 kronor till 135,000 kronor. Och ehuru det ändamål, som här avses, är synnerligen behjärtansvärt, så tror jag det är nödvändigt att även på denna punkt iakttaga sparsamhet.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena biföll kammaren Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Punkterna 29—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 3 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1921 tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 148, i anledning av riksdagens år 1920 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1919.

§ 1.

Lades till handlingarna.

Vid föredragning härpå av § 2 begärdes ordet av

Herr Thorsson, som yttrade: Herr talman! Jag har dristat mig att begära ordet rörande denna punkt. Statsutskottet har här föreslagit, att statsrevisorernas gjorda anmälan skulle omförmälas inför riksdagen. Och statsutskottet skriver på följande sätt:

»I anledning av vad i ärendet förekommit, vill utskottet erinra om de genomgripande reformer, som under den senaste tiden vidtagits med avseende å statens räkenskapsväsen. Det torde få förväntas, att genomförandet av dessa reformer skall ske på ett sådant sätt, att en förändring till det bättre skall kunna åstadkommas beträffande de av statsrevisorerna med rätta påtalade missförhållanden, som för närvarande föreligga med avseende å sättet för redovisningen och bokföringen av de affärsdrivande verkens överskott.»

När jag ser vad statsrevisorerna gjort anmärkning på, så finner jag, bland annat, att det särskilt är det sätt, efter vilket de affärsdrivande verkens överskott blivit bokförda. Statsrevisorerna säga på sidan 2:

»I nämnda riksstat hava nämligen överskotten å statens affärsverksamhet beräknats till inalles 47,784,000 kronor, vadan alltså då några överskott å berörda verksamhet icke inlevererats till statsverket

*Ang.
bokföringen av
statsverkets
inkomster från
de affärsdrivande
verken.*

*Ang.
bokföringen av
statsverkets
inkomster från
de affärsdrivande
verken.*
(Forts.)

under år 1919, statsverkets kassafond fått täcka hela det beräknade överskottsbeloppet. Hade däremot i enlighet med förut tillämpade principer överskotten å statens affärsverksamhet för år 1919, tillhoppa 30,615,409 kronor 53 öre, redovisats i rikshuvudboken för nämnda år, hade kassafonden i förevarande fall endast behövt belastas med ett belopp av 17,168,590 kronor 47 öre.»

Statsrevisorerna synas sålunda ha hävdad den uppfattningen, att om blott dessa 30,615,409 kronor hade bokats, så behövde icke kassafonden täcka den brist, som uppstår, därför att de icke inlevererats. Jag kan icke fatta, huru statsrevisorerna kunna resonera på detta sätt. Det är ju klart som dagen, att så länge kassafonden icke tillförts dessa 30 miljoner kronor, så kunna de heller icke utbetalas därifrån; om under tiden en större utbetalning skall göras från fonden, lär icke fonden kunna verkställa denna genom att lita till de visserligen inbokade men icke inlevererade medlen. Skall utgiften klaras utan lån får det bero på om fonden erhållit ett så rikligt tillskott från andra titlar, att den utan vidare kan täcka de utgifter, som kunna påvila densamma. Det är klart, att när man gör upp budgeten, så måste man så långt det är möjligt räkna med likvida tillgångar, för den händelse budgeten icke skulle vara uppgjord på sådant sätt, att den kan täcka avsevärda felberäkningar. Om den principen skulle genomföras, som statsrevisorerna gjort sig till tolk för, så skulle vi fortsätta på en oriktig väg. Jag har tillåtit mig att taga reda på, huru det skulle se ut, om statsrevisorernas beräkningssätt här skulle följas; av de affärsdrivande verkens överskottsmedel voro olevererade 1918 87,5 miljoner kronor, 1919 81,7 miljoner kronor och 1920 109,9 miljoner kronor. Skulle statsrevisorernas bokföringsprinciper följas, skulle ju kassafonden vara i saknad av likvida medel till motsvarande belopp. Jag har därför, herr talman, icke utan vidare kunnat godkänna det av statsrevisorerna här gjorda uttalandet, som synes mig leda till oklarhet vid beräkningen av budgeten, som jag icke kan tro vara riktig. För att vinna nödig klarhet och reda måste man i stället övergå till kassabokföringsprincipen.

Jag har, herr talman, då statsutskottet formulerat sitt yttrande så, som om även statsutskottet skulle ställa sig bakom detta statsrevisorernas yttrande, endast velat fästa uppmärksamheten på detta. Det kan ju mycket väl tänkas en annan tolkning av statsutskottets utlåtande än den, jag velat läsa fram ur densamma, men jag har velat fästa uppmärksamheten på att skulle man göra ett sådant uttalande, skulle det möjligen kunna tagas till intäkt för en bokföringsmetod, som enligt min uppfattning icke skulle bringa ordning i arbetet utan bidra till att vi fortfarande skulle ha oordningen kvar.

Vidare anförde:

Herr Kristensson: Herr talman! Jag kan verkligen inte neka till, att det var med stigande förvåning jag åhörde den före-

gående ärade talarens anförande. Han gick egentligen, om jag fattade honom rätt, litet på sidan om saken.

Det förhåller sig så, vilket också framgår av statsrevisorernas berättelse, att man år 1919 helt lade om bokföringsprinciperna i avseende å rikshuvudboken, i det att då infördes den grundsatsen, att man inte beräknade för kassafonden mer än vad vederbörande verk inleverat, under det man förut upptagit allt, vad detsamma haft i överskott för året. Nu känna vi alla till, att vi haft åtskilliga historier här i riksdagen om den saken på den grund, att de affärsdrivande verken helt enkelt behagade behålla sina överskottsmedel och använde dem på det ena eller andra sättet med eller utan ett riksdagsbeslut, varigenom det medgivits en sådan placering. Vi ha påtalat detta och sagt, att man borde inte utan vidare övergå från en dylik princip till en annan med mindre det föreläge en utredning i ärendet. Då vi undersökte saken, funno vi, att i de fall det gällde statskontoret icke som sådant hade fattat beslut, utan det var enbart chefen för riksbokslutsbyrån, statskommissarien Beckman, som företagit åtgärden, efter det han, såsom det framgår, hade konfererat med dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet d. v. s. herr Thorsson. Vi ha ansett, att varken chefen för riksbokslutsbyrån eller herr finansministern ensam hade befogenhet att verkställa denna ändring — det minsta man kunde begära i detta avseende var, att statskontoret in pleno fattade beslut och underställde saken Kungl. Maj:ts prövning och godkännande, ehuru det torde kunna tvistas om, huruvida ens detta varit tillräckligt, ty jämväl riksdagens medverkan synes hava bort påkallas.

Rent principiellt sett kan jag inte utan vidare vara med om att godkänna, att man icke skulle i riksbokslutet för de affärsdrivande verken taga upp den vinst de verkligen ha och på det gamla sättet bokföra den. Skall man lägga om det hela på det sätt, som man nu tyckes önska från riksräkenskapsverkets sida, förefaller det mig, att detta inte borde gå för sig på ett så enkelt sätt, som generaldirektören och chefen för riksräkenskapsverket tyckes förmena. I så fall blir det nämligen varken reda eller enkelhet på området utan tvärtom raka motsatsen. Jag inlägger därför verkligen i statsutskottets utlåtande detta, att man måste ordenligt från alla synpunkter undersöka de förhållanden, som härvidlag förevarit och som ju blivit åtskilligt uppmärksammade och kommenterade redan innan fastställandet skett. Man bör först efter moget övervägande och efter allsidig prövning komma fram till den praxis, som från det helas sida kan vara att föredraga.

Jag ber för min del, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsson: Herr förste vice talman! Jag skall inte närmare ingå på statsrevisorernas anmärkning mot statskontorets riksbokslutsbyrå. Huruvida bokslutsbyrån varit berättigad att vidtaga den omnämnda ändringen i bokföringssystemet 1919 beror

*Ang.
bokföringen av
statsverkets
inkomster från
de affärsdrivande
verken.
(Forts.)*

Ang.
bokföringen av
statsverkets
inkomster från
de affärsdrivan-
de verken.

(Forts.)

naturligtvis på formuleringen av det kungl. brev byrån åberopat som stöd för sin åtgärd. Denna sak tillät jag mig heller inte beröra i mitt förra yttrande. Det är alldeles riktigt att byråns chef konfererat med mig om saken, och jag har vid ifrågavarande tillfälle funnit, att frågan kunde ordnas på det sätt, som sedan skedde. Har jag i föreliggande punkt handlat oriktigt får jag naturligt mottaga anmärkningar.

Jag vill emellertid erinra statsrevisorernas ordförande om, att före 1919 tillämpats olika bokföringsmetoder för redovisningen från olika myndigheter. Statskontoret har såsom tillgång för regleringen bokfört vad som ännu icke var disponibelt. Riksgäldskontoret har däremot tillämpat andra principer än statskontoret, när det gällt att bokföra inkomsterna från av kontoret förvaltade produktiva fonder och endast såsom tillgång för regleringen upptagit vad som verkligen influtit. Riksbokslutsbyrån har nu som bekant tillämpat denna senare bokföringsmetod även för de affärsdrivande verkens överskott, och det är mot denna bokföringsåtgärd statsrevisorerna riktat anmärkning.

Nu gör sig statsrevisorernas ordförande till tolk för den uppfattningen, att kassafonden skall icke enbart såsom blivande tillgång utan som likvid betalning räkna även ett anmält överskott, som icke är inlevererat. Var skall det dock sluta, om en finansminister gör upp en budget, och där upptager såsom tillgång ett belopp på till exempel 100 miljoner kronor, som vederbörande affärsdrivande verk visserligen anmält såsom överskott men inte inlevererar därför att det mellan den tidpunkt, då överskottet bokfördes, och den tidpunkt, då den skulle till statsverket inlevereras, inträffat omständigheter, som göra, att vederbörande verk kan se sig tvunget att, i likhet med vad järnvägsstyrelsen nödgats göra under ett föregående år, anhålla om ett tillskott å 100 miljoner eller något sådant, för att affärerna skola gå ihop?

Jag kan inte vara med om en sådan beräkning av statens tillgångar. Jag måste, när jag skall uppgöra regleringen sörja för att kassafonden så långt detta är möjligt erhåller likvida tillgångar. Annars kan det hända, att ehuru kassafonden bokföringsmässigt sväller över alla bräddar förvaltningen ändå måste gå in till riksgäldskontoret och anhålla att få upplåna medel, till de utgifter, som det åligger fonden att täcka. Vill man fortsätta att tillämpa den princip, som tidigare varit använd härvidlag, innebär det ingenting annat än att man vid regleringen, måste beräkna kassafondens behållning, inte till 120 miljoner kronor utan till minst 220 miljoner kronor eller någonting dylikt. Den av statsrevisorerna rekommenderade bokföringen kan leda till, att kassafonden som sådan inte kan täcka de utgifter, som skola falla på densamma.

Jag har tillåtit mig att fästa uppmärksamheten på vad statsrevisorerna i det här fallet påpekat i sin skrivelse. Då jag under den tid jag sysslat med frågan, på alla upptänkliga sätt sökt få statens förvaltning lagd så, att kassafonden så långt detta är möjligt skall

ha att räkna med likvida tillgångar, skulle det vara ledsamt om avsteg skulle göras för de nu införda bokföringsanordningarna.

*Ang.
bokföringen av
statsverkets
inkomster från
de affärsdrivande
verken.*

Herr Kristensson omnämner statsrevisorernas anmärkning på att ett affärsdrivande verk under icke mindre än tre år uraktlåtligt att till statsverket inleverera sina uppgivna behållningar och ställde denna anmärkning i ett visst sammanhang med den nya bokföringen. Härtill vill jag genmäla att detta skedde under skyddet av den av statsrevisorerna försvarade bokföringsprincipen. Det är klart, att denna anmärkning inte skulle behövt förekomma, om man inte tager upp i kassafonden mer än som verkligen dit influtit. Går man däremot ut därifrån, att de vinster, som de affärsdrivande verken anmält, skola i sin helhet inkomma till staten och inkomma inom viss bestämd tid och med denna utgångspunkt inbogar dem som inlevererade, kan det leda till sådana misshälligheter, som revisorerna ansett sig böra påtala gentemot telegrafverket.

(Forts.)

Jag är alldeles säker på, att i varje hushållning, enskild såväl som offentlig, man icke bör bokföra såsom influtet mer än man verkligen får in. Hur skulle t. ex. statsrevisorernas ordförande sköta sin egen affär i detta avseende? Jag antager, att han beräknar en inkomst av 10,000 kronor ett år. Av detta belopp får han emellertid inte in mer än 7,000 kronor. Uti hans årsbudget svarar emellertid 10,000 kronors utgift emot de beräknade inkomsterna. Hur skall han göra för att få medel att täcka de 3,000 kronor, som fattas? Även om han är övertygad om, att de utgöra en säker fordran, så lär det icke löna sig mycket att han inför dem i sin kassabok och därmed slår sig till ro. Han måste skaffa andra 3,000 kronor genom lån eller tillgripande av gamla besparingar för att få klarera ut skillnaden i sin hushållsstat.

Jag kan icke finna, att det gäller andra regler för statsverket än för den enskilda hushållningen. Om man har en regleringsfond, som utgör bufferten för hela statshushållningen, skall den fonden inte bara finnas på papperet, utan den skall vara likvid, det måste jag hålla på. Sedan få herrarna skriva hur mycket ni vilja och låta edra teorier gå fram och tillbaka i fråga om bokföringen, men icke skall man i statens kassabokföring upptaga annat än vad som influtit i statens kassa.

Herr Kristensson: Jag förstår fortfarande icke herr Thorsson. Han tycks utgå från, att kassafonden skulle släppa en av de uppgifter, som den en gång fått, nämligen att utgöra statens kassaförlag, en uppgift, som herr Thorsson synes ha glömt. Men jag håller med honom därom, att de affärsdrivande verkens medel icke blott skola bokföras utan även inflyta. Vissa av dem ha under en följd av år underlåtit att inleverera dessa medel. Jag håller före, att det är en stor angelägenhet för svenska riksdagen att se till, att de affärsdrivande verken inbetala sina vinster och hållas efter att icke köpa en massa koppar och andra grejor, som staten förlorar på, utan att man har tillfälle att kontrollera det. Jag misstänker, att det gått till så på vissa håll, att man helt enkelt först verkställt en

*Ang.
bokföringen av
statsverkets
inkomster från
de affärsdrivande
verken.*

(Forts.)

anläggning och året därefter begärt pengar för ändamålet av riksdagen. Ett sådant system måste det bli slut på, ty det står icke i något slags överensstämmelse med Sveriges grundlag. Den verkliga vinsten från de affärsdrivande verken skall inlevereras och huvudvillkoret härför är att den blir vederbörligt bokförd.

Då här gjorts en ändring i bokföringssystemet, vilken ej äger något stöd i ett Kungl. Maj:ts beslut och som medför en så betänklig skillnad mellan vad kassafonden skulle utvisa och vad den utvisar, såsom omnämmts i statsrevisorernas berättelse, varav ett utdrag lämnas å sid. 2 och 3 i utlåtandet, ha vi ansett oss berättigade tala om detta förhållande för riksdagen. Nu är det icke fråga om annat, såvitt jag läst utlåtandet rätt, än att försöka få en sådan undersökning till stånd, att man drar ut det bästa av de Tenowska principerna och av den gamla praxis, ett förfaringssätt, som blir det lämpligaste. Jag förmodar, att min gamle vän herr Thorsson, vilken, som vi alla veta, alltid strävat efter att få ordning och reda i statens räkenskaper och lagt ned ett sådant arbete på att få avskaffat det olidliga förskottsväsendet, i själ och hjärta är enig med oss därom, att innan man fastslår nya principer, skall man ha undersökt vad man kan behålla av de gamla.

Herr J ö n s s o n i Revinge: När ärendet kom från andra avdelningen, som haft den förberedande behandlingen om hand, var denna punkt både saltad och pepprad, så att de, som varit statsrevisorer, knappast kunde biträda densamma. Följden blev, att den fick göras om i statsutskottet. Och då den sedermera godkänts även av dem, som äro ivriga anhängare av riksräkenskapsverket och det Tenowska systemet, hade jag icke väntat, att andra kammaren och herr Thorsson skulle ha något att invända mot punkten, såsom den är formulerad. Man går icke in på räkenskapsväsendet, utan konstaterar helt enkelt, att den redogörelse, som vi fått från riksräkenskapsverket, icke varit fullständig utan behöver kompletteras med vissa uppgifter, för att man skall få en överblick över själva kassaställningen. Det är detta statsutskottet trycker på, och jag kan icke finna, att det är något att invända mot vad utskottet i det fallet säger, då det heter: »I detta sammanhang vill utskottet med avseende å den nyligen framlagda budgetredovisningen för år 1920 framhålla angelägenheten av att den på kassabokföringen grundade redogörelsen för inkomst- och utgiftstitlarnas ställning kompletteras med uppgifter angående dessa titlars respektive fordringar och återstående utgifter. Riksräkenskapsverket har även antytt möjligheten av en sådan komplettering.»

Detta är det centrala i utskottets yttrande, och jag ber att få yrka bifall till utskottets formulering.

Herr E. A. N i l s o n i Örebro: Jag kan till fullo instämma med herr Thorsson däri, att kassatillgångar böra vara likvida. Men utgår jag därifrån, vill jag uppställa frågan, hur det var med kassafondstillgångarna den 31 december. Voro de bokförda tillgångarna likvida eller icke? Jag tror nog, att herr Thorsson ger mig rätt i,

att de icke voro likvida. I dessa tillgångar lågo alla restitutioner, som sedermera måste utbetalas på grund av skattebesvär, och därjämte hela krigskonjunkturskatten, som skall inbetalas innevarande år. Sålunda voro icke tillgångarna likvida, även om det är ett önskemål, att de måtte vara det. Det är emellertid inte bara detta, som är ett önskemål, utan också, att riksbokslutet icke må nedsjunka till att bli en sammanfattning allenast av de utbetalningar, som gjorts under året, utan någon hänsyn till de belastningar, som på grund av regeringens beslut ovillkorligen komma att drabba vederbörande anslag, ehuru utbetalningarna ännu icke hunnit bli gjorda. Som det nu är, tages i riksbokslutet ingen som helst hänsyn därtill, att staten faktiskt vid bokslutet kan ha skulder på flera miljoner kronor på grund av utanordningar, som Kungl. Maj:t gjort. Men icke utbetalade utanordningar ligga i bokslutet som en tillgång, vilken emellertid icke är en likvid sådan, utan i stället tvärtom är ett krav på statskassan, ehuru det icke alls synes i bokslutet.

Jag skall tillåta mig säga, att om en enskild person hade sin bokföring så ordnad och sitt bokslut så uppgjort som statsverket har sitt riksbokslut och denna enskilda person bleve tvungen att avträda all sin egendom till borgenärernas förnöjande och det vore någon, som gjorde sak emot honom därför att han hade sin bokföring på detta sätt ordnad, skulle han alldeles säkert bli dömd att träda i fängelse. På det sättet är statens bokföring och bokslut ordnad, och det är icke tillfredsställande.

Jag har fattat statsutskottets uttalande under den här föredragna punkten så, att man vill ha ordning och reda även i den delen, och jag anser, herr talman, att det är av stor vikt, att det måtte bli så, och därför kan jag icke finna annat än att detta uttalande är väl motiverat.

Herr Thorsson: Herr Jönsson i Revinge betonade att utskottet icke givit sig in på bedömandet av räkenskapsväsendet utan konstaterar endast att den redogörelse som riksräkenskapsverket lämnat icke kunde anses fullständig utan behövde kompletteras för att man skulle få en överblick över ställningen. Vid sådant förhållande, har jag ingen anledning att vidare yttra mig om den saken.

Då herr Nilson i Örebro anmärkte, att bland annat krigskonjunkturskatten blivit bokförd som en tillgång i kassafonden året innan den verkligen influat, så vill jag erinra om, att denna skatt på grund av riksdagens eget beslut år 1916 kommit att bli en tillgång, som icke varit likvid förrän året efter, därför att riksdagen då beslöt uttaga en särskild krigskonjunkturskatt som beräknades till 9 miljoner kronor. Riksdagen uttalade då så vitt jag nu kan erinra mig att dessa medel skulle medtagas såsom en tillgång uti 1916 års reglering. Kungl. Maj:t skulle av tillgängliga medel förskjuta beloppet.

Jag har naturligtvis ingen invändning att göra mot alla de förbättringar, som kunna vidtagas i bokförings- och redovisningssystemet, men jag ville rikta mig mot den princip, som uttalas av stats-

Ang.
bokföringen av
statsverkets
inkomster från
de affärsdrivande
verken.
(Forts.)

*Ang.
bokföringen av
statsverkets
inkomster från
de affärsdri-
vande verken.*

(Forts.)

revisorerna, nämligen, att om blott ett anmält överskott bokförts på sätt revisorerna förorda, så skulle kassafonden erhållit en lindring i sin belastning i nu omtalade fall på icke mindre än 30 miljoner kronor. Det är mot detta jag riktat mig. Det skulle föra för långt att gå in på den strid, som utkämpats mellan olika bokföringssakkunniga på detta område, och som jag knappast kunnat följa i alla detaljer. Vad jag velat göra klart är, att man icke på sätt statsrevisorerna vilja göra gällande vid regleringen skall räkna med tillgångar till så avsevärt belopp, som det här är fråga om, förrän de verkligen äro till statskassan influtna.

Herr Kristensson: Jag skulle vilja veta, var, när och hur riksdagen beslutat, att kassafonden icke skall innehålla annat än likvida medel. Då jag satt i kassaförlagskommittén, fick jag lära mig, att riksdagen beslutat, att kassafonden även skulle vara kassaförlag och större delen av kassafonden utgöres av kassaförlag. När har riksdagen gått in för en ändring av detta? Statsrevisorerna ha ställt sig på riksdagens gamla ståndpunkt, och riksdagen har icke ändrat något i detta fall. Och då får icke chefen för riksbokslutsbyrån eller andra vidtaga någon ändring. Jag betvivlar, att det Tenowska systemet gör kassafonden mera likvid, ty han har fört dit 40 miljoner kronor mera än där finnes.

Frågorna om likviditeten och om vilket system, som skall tillämpas vid riksbokslutet, äro två skilda saker, som icke böra sammanblandas.

Vidare yttrades ej. Paragrafen lades till handlingarna.

§§ 3—7.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter föredrogs § 11; och yttrade därvid

*Ang.
inköp av vissa
inventarier.*

Herr Norman: Herr talman! Som kammaren behagade finna, har jag vid utskottets utlåtande fogat en blank reservation. Den gäller delvis en erinran, som jag hade att göra vid § 6 i förevarande betänkande, varom jag emellertid icke nu vill orda, därför att första kammaren utan vidare godkänt utskottets motivering

i det stycke, där jag hade en viss anmärkning att göra. Min reservation avser därjämte ett uttalande, som förekommer i statsrevisorernas berättelse å sid. 764 och som jag finner rätt anmärkningsvärt och vilket lyder på följande sätt: »Vid granskning av departementens räkenskaper har befunnits, att kostnaden för vissa inventarier i särskilda fall uppgått till belopp, som förefallit högre än som bort erfordras. Det har synts revisorerna vara önskvärt, att det närvarande behovet av utomordentlig sparsamhet i statsförvaltningen bleve beaktat, även då den ekonomiska betydelsen för statsverket är jämförelsevis ringa, särskilt då, såsom i antydda fall, betydelsen av gott föredöme kan påvisas.»

*Ang.
inköp av vissa
inventarier.
(Forts.)*

Vid frågans förberedande behandling på andra avdelningen klargjordes närmare innebörden av denna statsrevisorernas anmärkning, i fråga om vilken ingen annan förklaring lämnas i revisionsberättelsen än den, som angivits av arméförvaltningens civila departement och är angiven på sid. 784, och som för övrigt icke alls berör den sak statsrevisorerna avsett. Deras anmärkning riktar sig nämligen mot vissa inventariet, som blivit gjorda på initiativ av dåvarande chefen för justitiedepartementet. Det framhölls, att åtgärder blivit vidtagna för utbyte av inventarier, vilka åtgärder varit rätt onödiga och kostat statsverket betydande belopp. Detta har föranlett statsrevisorerna till den av mig citerade ampra och allvarliga anmärkningen. Jag hade ansett, att den bort närmare beröras i föreliggande utlåtande, men då så icke blivit fallet och första kammaren utan vidare lagt utlåtandet till handlingarna, vill jag endast, herr talman, understryka vad statsrevisorerna anfört om behovet av att det även inom statsdepartementen iakttages nödig sparsamhet. Jag har icke något yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt lägga paragrafen till handlingarna.

§ 6.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stat för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte m. m. jämte två i ämnet väckta motioner lämnades på begäran ordet till

*Ang. blind-
vårdanstalten
i Lund.*

Herr Waldén, som anförde: Herr talman! Enligt utskottets hemställan skola de befattningshavare vid Drottning Sofias stiftelse, vilka äro delaktiga i dövstumlärnarnas pensionsanstalt, även efter anställning vid den nya statsanstalten för blinda med komplicerat lyte varda bibehållna vid delaktighet i samma pensionsanstalt. Emellertid är det av största vikt, att den nya anstalten i fråga får lärarkrafter även från såväl dövstumanstalter som sinnesslöanstalter. Någon utsikt härtill kan dock ej finnas, om icke lärare och lärarinnor vid dövstum- och sinnesslöskolor ävenledes få kvarstå i dövstumlärnarnas pensionsanstalt efter eventuell anställ-

*Ang. blind-
vårdanstalten
i Lund.
(Forts.)*

ning vid statens anstalt för blindas med komplicerat lyte. Detta skulle komma att bli förhållandet, därest orden: »vid ifrågavarande anstalt» utgå i klämman å sid. 13 under II. Jag ber alltså få yrka på, att dessa ord strykas såväl här som i motiveringen å sid. 11, femte raden i stycket å sidans mitt.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls med den ändring däri, som föreslagits av herr Waldén.

§ 7.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredning och möblering av de nya byggnaderna för vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förökad anslag till statens uppfostringsanstalt å Bona m. m.;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gottgörelse för tjänstehästar till chefen för försvarsdepartementet;

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till kontrollstyrelsen samt i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för kontrollstyrelsens avdelningar för kontrollen över tillverkningsavgifter samt för rusdrycksförsäljningsärenden m. m.; och

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av det under sjunde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

*Ang.
kostnaderna
för viss mark-
uppskattning.*

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till förstärkning av reservationsanslaget till kostnader för uppskattning av mark i och för framdeles skeende taxering till jordvärde- eller jordrättestegringskatt; och yttrade därvid

Herr Persson i Fritorp: Herr talman! Bara ett par ord. Det anslag, som här begäres, är endast en konsekvens av förra årets beslut angående taxering till jordvärde- eller jordrättestegringskatt. I fjol beviljade riksdagen en miljon kronor och det begäres nu 400,000 kr. Alltså skulle utgifterna för statsverket uppgå till icke mindre än cirka 1,400,000 kronor. Man har nu åtskillig erfarenhet om, hur uppskattningen skett, och jag tror icke, att det är något överord, om jag vågar påstå, att man lika gärna kunnat kasta dessa pengar i sjön, så värdelös är hela denna uppskattningshistoria. Och det är, tycker jag, ett uppenbart missbruk av statsmedel att sätta i gång en så stor apparat som denna uppskattning med

uppskattningsnämnder m. m., utan att man på förhand är på det klara med, att det stora arbetet kommer att medföra åtminstone någon nytta.

*Ang.
kostnaderna
för viss mark-
uppskattning.
(Forts.)*

Vi, som i fjol voro förslaget motståndare, äro emellertid nu nödsakade att rösta för anslaget beviljande, och jag har alltså intet annat yrkande än bifall till utskottet hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 156, i anledning av väckt motion om ersättning till Neder-Torneå kommun för kostnader för epidemisjukhusvård;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag rörande upptagande i 1922 års riksstat av anslag till bidrag till vägunderhållet på landet jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel till förstärkning av telegrafverkets rörelsekapital;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande av medel för övningar och försök med viss teknisk materiel samt för anskaffning av dylik materiel; och

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag för uppförande av ett bostadshus i staden Sollefteå för militär personal.

Utskottets i dessa utlåtanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 10.

Vidare föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för uppförande av vissa byggnader vid fångkolonien vid Singeshult;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid centralfängelserna å Långholmen och Härlanda;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av löneförhållanden vid statens tvångsarbetsanstalter m. m.; och

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens tvångsarbetsanstalter.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 11.

Statsutskottets utlåtande, nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av två statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa föredrogs härpå. Därvid yttrade

Herr J a n s s o n i Falun: Herr talman! Det har insmugit sig ett litet fel här på sidan 4, andra stycket, den rad, som börjar med »inspektion» och slutar med »medicinalstyrelsen». Jag skall be att få yrka på, att där införs orden: »samt att hemmen skola vara underkastade samma inspektion, som de hittillsvarande anstalterna för bildbara sinnesslöa».

För övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som föreslagits av herr Jansson i Falun.

§ 12.

Slutligen föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till rese- och traktamentspenningar m. m.; och

nr 167, i anledning av väckt motion om rätt för landsfogden Bengt Falk att från och med den 1 januari 1919 åtnjuta ett första ålderstillägg jämte dyrtidstillägg därå.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

§ 13.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av 14 kap. strafflagen; och

nr 262, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inrättande av en hovrätt för de fyra nordligaste länen.

§ 14.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 50, i anledning av väckt motion om upphävande av bostadsbandet i fråga om valbarhet till riksdagens andra kammare;

nr 51, i anledning av väckt motion angående ändring av § 33 i lagen om val till riksdagen;

nr 52, i anledning av väckt motion angående åläggande för valnämnd att vid riksdagsmannaval utdela vallistor; och

nr 53, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändringar i avseende å det proportionella valsättet vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m.;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 168, angående Kungl. Maj:ts framställning angående löne-reglering för arméns och marinens personal jämte i ämnet väckta motioner;

nr 169, angående vissa anslag under riksstatens för år 1922 fjärde huvudtitel;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullföljandet av arbetena å vissa befästningsanläggningar;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa anslag till sjökarteverket jämte en i ämnet väckt motion;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om beviljande av medel till bestridande av Sveriges andel i kostnader för Nationernas förbund jämte en i ämnet väckt motion;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m. jämte en i samband härmed väckt motion;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för provisoriska åtgärder beträffande sjukvården inom rikets ödemarksområden m. m.;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln av dels statsverkspropositionen dels ock propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1921 gjorda framställningar angående anslag till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande jämte fem i anledning härav väckta motioner;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till hospitals underhåll jämte en i ämnet väckt motion;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående uppförande av ett hospital vid Hälsingborg;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen om tilläggsstat för år 1921 under femte huvudtiteln gjorda framställning

angående uppförande av nya paviljonger för oroliga sjuka vid Sätters och Västerviks hospital;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1921 gjorda framställningar angående anslag till driftkostnader vid folksanatorierna;

nr 182, i anledning av väckt motion angående i visst avseende förändrade grunder i fråga om dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor och vissa av kommun fast anställda barnmorskor;

nr 183, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för barnmorskeundervisning;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av budgetåret;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för täckande av driftsförlust vid postverket under år 1920;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande vid kommunikationsverken av arbeten för bekämpande av arbetslösheten jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående telefon- och telegramavgifterna för tiden från och med den 1 juli 1921 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 188, i anledning av väckt motion i fråga om bestridandet av kostnaderna för lokal och betjäning vid vissa telefonstationer;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt statens järnvägar för genom taxenedsättning förorsakad inkomstminskning;

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel jämte i ämnet väckta motioner;

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt nordiska museets personal jämte en i ämnet väckt motion;

nr 193, i anledning av väckta motioner angående tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, inrättade av landsting eller stad, som ej deltagit i landsting; och

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om avsättning för år 1922 till tillfällig löneförbättring;

sammansatta stats- och första lagutskottets memorial, nr 12, med hemställan om anvisande av ersättning åt sammansatta stats- och första lagutskottets kanslipersonal och vaktbetjäning;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 49, i anledning av väckt motion om restitution av tull för stärkelse, använd för tillverkning av sirap; och

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa finanstullar ävensom en i ämnet väckt motion;

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m. ävensom en i ämnet väckt motion;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhängan om riksdagens yttrande angående vid den internationella arbetsorganisationens konferenser i Washington år 1919 och i Genua år 1920 fattade beslut dels ock i anledning därav väckta motioner;

nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstidens begränsning, dels i anledning därav väckta motioner, dels ock väckta motioner om upphävande eller suspension av samma lag m. m.;

nr 33, i anledning av väckta motioner om omedelbart upphävande av lagen om arbetstiden å svenska fartyg eller inställande tillsvidare av dess tillämpning;

nr 34, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning till förebyggande av samhällsfarliga arbetsinställelser m. m.;

nr 35, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en lagstiftning om rätt för staten att för nödvändiga statsändamål taga tvångslån av kapitalet;

nr 36, i anledning av väckta motioner om ändringar i lagen den 26 mars 1920 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m.; och

nr 37, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring, dels väckt motion om förlängd giltighetstid för berörda lag, dels ock väckt motion om förlängd giltighetstid för och utvidgad tillämpning av samma lag; samt

jordbruksutskottets memorial, nr 71, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag för vissa byggnadsföretag vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Herr andre vice talmannen meddelade att hans excellens herr statsministern tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 53.

tisdagen den 7 i denna månad ämnade besvara herr Törnkvists interpellation om vidtagande av åtgärder för användning i största möjliga utsträckning av svenska stenkol inom statens verk och inrättningar.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>af Ekenstam</i>	under 7 dagar fr. o. m. den 8 juni,
» <i>Lithander</i>	» 14 » » » 5 »
» <i>Pehrsson</i> i Göteborg	» 5 » » » 5 »
» <i>Jonsson</i> i Mörkhult	den 5 juni och
» <i>Andersson</i> i Rasjön	under 4 dagar fr. o. m. den 5 juni.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1,55 på natten.

In fidem
Per Crowvall.